

FRED OG FRIHET

Tidsskrift for Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF)
85. årgang • nr. 1/2025

Tenke globalt handle lokalt

FRED PÅ JORDEN
FRED MED JORDEN

FRED OG FRIHET

Fred og Frihet utgis
av WILPF Norge /
Internasjonal kvinneliga
for fred og frihet (IKFF)

Redaksjon for nr 1/2025

Ellen Elster
Audgunn Oltedal
Gro Standnes
Yennie Bredin
Elin Fossen

Grafisk utforming:

Ida Nygaard

Forside:

Illustrasjonen er
forsida på utstillingen
"Fredspaganda",
utarbeidet av Stavanger
IKFF.

Korrektur

Mari Holmboe Ruge
Gro Standnes
Hilde Vesaa

Trykk

Webergs Printshop

Alle bilder er publisert
i henhold til Lov om
opphavsrett.
Redaksjonens arbeid ble
avsluttet 31. januar 2025
Fred og Frihet er også å
finne på våre nettsider
www.ikff.no
Kontakt
Majorstuveien 39
0367 Oslo, Norge
ikff@ikff.no

Organisasjonsnummer

983 794 815

Kontonummer

WILPF Norge 1253 62
53048

Utenriksdepartementet

Dette nummeret er
gitt ut med støtte fra
Utenriksdepartementet.

Innhold

Tenke globalt – Handle lokalt	3
Veteraner for fred	4
DEL I – IKFFs HISTORIE I NORGE	10
Tenke globalt – Handle lokalt	11
Avdeling Oslo - Viken 2024/2025	13
Avdeling Stavanger 2024/2025	15
Avdeling Sandnes 2024/2025	16
Avdeling Bergen 2024/2025	18
Avdeling Innlandet 2024/2025	20
Avdeling Tromsø 2024/2025	25
Avdeling Trondheim 2024/2025	29
Inspirasjon fra fragmenter av IKFFs historie	31
Spor etter IKFF	32
Fredsarbeid på 1930 talet	34
Del II – TEMA OG UTVIKLINGSTREKK I IKFF	36
Hva skal vi med NATO?	36
Militarisering og miljø	42
Kvinner og militær verneplikt	44
Norge har verneplikt for kvinner	46
1325 Kvinner, fred og sikkerhet	48
Asyl - og flyktningpolitikk viktig i IKFF	49
WILPFs ekspansjon i en mer militarisert og polarisert verden	53
Ny generalsekretær i WILPF	56
DEL III – STATUS OG UTFORDRINGER FOR IKFF I DAG	58
IKFF: Status og utfordringer	58
Veien videre, den må vi finne sammen!	61

Tenke globalt – Handle lokalt

«Tenke globalt, handle lokalt» - dette slagordet har preget IKFF siden starten i 1915. Kvinnene som har engasjert seg, og som engasjerer seg i dag, er opptatt av de store spørsmålene. Det handler om hvordan land oppfører seg overfor hverandre, hva slags retorikk de bruker mot hverandre, om handlingene støtter opp om retorikken. Konkret handler det om i hvilken grad det forberedes til krig, slik det skjer i dag med Russlands krig mot Ukraina.

Kvinnene kom sammen i 1915 i Haag for å ta aksjon mot første verdenskrig. De kjempet mot opprustning og fascisme i mellomkrigstida. Etter andre verdenskrig hersket krigstrøttheten og kvinneligaen vokste seg stor. Så dukket NATO-spørsmålet opp. Med fare for å miste mange medlemmer, sto mange av kvinneligaens kvinner land og strand rundt, opp mot militæralliansen, og gjennom hele den kalde krigen mot våpenkappløpet og atomvåpen.

Det er usikkerheten i verden kvinnene er opptatt av, mens handlingene deres rettes lokalt, så vel som nasjonalt og internasjonalt. Internasjonalt er IKFF en del av et større nettverk, WILPF, og har dermed tilgang til FN, som vi mener bør få mer å si, og gis muligheter for å handle mot krig og for fred.

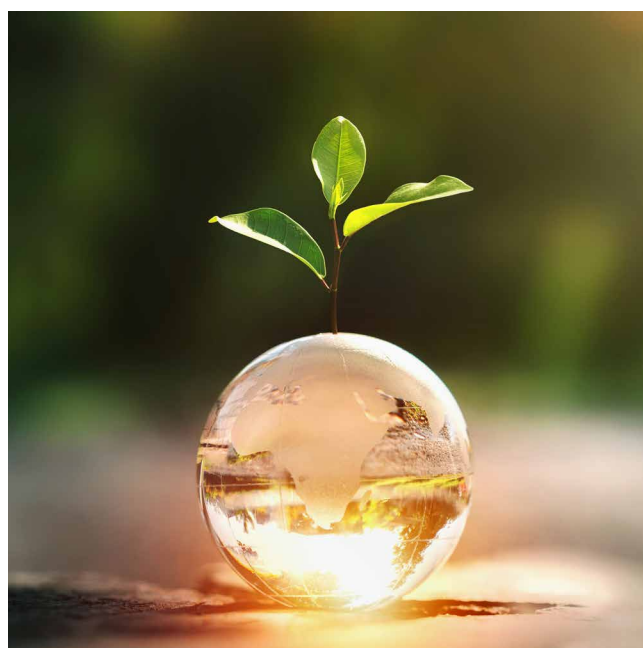
Det norske IKFF arbeider tett sammen med WILPF internasjonalt og retter seg mot regjering, Storting og partiene i hvordan de internasjonale spørsmålene håndteres nasjonalt. Samtidig koordinerer og støtter organisasjonen det lokale arbeidet. For det er lokalt at arbeidet mot storpolitikken utføres. Når amerikanske baser etableres i lokalmiljøet som et ledd i den globale verdensorden, aksjoneres det på alle nivåer. For eksempel aksjoneres det lokalt flere steder i Norge mot det nasjonale Storting og Regjering, når disse nasjonale institusjonene i dag rustet opp og forbereder seg på krig gjennom militær opprustning og sivilt beredskap.

I år, 2025, er det 110 år siden kvinner fra krigførende og nøytrale land møttes i Haag for å få slutt på første verdenskrig. I dette nummeret av *Fred og Frihet* retter vi oppmerksomheten mot det lokale arbeidet i det norske IKFF gjennom 110 år. Det som slår oss, er at kvinner helt fra starten reagerer på truslene om krig og protesterer mot krigen gjennom lokalt arbeid.

I den første delen av bladet har vi fokusert på flere av avdelingenes arbeid, og her er det bare fantasien som setter grenser for hva de gjør. I den andre delen følger artikler om temaer som i perioder har vært sentrale for IKFF. I tredje og siste del retter vi blikket framover. Formålet med dette nummeret er at det også skal kunne brukes som studiehefte. Derfor har vi tatt med spørsmål som vi håper vil lede til diskusjon om både organisering og politikk. Spørsmålene er aktuelle i alle tre delene i bladet.

Vi håper at nummeret vil inspirere til fantasifullt arbeid framover!

• *Ellen Elster*

Veteraner for fred

• Elisabeth Eide (tekst og foto)

Det er en kald januarmorgen i Oslo. Vi har lyttet til en minister som ber om flere tilfluktsrom, vi har sett glimt fra ukontrollerbare branner i California. Krigen raser og raserer på Gazastripen og i Ukraina. Håpene om fred er spinkle. I en varm stue sitter to veteraner som gikk på folkeskolen under siste verdenskrig. De har arbeidet for fred, frihet og mellommenneskelig forståelse gjennom lange, til dels parallelle liv.

Ingrid Eide og Mari Holmboe Ruge ble venninner allerede i tenårene og medlemmer av IKFF midt på 1950-tallet. De har begge rundet 90, og husker siste verdenskrig godt, som barn og gryende tenåringer. Og de har meterlange CV-er som kun de mest blaserte kan unngå å bli fjetret av. Pionerer, forskere, veteraner, aktivister, uredde stemmer. Det fins flere karakteristika å hente på øverste hylle. Skjellsettende for dem begge ble verdenskrigen de opplevde som «store nok» barn.

Krigserfaringer, opprør og fattigdom

Ingrid: Vi var henholdsvis ni og ti år da krigen startet. Den ble viktig for meg. Jeg lærte å forstå hva krig var.

Ingrid Eide

Dermed ble jeg oppsatt på ... aldri mer krig! I siste fase av verdenskrigen fulgte jeg med da russerne, som en del av frigjøringsprosessen rykket inn i Finnmark og deretter trakk seg tilbake. Kanskje ga denne erfaringen jeg en naiv tro på naboen i øst?

Mari: Vi var begge barn av lærere. Ingrids foreldre var første generasjon akademikere, med bakgrunn fra småbruk og håndverk, mens mine foreldre hadde en bakgrunn i mange generasjoner embetsmenn på farsiden, mens min mor vokste opp på Oslo vest, og hadde en morfar som var både statsråd og stortingsmann.

Under krigen deltok begge fedrene i læreroppøret og ble sendt samtidig til fangenskap i Kirkenes. Og mens Mari opplevde en skjermet tilværelse i småbyen Hamar, møtte Ingrid større utfordringer som barn, påpeker Mari.

Ingrid: Jeg ble veldig delaktig under krigen, siden jeg visste for mye. En natt i 1942 kom en tidligere elev av mor til oss på Grefsen. Det var Tore Gjelsvik, ledende i motstanden mot tyskerne. Mor kom til å nevne navnet hans mens jeg var til stede. Dermed ble foreldrene mine redde for at jeg skulle røpe det. De sendte meg med tog og buss vestover til tante og onkel i Naustdal. De hadde fire døtre. Oppholdet formet meg veldig politisk. De hadde ikke strøm, men innlagt vann. Hver lørdag pusset vi alle husets parafinlamper. På gården melket kusinene selv, og jeg hentet melk på nabogården. Jeg måtte drikke en liter fet melk hver dag, pluss tran. Jeg var oppdratt til å være lydige. Tidlig på sommeren slo vi gresset og sørget for at det tørket. Når det ikke var mer gress i nærheten, dro onkel ut i omegnen for å slå, og han bar gresset hjem på ryggen. Andre dager var vi barna med og skar firkanter med torv i myra til brensel. Trær skulle spares.

Tyskerne var nok en mystisk størrelse i den lille bygda på Vestlandet. Ingrid husker en bestemor fra gården Vona som gikk barbeint hjemmefra og til kanten av bakken.

Ingrid: Der tok hun på seg treskoene, «Eg ville sjå ein tyskar», sa hun etterpå. Vi gikk alle til skolen i trebåner. Å ha hull i sokkene var en umåtelig skam. Under oppholdet der forsto jeg hva fattigdom betyr.

For Ingrid går det en linje fra disse erfaringene med knapphet og fattigdom til studier i sosiologi og det langvarige engasjementet for arbeid med utviklingsland gjennom FN. Dessuten går det en linje fra morens sterke fredsengasjement før krigen til Ingrids eget arbeid for fred.

Mari: Våre tidlige veier var nokså forskjellige. Min mor skjermet oss barna, slik at vår tilværelse kunne bli så vanlig som mulig. Vi bodde på Hamar, ikke i Oslo. De siste månedene av krigen tok nazistene på Hamar over huset, og vi ble kastet ut. Jeg visste faktisk ikke hva min far, motstandsmannen, drev med. Det var mye! Han ble deportert til Kirkenes, men satt også et halvt år på Grini. I familien var vi ikke så flinke til å snakke om tøffe ting. Far hadde vokst opp i en prestefamilie der man var forsiktige med å dra fram konflikter. Selv visste jeg den gang ingenting om hva som foregikk i Finnmark.

Maris far var internasjonalt engasjert og fikk like etter krigen stipend for å besøke flere land og studere utdanningsspørsmål. Etter den felles erfaringen fra Kirkenes, ble Ingrids far aktiv krigsmotstander og fortsatte som praktisk pedagog. Maris far også ble motstandsmann og etter krigen engasjerte han seg i opplysningsarbeid om internasjonalt samarbeid.

Mari: Min far brukte aldri slike slagord som «aldri mer krig». Han var historielærer på venstresiden i Ap med stor politisk kunnskap og ville fremme internasjonal forståelse gjennom 'kjennskap til vennskap'. Tidlig på 1950-tallet deltok han i en delegasjon til Kina og arbeidet for UNESCO.

Rett etter krigen fantes en ungdomsgruppe som så FN som svært viktig, og som dannet en gruppe i tilknytning til FN-sambandet. Denne gruppen, der både Ingrid og Mari var med, tok initiativ til Nansen-camp, som de kaller det, i Sandefjord. Der ble de for alvor venner. Ingrid dro også til Tyskland som syttenåring i 1951.

Ingrid: Jeg husker vi besøkte Bamberg, en middelalderby, og enkelte snakket om meg som typisk norsk og arisk, høy og blond. Jeg møtte foreldrene til de unge jeg snakket med. Og de sa at de ikke visste noe om hva som skjedde.

Mari: Det kom vel an på hva man ville se!

Ingrid: Men det gjaldt jo å vise vilje til å forstå, mer enn å fordømme.

Kvinneligaens særtrekk

Ingrid: Tidlig visste vi om hverandre at foreldrene hadde vært i motstandsbevegelsen, men også i Kirkenes sammen. Min far sa at han ikke ville dyrke erfaringene fra dette fangenskapet. Han mente at vi måtte få et ordnet forhold til tyskerne – og til russerne.

Viljen til forsoning har gått i arv, og FN var verdensorganisasjonen som skulle bilegge og løse konflikter. Et sted å begynne var IKFF, der den norske avdelingen ble til allerede i 1915. De to veteranene sier at bevegelsen historisk var drevet av utdannede middelklassekvinner. I den første fasen deltok flere aktivister med erfaringer fra stemmerettskampen.

Mari: Ja, vi var *absolutt* middelklasse. Jeg tror ikke IKFF oppfattet seg som en del av kvinnebevegelsen. Kvinneligaen var forskjellig fra andre kvinneorganisasjoner, som var veldig modellert etter datidens parlamentariske organisasjoner. Vi arbeidet ikke så mye *for* kvinner som vi var en organisasjon *av* kvinner, og det viktigste var å forhindre krig.

Denne krigsmotstanden gjorde sitt til at Arbeiderpartiet i sin tid forbød medlemmer å være med i IKFF! Ingrid nektet å bli medlem av Arbeiderpartiet så lenge Håkon Lie var generalsekretær. Han gikk av i 1969. Siden satt hun både på Stortinget og i Oslo bystyre for partiet, og

Mari Holmboe Ruge

var en periode på 1970-tallet statssekretær i Kirke- og Undervisningsdepartementet.

Verneplikt og fredsmarsj

Ingrid: I Kvinneligaen kunne bare kvinner være fullverdige medlemmer, men en del menn støttet oss. Et eksempel er Diderick H Lund.

Det internasjonale engasjementet var og er helt sentralt for IKFF. I kvinnebevegelsen har to retninger manifestert seg. Den ene har røtter i *likestillingsfeminismen*: like retter for kvinner og menn, eksempelvis positiv argumentasjon for kvinnelig verneplikt. Den andre kan kalles *forskjellsfeminismen*, og bygger på en overbevisning om at kvinner har en del spesielle erfaringer og egenskaper som skiller seg fra mennenes. Kvinner føder og får ansvar for tidlig omsorg, og utvikler det Tove Stang Dahl kalte *omsorgsrasjonale* idet de blir sosialisert til livgivende og omsorgskonsentrert arbeid.

IKFF har i hele sin historie arbeidet mot kvinnelig verneplikt. Ingrid og Mari har begge markert seg tydelig i dette spørsmålet, Ingrid i Stortinget, og Mari som forsker og i den breie offentligheten. I debatten har motstandere av slik verneplikt henvist nettopp til kvinnen som *livgivende* og *livsbevarende*. Men ensidig å se på *kvinnens særegne forutsetninger* blir for snevert, sier Mari. Kampen mot kvinnelig

verneplikt er en del av kampen mot økt militarisering. Alternativet var allmenn samfunnstjeneste – for begge kjønn. I Stortingsdebatten ble IKFFs syn på saken støttet av blant andre SV-representantene Berit Ås og Torild Skard.

Både Ingrid og Mari deltok i den første fredsmarsjen mot atomvåpen sommeren 1981. Den gikk fra København til Paris og samlet flere tusen.

Mange deltok seinere i marsjen som gikk østover året etter, ansporet av ideen om å protestere mot opprustningen også i øst.

Studentaktivister

Med velutdannede foreldre var det klart at de to selv skulle ta høyere utdanning. De ble aktive i studentpolitikken på 1950-tallet, og om lørdagene dro de på Kroa. Begge studerte seinere sosiologi ved Columbia University i New York. I Oslo vanket begge dessuten hos FN-sambandet, som hadde kontor i Nobelinstituttet. Blant de aktive der var en del lektorer i Osloskolen, samt gymnasiaster og unge studenter som Mari og Ingrid. Mange i dette miljøet hadde foreldre som hadde bakgrunn fra Mot Dag. Der møtte de Herman Ruge og Johan Galtung, som hadde vært sivilarbeidere sammen. Av de fire ble det to par, og alle spilte sentrale roller da PRIO ble til.

Ingrid Eide (1933-) er sosiolog, fredsaktivist og politiker. Hun var sentral da Institutt for fredsforskning ble startet i 1959 og arbeidet flere år på instituttet, ikke minst som kontakt med freds- og kvinnebevegelsen. Fra 1968 til 1987 var hun amanuensis i sosiologi ved Universitetet i Oslo. Hun har vært statssekretær i Kirke- og undervisningsdepartementet (1973-1976), vararepresentant til Stortinget for AP (1977-1985) og bystyrerepresentant i Oslo fra 2007-2011.

Hun har dessuten arbeidet for UNESCO og i UNDP som direktør for FNs program for kvinner og utvikling.

Ingrid har vært gift med fredsforsker Johan Galtung og forskeren Sverre Lodgaard (NUPI) og er mor til tre sønner og bestemor til seks barnebarn.

Fra 1950-årene har hun vært sentral i IKFF.

Mari Louise Holmboe Ruge (1934-) er sosiolog, samfunnsforsker og fredsaktivist. Hun var sentral da [Institutt for fredsforskning](#) (PRIO) ble grunnlagt i 1959.

Ruge har MA i sosiologi fra [Columbia University](#) og [mag.art.](#) i statsvitenskap fra [Universitetet i Oslo](#). Hun arbeidet i ni år på høyt nivå i Kommunal- og Arbeidsdepartement, og satt mange år i administrasjonen i [Norges allmennvitenskapelige forskningsråd](#), der hun bidro til å sette kvinneforskning på dagsorden. Dessuten satt hun i en årrekke i styret til ILO (International Labour Organization). I fem år var hun kontorsjef i Prosjekt Alternativ Framtid, seinere omorganisert til forskningsprogrammet ProSus, grunnlagt av 17 sivilsamfunnsorganisasjoner.

Fra 1950-årene har hun vært sentral i IKFF. Hun var gift med informatikeren Herman Ruge til han døde i 2019. Hun har to døtre, en sønn og sju barnebarn.

Ingrid Eide og Mari Holmboe Ruge

I 1965 publiserte PRIO-forskerne Johan Galtung og Mari Holmboe Ruge forskningsartikkelen «The Structure of Foreign News», en kritikk av internasjonal utenriksjournalistikk. Artikkelen er sitert nærmere 8000 ganger, en svært sjelden foreteelse innen medieforskning. Den er fremdeles hyppig referert til.

IKFF-arbeidet

Tilbake til de to veteranenes første møte med IKFF på 1950-tallet. Det er vanskelig å snakke om Kvinneligaen og andre kvinneorganisasjoner uten å nevne en tragisk flyulykke. Den 6. august 1955 styrtet et lite passasjerfly ved byen Voronezj i Sovjetunionen. Om bord var en delegasjon med ti kvinner som representerte fagforeninger, politiske partier og frittstående kvinneorganisasjoner. Ingen om bord overlevde, og en av de ti var Kvinneligaens leder, Signe Leikvam. Det var et tungt slag mot ligaen, som trengte nye krefter.

Mari: Jeg kom som nytt medlem rett inn i landsstyret!

Mari har hele tiden i tillegg til mye annet, vært organisasjonstalentet som har holdt hjulene i gang med solid ordenssans. I et tidligere intervju sier hun at hun føler seg hjemme med organisasjonsoppgaver og at hun liker ideen om å være på hovedkontoret til

en velfungerende organisasjon med en verdibasert internasjonal orientering.

Ingrid: Jeg husker noen av de sentrale kvinnene fra den gang, for oss virket de *uendelig gamle!*

Det var de jo ikke, men flere hadde vært aktive i kampen for kvinnelig stemmerett, og noen hadde bakgrunn som krigsfanger. Mari og Ingrid minner oss om at dette var den første generasjonen kvinner med adgang til høyere utdanning.

Det Mari husker best fra de tidlige årene som medlem i Kvinneligaen, er vedtak, resolusjoner.

Mari: IKFF var den første organisasjonen som gikk mot norsk medlemskap i NATO. Men her mistet ligaen mange medlemmer. Vi fattet politiske vedtak mot øst/vest-ferntepet. Vi støttet forhandlinger og konfliktløsning som kunne bidra til tilnærming. Det var ikke først og fremst kvinnesaker, men det var *vi kvinner som gjorde det*. NATO-standpunktet har holdt seg i IKFF. Vi ble støttespillere for PRIO. Internasjonalt deltok moderorganisasjonen WILPF i protester mot atomvåpen fra 1945. Før krigen var de en tydelig antifascistisk stemme. I den internasjonale ledelsen kom mange jøder med. IKFF hadde alltid en følelse av at vi skulle støtte Israel. Unge radikale dro den gang på kibbutz som en del av forsoningen.

Mari forteller at de hadde et par høyrekvinner som trivdes i ligaen. Ifølge Ingrid var det nok mye på grunn av IKFFs forhold til FN.

Ingrid fikk selv et intenst og langvarig forhold til FN, der hun arbeidet for UNESCO og som direktør for UNDPs kvinneprogram. Hun husker åpenheten som hersket i FN-bygningen fra sitt tidlige opphold i New York, da de kunne kjøre rett inn i hovedkvarteret i en gammel rusten bil.

Mari var ansatt i Kommunal- og Arbeidsdepartementet og ble styremedlem i den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO. Hun befant seg dermed ofte i hovedkvarteret i Genève, der hun gjerne ankom på en velbrukt sykkel.

Studieoppholdet i New York styrket vennskapet, som har tålt både tett samvær og atskillelser godt. De fikk hver sitt første barn med relativt kort mellomrom. Begge har tre barn, som i sin tur har en rekke etterkommere. Nå møtes 90-åringene gjerne ukentlig, drikker te, arver hverandres aviser og samtaler om alt som betyr noe. For eksempel kritikk av statsministerens nyttårstale.

Ingrid: I talen var det lite referanse til FN-systemet. Det trengs mer vilje til å bruke FN for alt det er verdt, som et redskap for fred. Vi kan peke på at mye menneskerettsarbeid er basert på formuleringer i FN-dokumentene og blir forsøkt iverksatt gjennom IJC (Den internasjonale domstolen) og ICC (Den internasjonale krigsforbryterdomstolen). Opp mot den voldelige quick-fix-tankegangen tror jeg vi må ha mer oppmerksomhet rundt nødvendigheten av internasjonale institusjoner.

Hva med kvinneligaen?

I offentligheten har fredsbevegelsen lenge vært marginalisert. Men IKFF låner navnet sitt til flere freds- og solidaritetsdemonstrasjoner. Ligaen arbeider fortsatt mot atomvåpen, gleder seg over Nobels Fredspris for 2024, engasjerer seg i flyktningsspørsmål og fortsetter å minne om hva FN kan/kunne gjøre dersom det var mer politisk vilje. Forsoning er fortsatt et brennbart spørsmål.

Mari: Jeg deltok i en forsoningsleir i Nord-Tyskland i 1950-årene, sammen med en del andre unge IKFFere.

Ingrid drar et avisklipp fra Dag og Tid med dikt av Jan Magnus Bruheim opp av vesken. Hun leser, vi lytter. (Se egen ramme). *Diktet nedenfor plasser parallelt med teksten.*

Ingrid: Selv om du ser at det nytter så lite, så likevel ...!

Sammenhenger, framtid

Vi vender tilbake til dagens virkelighet. Opprustning, kappløp om økte forsvarsbudsjetter, tilsynelatende uslokkelige branner – nå på USAs vestkyst, men vi har sett dem i Europa, i Canada og Australia. Bakom spøker klimakrisen. Har den noe med fredsarbeid å gjøre?

Mari: IKFF er ikke noen en-saks-organisasjon. Vi står for sammenhenger, vi. Vår tidligere internasjonale president, Edith Ballantyne (med ledende verv i WILPF fra 1969 til 1998, nå 102 år gammel), har som oss vært opptatt av et bredt engasjement når det gjelder internasjonale saker.

Med nåværende president fra Kamerun og visepresidenter fra Afghanistan og USA, samt et bredt sammensatt styre, er det garantert et mangfold av saker og engasjement. At Libanon har en sterk WILPF-avdeling er en opplagt styrke.

Men hvordan bli sterkere her i Norge? IKFF har flere grupper landet rundt, organisasjonen er langt fra bare et Oslo-fenomen. Både Mari og Ingrid ønsker seg flere yngre medlemmer. Noen steder skjer det.

Mari: Vi blir ikke riktig fylt på nedenfra. Vi spør hverandre om dette hele tiden. Det virker vanskeligere å drive en organisasjon nå. Flere vil gjerne støtte, men ikke engasjere seg personlig.

Ingrid: Husk at mange har vært veldig ivrige etter å støtte fredsforskning! Jeg tror det er viktig å opprettholde interessen for denne forskningen og støtte arbeid for ikkevold der også. Pandemien truer med å komme tilbake. Det er helt galt bare å se på det militære, vi må inkludere hele konflikt- og voldsaspektet.

Mari: Miljøspørsmålet var lenge utenfor. Ja, alt dette er flettet sammen!

Og som Mari sa det ved en tidligere anledning: Å være fredsforsker er å ta politisk standpunkt! Og om de to veteranene ikke lenger forsker, bidrar begge fortsatt fredspolitisk i ligaen. Og håper på ny giv med yngre folk.

Hva er oppnådd?

Mari: Kampen mot kvinnelig verneplikt er noe av det viktigste vi har drevet med. Dessuten å protestere mot krig som konfliktløser både i 1914 og seinere; å kreve

en bedre ordning med full stemmerett og kvinners deltakelse. Og suksessen med FN-resolusjon 1325 som ble vedtatt i år 2000 er særlig viktig.

Ingrid: Da utenriksminister Espen Barth Eide aksepterte Palestina som en egen stat og eventuelt FN-medlem, ser jeg dette som et resultat av langvarig press fra freds- og solidaritetsbevegelsen, inkludert IKFF.

Framtidsutfordringer

Utfordringene stå i kø, slik det framgår av dialogen. Men vil de to peke på de aller viktigste utfordringene for IKFF som organisasjon?

Ingrid: Én utfordring, sett fra nittiåringens perspektiv, er medlemmenes aldersfordeling. Dagens engasjerte ungdom er mer opptatt av miljøspørsmål, og vi må få frem sammenhengen mellom miljøkrisen, våpenkappløp og krig.

Mari: Veldig fint. Her er Ingrid og jeg helt enige. Selv om vi har forskjellig bakgrunn, står vi klart sammen om denne konklusjonen.

Kunne eg vera

Kunne eg vera
føter
som sprang med hjelp
til den som ropa i naudi

Kunne eg vera
hender
som bar
mat til den svoltne
trøyst til den sorgtyngde
oppreising til den
som ligg slegen ned

Kunne eg vera
ein munn,
som midt i larmen
makta å trengje gjennom
med rop og med råd
til den som er rådlaus

Kunne eg bera
stille til den stride
mildskap til den harde

Kunne eg
kunne eg
vera
f r e d.

Jan M Bruheim

DEL I – IKFFs HISTORIE I NORGE

Tidslinje for sentrale hendinger og oppbygging av organisasjonen

- 1915-** Invitasjon fra hollandske kvinner om å delta i en fredskongress av krigførende og nøytrale lands kvinner, kom til Norge. Det ble dannet en arbeidskomite.
- 1915-** Kongressen i Haag hvor omkring 1100 kvinner fra både krigførende og nøytrale land deltok i Kvindernes Internationale komite for varig fred.
- 1915-** Fra kongressen ble det etablert to delegasjoner som reiste rundt til nøytrale land og oppfordret regjeringene til å arrangere en fredskongress for å få slutt på krigen.
- 1915-** Etter kongressen i Haag ble det opprettet ei gruppe bestående av Emily Arnesen, Valentine Dannevig, Ellen Gleditsch, Martha Larsen Jahn og Louise Keilhau. Grappa skulle blant annet følge opp vedtak fattet på kongressen.
- 1919-** Kongressen i Zürich, WILPF (Women's International League for Peace and Freedom) dannes med Jane Addams som organisasjonens første president.
- 1920-** Folkeforbundet opprettes.
- 1925-** IKFF (Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet) dannes.
- 1935-** Avdeling i Kristiansand etableres. Kom ikke i gang igjen etter krigen.
- Mellomkrigstida** Avdeling i Tromsø etablert og eksisterte noen år etter krigen. Gjenoppstått i 2024.
- 1935-36** Jubileumsutstilling med kjente kunstnere turnerer landet rundt. I Stavanger utsatt for nynazister.
- 1937-** Første nummer av Fred og Frihet gis ut.
- 1939-** Avdelingene i Ås, Mandal og Notodden etableres. Kom ikke i gang igjen etter krigen.
- 1940-45** IKFF går under jorda. Medlemmer går inn i motstandsarbeidet, noen arresteres og fengsles, og noen flykter til Sverige.
- 1945-** FN opprettes.
- 1948-** Avdelingene i Grimstad (lagt ned i 1970 og gjenopprettet i 1985-1994), Sandnes og Stavanger etableres.
- 1949** Etablering av NATO og Norge er med. IKFF aktiv protest samtidig med mange utmeldinger.
- 1950** Beredskapslovene vedtas og IKFF protesterer utover 1950-tallet
- 1950-tallet** Avdeling i Drammen.
- 1975** FNs kvinne-år.
- 1975-1985** FNs kvinne-tiår.
- 1980-tallet** NATO-vedtak om utplassering av mellomdistanse raketter i Europa og kamp mot nye atomvåpen.
- 1981,82,83** Fredsmarsjer i Europa, Øst-blokk landene og USA.
- 1986-** Avdeling i Trondheim etableres (lagt ned i 2000 og gjenopprettet i 2022).
- 1986-** Tsjernobylyllykken.
- 1990-** Opphør av den kalde krigen.
- 1995-** Avdeling i Bergen etableres.
- 1995-** Kvinnekonferanse i Beijing.
- 1999-** NATO vedtar nytt strategisk strategi med out-of-area.
- 2000-** FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1325, Kvinner, fred og sikkerhet, vedtatt.
- 2022-** Base-erklæringen oppheves. Stortinget vedtok den bilaterale militære samarbeidsavtalen, (SDCA) med USA, som gir USA full militærstrategisk kontroll over fire områder i Norge.
- 2024-** Stortinget vedtok å utvide SDCA til å gjelde 12 områder i Norge (SDCA= Supplementary Defence Cooperation Agreement - kalt Baseavtalen
- 2024-** Stortinget inngikk et enstemmig forsvarsforlik om langtidsplanen for forsvaret 2025-2036. Denne medfører store budsjett-bevilgninger til opprustning i en niårsperiode.

Tenke globalt – Handle lokalt

Litt historikk over utviklingen av avdelinger i IKFF

• *Ellen Elster*

Internasjonal Kvinnelige for Fred og Frihet er en historie fra 1915 om hvordan ei gruppe kvinner virkeliggjorde slagordet «tenke globalt og handle lokalt». Og gruppa er høyst levende i dag.

I det som følger er en kort oppsummering av aktiviteter i IKFFs lokalavdelinger. Artikkelen er også en innledning til historier vi presenterer her fra noen av avdelingene til IKFF.

Kvinneligaen blir til mellom to kriger

Foto fra Fred og Frihet nr 2/2014, side 5, foto til venstre inn i dette kapitlet (jf nettsidene). Teksten skal med.

Det er lite som er nedfelt av IKFFs liv og virke fra mellomkrigstida. Men noe finnes. Mari Holmboe Ruge har samlet beretningene fra den norske gruppa i perioden 1915 til 1940, som ble gitt ut mellom to permer til IKFFs 80-års jubileum i 1995. *Nylænde*, Kvinnesaksforeningens tidsskrift fram til 1928 og med Gina Krog som redaktør, dekker en del av aktivitetene og de politiske diskusjonene i IKFF.

Kvinnene fra Haag var igjen samlet i Zürich i 1919 til kongress, de var utelukket fra å delta i Versailles, hvor fredsforhandlingene pågikk. De innså at grunnlaget for en ny krig ble lagt, og at det var behov for en kvinnefredsorganisasjon. Dermed var Women's Internationale League for Peace and Freedom (WILPF) et faktum, og Jane Addams ble organisasjonens første president.

Internasjonal Kvinnelige for Fred og Frihet (IKFF) i Norge ble først etablert i 1925 med Martha Larsen Jahn som formann, som det het på den tida. Fram til da hadde de norske kvinnene fungert som ei gruppe. De arbeidet tett opp mot den internasjonale organisasjonen. Etablering av Folkeforbundet, nedrustningsarbeid, fremme fredssaken inn i skoleundervisningen og flyktnings situasjonen som etter hvert økte i omfang, preget det internasjonale og det nasjonale arbeidet i perioden.

Oppmerksomheten rettet seg i de første åra mot krigens ødeleggelser og nøden i de krigsherjede landene, som i Sovjetunionen og Tyskland, og ikke

uten reaksjoner fra samfunnet ellers. De ble beskyldt for å arbeide med fienden.

I Europa vokste fascismen fram, og med det økte antallet flyktninger. Sammen med Nansenhjelpen arbeidet de aktivt med å få flyktninger trygt til Norge fra blant annet nazi-Tyskland. (Hilde Vesaas har skrevet ei utdypende bok om dette arbeidet: *Nansenhjelpens modige kvinner*. Kagge Forlag 2023).

Kvinneligaen var opptatt av å få fredsundervisning inn i skolen, et arbeid som flere avdelinger fortsatt er opptatt av. De første åra arbeidet seksjonen opp mot undervisningsmyndighetene, men hadde vanskelig for å få gjennomslag og penger til dette. Etter andre verdenskrig tok flere av avdelingene direkte kontakt med skoler.

I 1937 gjennomførte IKFF stilkonkurranse om fredssaken på skoler. Denne ble svært vellykket. Organisasjonen fortsatte med en rekke lokale kampanjer mot krigsmentalitet, som krigsfilmer og krigsleketøy. Medlemsbladet *Fred og Frihet* startet opp i 1937 (trykt hos Weberg som i dag). Siste nummer før krigsutbruddet var nr 1-2/1940.

I 1935 var Kvinneligaen 20 år. Den norske seksjonen bestemte seg for å feire dette med en utstilling «Mot krig, for fred». Malerier og plakater ble samlet inn fra Henrik Sørensen, Erik Werenskiold, Per Krogh, Willi Midelfart og Reidar Aulie. Utstillingen hadde stor suksess og ble sendt rundt til flere byer i Norge. I Stavanger stormet ungnazister utstillingslokalet og ødela en antikrigsplakat, før politiet stengte lokalet. Utstillingen ble gjentatt da WILPF fylte 100 år, denne gangen i Kunstnernes Hus.

Ettersom tida nærmer seg 1940 ble IKFF-aktiviteter forstyrret av nazi-ungdom. IKFF søkte dialog med fedrelandslaget styremedlemmer, men uten hell. I tillegg ble organisasjonen angrepet fra reaksjonært hold og ble kalt kommunistisk og dekkorganisasjon for Moskva.

I august 1940 ble IKFF forbudt. Kontoret ble invadert av tyskerne og dokumenter beslaglagt. Da hadde Marie Lous Mohr, som ledet IKFF, sørget for å fjerne medlemslister og viktige dokumenter fra arkivet. Virksomheten fortsatte tross alt, men da på helt andre måter, blant annet ved å strikke og sy

klær til barn i krigsherjede områder, samt private møter rundt om i hjemmene. Flere aktiviserte seg i den sivile ikkevoldelige motstandsbevegelsen. Helga Stene organiserte i 1942 sammen med sin søster, Åsta, foreldreprotesten mot obligatorisk nazistisk ungdomstjeneste. Marie Lous Mohr ble arrestert i 1943 og satt på Grini til krigens slutt. Flere andre klarte å komme seg over til Sverige.

Lokalt arbeid

En kan få inntrykk av at IKFF før andre verdenskrig var en sentralistisk organisasjon uten lokalavdelinger. Mye var avhengig av at formannen reiste rundt i Norge for å holde foredrag. Men også kvinner fra andre deler av landet enn Oslo, deltok i det sentrale arbeidet og representerte fra tid til annen den norske seksjonen på internasjonale møter. Men i de første beretningene nevnes ikke avdelingene eller noe om organiseringen av virksomheten.

Martha Larsen Jahn reiste mye rundt i landet og holdt foredrag og på den måten ble flere medlemmer rekruttert til organisasjonen. I 1934 tok Marie Lous Mohr over lederskapet. Året etter reiste hun på besøk til Sørlandsbyene for å holde foredrag. I beretningen står det «I Kristiansand fikk hun 56 medlemmer, og det ble dannet avdeling der som hele tiden har vært meget ivrig og levende.» (s 25)

I beretningen fra 1936 kommer det fram at Sigrild Larsen ble valgt til formann i Oslo-avdelingen. Videre vises det til at styret foruten formannen og fire faste medlemmer, skulle ha «formennene i hver avdeling» (s 27). I beretningen fra 1939 opplyses det om at det er etablert avdelinger i Ås, Mandal og Notodden siden forrige landsmøte.

Etterkrigstid og kald krig

Med freden kom aktivitetene tilbake. Andre verdenskrigs grusomheter førte til at fredsarbeidet ble styrket. IKFF vokste fram mot slutten av 1940-tallet. Også aktivitetene lokalt var høye. Avdelinger ble etablert i Stavanger, Sandnes og Grimstad i siste halvdel av 1940-tallet. Da spørsmålet om Norge skulle gå inn i Atlanterhavspakten (NATO), var IKFF på banen. Mye kan tyde på at aktivitetene lokalt økte. Men til tross for det, førte det også til utmeldinger. Frontene mellom øst og vest spisset seg til i den kalde krigen. Med den ble våpenkappløpet og opprusting av atomvåpen en overhengende fare.

Generelt bærer lokalavdelingenes arbeid preg av at det er rettet mot den internasjonale situasjonen.

Den norske delegasjonen til WILPFs kongress i Kjøbenhavn i 1949.

Kvinneligaen ønsket å snu den kalde krigens mentalitet til fredstenkning. Det var protester mot opprustning generelt og atomvåpen spesielt. Det ble avholdt åpne møter. Samtidig fortsatte kampanjer mot krigsleketøy og fredsundervisning inn i skolen rundt om i avdelingene.

Lokal aktivitet landet rundt

Gjennom alle åra til IKFF har avdelinger og kontaktpersoner kommet og gått. Fra en gjennomgang av *Fred og Frihet* kan vi konstatere at det har vært avdelinger i Oslo, Sandnes og Stavanger gjennom hele perioden. Andre steder, hvor det har vært og fortsatt er avdelinger, og som vi kjenner til, er Bergen (etablert i 1995 og eksisterer fortsatt i dag), Fredrikstad, Grimstad, Kragerø, Hedmark/Opland (etablert i 2004 og eksisterer fortsatt i dag som Innlandet), Sandefjord og Trondheim (hadde avdeling i perioden 1986-2000 og gjenoppsto i 2022). I artikkelen om Tromsø og Troms fylke går det fram at det har vært en avdeling i Tromsø før og etter krigen. Det betyr at avdelingene i Oslo og Tromsø overlevde krigen.

Det er ikke bare der det har vært avdelinger det har vært aktivitet. Flere avdelinger har fungert først gjennom kontakter før etablering av avdelinger. Det har vært kontakter i Nordland fylke, Tromsø og Troms fylke, Drammen, Eidsvold, Hamar, Kristiansand og Tønsberg. På flere av stedene var kontaktene svært aktive og satte sitt preg på lokalsamfunnet. Det gjenspeiler seg blant annet oppslag i lokale aviser, blant annet i Tromsø og Troms fylke. I tillegg hadde de god kontakt med landsstyret.

Andre aktiviteter har vært salg av fredsblomst i de første ti-åra etter krigen (en god inntektskilde for IKFF lokalt og sentralt), årlige kampanjer mot krigsleketøy, fredsmøter, kampanje mot kjernekraft. Under fredsmarsjene på begynnelsen av 1980-tallet

var flere avdelinger engasjert, som Sandnes, Grimstad, Oslo og Stavanger (*Fred og Frihet* 4/81).

Oppsummering

Blikket på Kvinneligaens historie er nokså overflatisk. Vi tror at det finnes stoff i arkiver og i kofferter på loft og i kjeller hos privatpersoner som kan bidra til å fylle ut bildet.

Det som er gjennomgående for Kvinneligaen før og nå, er dens synlighet. Aktiviteter gjennom åpne møter, kreative aksjoner på sentrale steder og utstillinger som gjerne turnerer rundt om i Norge, har vært vellykket og trukket flere aktivister til organisasjonen.

Det har allikevel ikke alltid vært lett å være Kvinneligaen. Organisasjonen ble særlig kritisert i mellomkrigstida og ble trakassert, til dels fysisk. Organisasjonen ble beskyldt for å løpe

kommunismens og nazistenes ærend da de ville hjelpe folk i nød i Sovjetunionen og i Tyskland. Kommuniststempelen var der fortsatt da Norge ble medlem av NATO. Mens i dag blir Kvinneligaen ofte stemplet som putinister.

En vellykket aktivitet har vært utstillinger i tilknytning til jubileer. 20-årsjubileet i 1936 er allerede nevnt. I 1980 arrangerte avdelingene i Sandnes og Stavanger en utstilling. Ved siden av utstillingen fra 1936 ble det laget en egen jubileumsutstilling om historien til Kvinneligaen ved hundreårs jubileet. Samtlige utstillinger ble sendt rundt i landet. Og ikke minst turnerer i disse dager plakattstillingen, «Fredspropaganda», som ble produsert av Stavangeravdelingen. Utstillingene har vist seg å være viktig for å gjøre organisasjonen kjent og for rekruttering.

Avdeling Oslo - Viken 2024/2025

Oslo er kanskje den eldste avdelingen i IKFF. Mange av dagens medlemmer i avdeling Oslo-Viken er engasjert i arbeid i faste grupper eller interne/eksterne nettverk. Medlemmer er engasjert i samtlige sentrale, faste utvalg, mange har plass i landsstyret. Det er stort sett Oslo-medlemmer som representerer IKFF i paraplyorganisasjoner og eksterne nettverk nasjonalt og internasjonalt. Berit Aasen er styremedlem i WILPF Europa og innehar en varaplass i det internasjonale styret i WILPF.

Samtale med to nye medlemmer i avdeling Oslo og Viken

• *Gro Standnes*

Oslo-Viken har en egen nedrustningsgruppe, som står for mye av avdelingens utadrettete virksomhet. Avdelingen arrangerer jevnlig åpne fredsfilmkvelder i samarbeid med biblioteket Deichman Majorstuen. En av koordinatorene for Nedrustningsgruppa, Bente Lund, og ansvarlig for fredsfilmkveldene, Nina Backer-Røed, deler her noen tanker om å drive påvirkningsarbeid.

Film fremmer dyp innsikt og empati

Samtale med Nina Backer-Røed, fredsfilmkveld-ansvarlig i Oslo og Viken

Nina var nytt medlem da hun for ett år siden overtok ansvaret for den mangeårige tradisjonen med åpne

filmkvelder flere ganger i året.

*Nina Backer-Røed,
privat foto*

- *Hvordan gjennomfører du dette i praksis?*

- Filmene sendes gjennom «Filmrommet», som er en filmstrømmetjeneste for bibliotek og skoler. Gjennom biblioteket har vi etablert dialog med tjenesten, som sørger for rettigheter til visning og der vi selv kan foreslå aktuelle filmer. Forgjengeren min, Ingrid Kviberg, hadde

heldigvis etablert denne ordningen for IKFF da jeg overtok ansvaret.

- Sammen med IKFF-medlem filmskaperen Anne Kjersti Bjørn, finner jeg fram til hvilke filmer vi skal vise. Og på Deichman Majorstuen samarbeider jeg med programansvarlig Ingrid Krog.

- Biblioteket har oppslag om visningene i sine lokaler og på nettet, IKFF-Oslo-Viken sender ut invitasjon til medlemmene, og vi deler på Facebook. Og det kommer alltid mange – de fleste er ikke medlemmer av IKFF. Etter visningene åpnes det for kommentarer og refleksjoner.

- Vi har satt fram kaffe, te og kake, noe informasjonsmateriell og liste for de som vil skrive seg på for å få mer informasjon om IKFF.

- *Hvilke filmer er vist i din tid?*

- Vi satser på kvalitetsfilmer innenfor IKFFs arbeidsområder. Samtlige filmer er blitt godt mottatt. Fra våren 2024 til januar 2025 har vi vist fire filmer:

- *Nellikrevolusjonen* av Einar Braathen og Anne Kjersti Bjørn – om den fredelige overgangen fra diktatur til demokrati for 50 år siden i Portugal – et demokrati som igjen er under press.

- *Mørketid*, av Karoline Frogner, om kvinners møte med nazismen - intervjuer med 10 norske motstandskvinner, jøder og kommunister som ble sendt til konsentrasjonsleir i Tyskland under andre verdenskrig.

- *Fornærmelsen* – en film om en kristen libaneser og en palestinsk flyktning. En konflikt utvikler seg og vi får innsikt i libanesisk historie og det betente forholdet mellom mange folkeslag og religioner.

- *Flukt* – Krigen sender 11 år gamle Amin og familien på en farefull flukt, som først avsluttes fem år senere, da han ankommer Danmark – helt alene.

- *Vil du anbefale andre avdelinger å gjøre det samme?*

- Absolutt! Filmer og andre kunstneriske uttrykk kan være med på å skape empati og forståelse for hva som skjer, kanskje på en mer nyansert måte enn sakprosa og taler. Er filmen god, kan den gi oss et dypere kunnskapsgrunnlag, som fremmer ikkevoldelig konfliktløsning og solidarisk praksis.

Vi må komme oss ut blant folk

Samtale med Bente Lund, aktivist i Oslo og Viken

Bente meldte seg inn for ett og et halvt år siden. Fra første dag deltok hun aktivt med planlegging og gjennomføring av utadrettete aksjoner i Oslo-området.

- *Hvilke tanker gjorde du deg da du som nytt medlem, gikk inn for fullt i aksjonsarbeidet?*

- Jeg ble imponert over hvor mye kunnskap og arbeidsinnsats IKFF har i sin bagasje, da jeg begynte å sette meg inn i organisasjonens historie. Og det var en glede for meg å bli kjent med dyktige og kloke kvinner med stort engasjement for fred. Jeg syntes det var rart at IKFF var ukjent for de fleste – også for meg, inntil en venninne vervet meg. Jeg vil gjerne være med å spre all kunnskapen om

Bente Lund, privat foto

verdenssituasjonen og om fredsbygging som fins i IKFF – og jeg vil gjerne høre med folk hva de tenker om disse spørsmålene.

- *Du har vært med på flere løpeseddelaksjoner, IKFFs «Elefanten i klimarommet» kombinert med plakater mot Israels krigføring mot palestinerne og Russlands krigføring*

i Ukraina, to ganger etterfulgt av åpne møter på biblioteket på stedet. Du har vært med og arrangert fredskonsert i Sagene kirke og et arrangement for fredsprisvinnerne foran Gitte Sætres fredsfrise.

- Det å være ute i lokalsamfunnene i Oslo er med på å vekke interesse for budskapet vårt hos folk. Og vi møtte mange som sjøl var interessert i å snakke med oss. Vi bør utvikle metodene våre for å få folk i tale og få folk til selv å tale. Kanskje vi skulle opprette noen «speaker's corner» rundt omkring, holde korte appeller og invitere folk til sjøl å ta ordet? Å ha åpne møter der medlemmene inviteres til å ta med venner og venners venner, der alle som vil, kan presentere et kreativt innslag, er ok! Det er bare fantasien som kan stoppe oss når det gjelder aksjonsformer. Samarbeid med bibliotek er en god måte – få dem til å arrangere bokutstillinger om aktuelle temaer og arrangere debattmøter. Der har vi bare gode erfaringer.

- Det er ofte et kapasitetsspørsmål hva vi klarer å få til. Enkle arrangementer kan være effektive de også. Vi må være forsiktig med å slite oss ut, for da kan vi ende opp med ikke å orke noe som helst! Og så kan vi godt ta inngangspenger en gang iblant for å dekke nødvendige utgifter.

- Det er mange medlemmer som føler seg ukomfortable med å stå på stand – de føler seg utrygge, fordi de rett og slett ikke kan nok. En løsning på det er å kombinere studiearbeid og aksjonisme. Vi kan danne en studiegruppe med et tema som vi mener det kan være aktuelt å aksjonere for eller mot. Målet med studiearbeidet blir da å samle kunnskap som vi kan bringe videre.

Avdeling Stavanger 2024/2025

Det er to nordmenn som har fått Nobels fredspris – Fridtjof Nansen i 1922 og stavangermannen Christian Lous Lange i 1921. I 2021 tok avdelingen, med leder Hilde Solberg i spissen, initiativ til og har siden sørget for at krig og fred hvert år settes på dagsordenen i Stavanger på arrangementet Lous Langeforedraget. Avdelingens Fredspropaganda er en fredsplakatutstilling som i de siste to åra har vært på vandring mange steder i hele landet, og som har vært et viktig bidrag til medlemsveksten vår.

Internasjonal Kvinneliga for Fred og frihet, avdeling Stavanger etablert 1947

• *Hilde Solberg*

I den første protokollen kan vi lese at Stavanger avdelingen har sitt utspring i en studiesirkel for kvinner. «Som avslutning leste vi «Kvinnen og den sorte fuglen» av Nini Roll Anker. Det gjorde et voldsomt inntrykk. Vi følte at her måtte noe gjøres. 7. mai 1947 ble vi enige om å danne en gruppe. Men vi var bare syv personer. Så gikk vi ut for å finne tre til. Vi fant mange ganger tre. Nå er tallet ikke langt fra hundre. 9. juni 1947 kunne vi holde vårt konstituerende møte. Aagot Thilesen Lund fra Oslo orienterte om ligaen og Sigrid Larsen, også fra Oslo talte om boken «En verden eller ingen. En meddelelse til offentligheten om hva atomkraften betyr».

De første årene var atomkraft og atomvåpen, oppdragelse til fred og flyktningsspørsmål viktige arbeidsområder. Avdelingen bidro både økonomisk og med klesinnsamling til Europahjelpen, besøkte Tyskland og knyttet kontakter med tyske kvinneliga-medlemmer.

Stavanger-avdelingen arrangerte åpne offentlig møter med fredsrelaterte tema og inviterte ressurspersoner som forelesere. 11. september 1947 holdt Mimmi Sverdrup Lunden foredrag og oppfordret kvinner til å slutte opp om fredsarbeidet og sa «Det er ikke lett å snakke om fred i en verden som er så skrekkslått, så innsatt med krigspropaganda at den ikke låner øret til noe annet». I 1948 holdt Haldis Moren Vesaas foredrag og refererte til at «Kvinna er den einaste fredsgaranti som ikkje er prøvd». Protokollen inneholder avisutklipp som viser at lokalpressen

*Hilde Solberg med IKFF-fane og -paraply.
Foto: Christian Fougher*

omtalte både avdelingens medlemsmøter og de åpne arrangementene.

Lilly Hertel Aas var den første lederen av avdelingen. Hun bidro også til oppstarten av en IKFF-avdeling i Sandnes. De to avdelingene har samarbeidet godt om ulike prosjekter som Jubileumsutstilling i 1970 og kampanjen mot krigsleketøy på 1980 tallet. Mange kvinner har vært viktige for avdelingen. Blant disse er Johanne Skog Gripsrud. Hun har skrevet boken «Fred og Frihet. IKFF Rogaland 40 år» og var redaktør av «Fred & Frihet» 1983 - 1996.

Stavanger-avdelingens tradisjon for samarbeide med likesinnede lokale organisasjoner og foreninger fra 1947 er videreført. I dag samarbeider avdelingen med Soroptimistene, Anti-rasistisk Front, Nei til Atomvåpen Sør-Rogaland, FN-Sambandet, OTTAR, og RIA (Rettferdighet i Asylpolitikken). Vi søker stadig nye lokale samarbeidspartnere.

Vår arbeidsplan utgår fra det nasjonale arbeidsprogrammet og består av faste arrangement og aktiviteter og nyskapende tiltak og prosjekt.

Avdeling Sandnes 2024/2025

Som en av formødrene i IKFF, deres mor - Johanne Skog Gripsrud, har både Ellen Sværi og Gro Eriksen i tiår på tiår viet enormt mye tid til fredsarbeid. Anne Berit Skeie, som holder lokalsamfunnet i Suldal engasjert for fredens sak, er datteren til Ingeborg Lyche, som var leder for IKFF-Norge fra 1949 til 1950. De tre er levende bevis på at lange røtter og lang erfaring kan inspirere til framtidsrettet fredsarbeid, og at fredstanker heldigvis er arvelige.

IKFF Sandnes

• Gro Eriksen, Ann Hocking og Ellen Sværi

1940-årene

Sandnes IKFF ble dannet i desember 1947, med første møte i februar 1948. «Formannen», Johanne Lea, var frisør, og senere kommunepolitiker. Med fra starten var også Marit Thorkildsen, Johanne Skog Gripsrud, Ingeborg Joa, Ingrid Haugseng og Rakel Lapin. Nini Roll Ankers bok, *Kvinnen og den svarte Fuglen*, inspirerte mange kvinnegrupper, og IKFF-medlem Lilly Hertel-Aas var «fødselshjelper» både i Stavanger og Sandnes. Fredsarbeidet var særlig rettet mot Kvekerne tysklandshjelp. Sandnes hadde over 100 medlemmer fra start, men IKFFs motstand mot NATO gjorde at mange meldte seg ut. De 30 som ble igjen, konsentrerte seg om studiearbeid og foredrag.

Johanne Lea (1917-1986) var med å stifte Sandnes avdeling av IKFF i Sandnes i 1947 og ledet avdelingen i 8 år.

1950- og 1960-årene.

Krisehjelp til barn fra Østerrike engasjerte også på 50-tallet. I tillegg til Kvekerne var Redd Barna medarbeidere. Både Johanne og Rakel huset besøksbarn. De deltok på sin første IKFF-kongress i 1952. Medlemstallet økte, og arbeid imot atomvåpen på norsk jord ble støttet av blant annet Fredskontoret i Stavanger. I 1961 gikk den første fredsmarsjen her mellom byene, over 1000 deltok. Sigurd Evensmos

bok *Vold i filmene*, inspirerte også til seminar i Sandnes, i samarbeid med bibliotek og kvekerne.

1970- og 1980-årene

Kvinneåret i 1975, med mottoet «Likestilling, utvikling og fred» motiverte en ny generasjon inn i IKFF. På et seminar med Rogaland Studiesammemnd, under samme tittel, deltok 110 personer. Flere tema engasjerte, særlig Ingrid Eides presentasjon av UNESCOs oppmoding til fredsarbeid i skolen.

Fredsundervisning i skolen

Gro Eriksen ble aktiv i IKFF, og fikk med seg tre kollegaer fra samme skole. Nå skulle fredsarbeid prøves ut i ungdomsskolen. Lærebøkene manglet stoff om temaet, men elevene hadde tanker om hvordan fredelige samfunn kunne se ut. «Fred og konfliktløsning» ble et tverrfaglig prosjekt der FN-sambandet bidro med faktaopplysninger og elevene med tekst, dikt og bilder. Fredsundervisning var tema i grunnskolen her i mange år, og kunstneren Martha Dortea Sagland Lea underviste 400 elever i barneskolen i 2014/15.

Johanne Gripsrud og Marit Thorkildsen laget et kulturprogram de kalte «**Fredstanken i lyrikk og musikk**». Ellen Sværi, medlem siden 60-tallet, framførte programmet flere ganger sammen med 4-5 andre musikere. Ellen var sanger og ble også med da Rikskonsertene viste flere av sine musikkprogram for skoler i Rogaland: «**Sangen om fred**», «**Aldri mer krig!**» (musikklærere i Sandnes) «**Kunst for fred**», (Ellen og maler og billedhugger Roland Lengauer). De viste lysbilder og musikk fra Hitlers Tyskland. Dette siste ble vist i Hordaland på videregående- og folkehøgskoler.

Mot slutten av 70-årene doblet regjeringen militærbudsjettet, og fredsarbeidere fant nye samarbeidsmetoder for å protestere: *Rogalands Fredsmarsj* (Nei Til Atomvåpen, Kvinner for fred, Norsk Kvinneforbund, Fagforbundet og Kristensosialistene i tillegg til våre vanlige medarbeidere) var arrangør. Det ble 7 fredsmarsjer på 80-tallet med flere tusen deltakere i alle aldre. Lokale kunstnere laget plakater til opptogene. I 1987 stiftet arrangørene av fredsmarsjene *Rogaland Fredsfond* (de siste årene Kvekerne og IKFF-avdelingene) som i mer enn 10 år delte ut stipend til lokale fredsformidlere. I

1987 ga Sandnes og Stavanger ut boka *Fred og Frihet, Rogaland IKFF 40 år*. Hilde Solberg, Johanne S Gripsrud og Marta D. Sagland Lea laget fredshistorisk utstilling i Stavanger Museum. Den ble vist rundt i landet i flere tiår.

Fra 2000

Styret Sandnes-avdelingen i 2024. Bak, fra venstre: Gro Eriksen, Tale Simonsen, Edda Wangsholm, Ingegerd Austbø. Foran, fra venstre: Ellen Sværi, Ann Hocking

Etter Berlinmurens fall, gav dette mange håp om nedrustning og ressurser til verdens fattige. Her samarbeidet IKFF-avdelingene om fredskultur og fredsdepartement. FNs resolusjon 1325, førte til felles lesesirkel på denne. Forsøket på å sikre kvinners likestilling i «konfliktløsning», så vi lett kunne føre til innlemmelse i «det militære felleskapet», og tema for landsmøtet i Stavanger (2002) var temaet «Kvinner i militæret». Men FNs ønske om «fredskultur-ti-år» forsvant med terrorangrepet i USA. Verden gikk inn i en ny kald krig.

I sitt nittiende år, i 2006, ga Johanne Gripsrud ut sin siste bok *Fredsspør i ulendt terreng* og sørget for at avdelingen hadde 10 innlegg i lokalpressa. Hun var aktivt med i avdelingenes studiering om fredsundervisning (2007-08). Fredstenkning ble sett på som et delmål på vei mot et Fredsdepartement. I 2009 presenterte vi undervisningsopplegget fra barnehage til universitet, på Universitetet i Stavanger. Vi sendte også forespørsel til lokalpressen om å publisere mer om fredsarbeid og sendte protestbrev til forsvarsministeren mot innkjøp av nye kampfly. I 2011 skrev Johanne leserbrev som oppfordret jenter til å avslå innkalling til sesjon. Men lov om verneplikt for jenter kom i 2013.

Før lokalvalget i 2016, inviterte vi ungdomspolitikere med til en ungdomsklubb for å drøfte utenrikspolitikk og sikkerhet. Få av disse hadde egne meninger om Fredsdepartement, men ungdommen som var til stede, var interessert. Ingeborg Breines hadde åpne møter på skoler på FN-dagen i 2017 om fredskultur.

Steinar Eraker fra «Stopp NATO» ble en god medarbeider i 2018. Vi hadde lesesirkler på «Sikkerhetspolitiske veivalg» og «Spionbasen». Åpne møter på Sandnes bibliotek samlet mange folk. Vi laget aksjon mot militærøvelsen «Trident Juncture» og mot NATOs planlagte base på Sola. Vi skrev også leserinnlegg om atomvåpen.

Mens koronapandemien herjet, vokste konfliktene og Russland invaderte Ukraina. Vi skrev innspill til Utenriks- og forsvarskommisjonen om forsvarssamarbeid, og var hver måned i gata med løpesedler fra Bestemødre for Fred eller IKFF. FN dagen i 2022 ble markert med dokumentarfilmen «Mannen som reddet verden», for folk flest og for to klasser i videregående skoler. Gro Eriksen innledet før visningen og fortalte om sitt eget og IKFF sitt engasjement. Filmen gjorde stort inntrykk, og berørte elever fikk gi uttrykk for sine tanker.

Høsten 2023 ble 75-års jubileum markert med fest på *Skeianetunet*. Medlemsmøtene holder vi fortsatt der, med blant annet faste programposter som «dette er jeg opptatt av». Ann Hockin ble et nytt og viktig medlem, Hun er ivrig leser, og delte sammendrag av bøkene «Demokratiets langsomme død» av Janne H. Matlari og *Fredskultur* av Ingeborg Breines på to medlemsmøter. For å lære IKFFs historie, laget hun en oversikt over IKFFs arbeid, til glede for oss alle. Skeianetunet i seg selv inspirerer til kulturinnslag, og opplesing og allsang er med på alle møter.

Skeianetunet, med opprinnelse fra 1700-tallet

Høsten 2024 inviterte vi Dr.Ing. Åse Juveli Berg til temakveld om kjernekraft. Selv om temaet har vært tatt opp før, var biblioteket godt besøkt. Både vi, og ganske sikkert folk flest, trenger grundigere kunnskap om atomkraft, og ny lesesirkel ble startet. Målet var å få kunnskap nok om **alt** som utvinning og drift av

kraftverk fører med seg, finne en faglig og klar måte til å ytre vår motstand mot kjernekraft.

Vi håper selvsagt å rekruttere yngre medlemmer, men presiserer at de eldre ikke ønskes bort.

Avdeling Bergen 2024/2025

«Militarismen er elefanten i klimarommet» og «Fred er klimamål nr 1» er slagord skapt gjennom Bergensavdelingens intense arbeid og aktivitet med fokus på den uhyggelige kombinasjonen miljø/klimakrise – krig/opprustning. Avdelingen har bidratt sterkt til kunnskapspredning og aksjoner i IKFF og andre fredsorganisasjoner og nødvendig samarbeid mellom klima/miljø-bevegelsen og fredsbevegelsen.

Bergen – en avdeling igjen fra 1995

Ellen Elster i samtale med Eva Fidjestøl, Siri Jensen og Anne Kjersti Bjørn

- Egentlig er det den beste jubileumsgaven vi kunne ønske oss i dette året da vår organisasjon skal markere sine 80 år, sa Edel Havin Beukes til *Fred og Frihet* 1/2-1995.

- *Hva var grunnlaget for starten i 1995?*

Året var 1995. Det var Eva Fidjestøl sammen med Edel Havin Beukes fra landsstyret i IKFF som tok initiativet til å starte opp igjen avdelingen. Allerede

året etter oppstarten påtok avdelingen seg å arrangere landsmøtet.

Siri Jensen og Anne Kjersti Bjørn husker det litt annerledes. De husket ikke helt hvordan de kom i gang. De mente begge at det var de to som tok initiativet til å danne et lag av IKFF i Bergen. Siri hadde skrevet en hovedoppgave om kvinner i det militære. Her kom hun over informasjon om Kvinneligaen, og hun stilte seg spørsmål om hvorfor hun ikke hadde visst om denne organisasjonen før. På skolen hadde hun hatt svært lite om både norsk kvinne- og fredshistorie. Hun følte at hun fikk fylt et savn da de kom i gang med lokale aktiviteter i IKFF.

Mye kan tyde på at avdelingen var overmoden da den først kom i gang. Da kontakten mellom Eva, Siri og Anne Kjersti ble tatt, var det ikke vanskelig å starte opp.

Så hadde de et møte hjemme hos Eva hvor også Edel kom. – Det ble aldri mange medlemmer, men vi holdt aktivitetene oppe og hadde god kontakt med mange fra venstresida, forteller Siri og Anne Kjersti.

Eva Fidjestøl

Siri Jensen og Anne Kjersti Bjørn. Foto: Anne Kjersti Bjørn

-Av dem som var med fra starten var Siri, som ble leder for avdelingen, Anne Kjersti, Zoia Grannes, Eli Bergsvik. Etter hvert kom Åse Møller-Hansen og Susanne Urban med og mange andre, forteller Eva.

- Hva fikk dere til?

Fra tidlig nittitalt hadde det vært mye aktivitet i Bergen. På denne tida var Zoia Grannes svært involvert i opprøret i Kaukasus. Hun kom sjøl fra området. Nittitallet og til utover 2000-tallet arbeidet avdelingen med å støtte krigens ofre i og flyktninger fra Tsjetsjenia. I 1995 fikk soldatmødrene Raftoprisen, takket være Zoya.

Bergensavdelingen var involvert i utdelingen av Rafto-prisen. I denne forbindelsen ble det arrangert et møte med soldatmødrene i Bergen.

– Det ble et sterkt møte, forteller Siri. – De fortalte om hvordan de trosset alle trusler om å hente alle sønner hjem fra krigssonene. Anne Kjersti føyer til at det også var et klasseperspektiv da de fattigste soldatene ble sendt til fronten.

Seinere deltok Zoia på en konferanse i Moskva med penger fra FOKUS, og fikk dermed kontakt med kvinner fra hele Kaukasus. Bergen-avdelingen fulgte opp med en rekke aktiviteter for å hjelpe kvinner og krigsskadede barn i Groznyj (*Fred og Frihet 2/1998*).

Det første året i Bergen-avdelingen var preget av stor aktivitet med mange kreative og utadrettede aksjoner og trakk til seg mye oppmerksomhet. – Anne Kjersti var kanskje den særlige kreative her. Jeg husker særlig en aksjon mot personellminer, hvor vi laget «miner» med teipa barnesko på, og som lå strødd utover Torgallmenningen. Aksjonen fikk mye lokal omtale, men vi følte oss langt fra Oslo, sier Eva. Anne Kjersti føyer til at hun gikk på teaterskole og var inspirert av aksjonsteater.

De gjennomførte filmfestival i 1996 eller 1997 med kvinner som hadde laget film om kvinner og krig. – Blant annet presenterte Karoline Frogner filmen *Mørketid*, og Sigrun Slapgard og Maria Warsinski filmen *Stemmer fra Sarajevo*. Mari Holmboe Ruge kom fra Oslo for å være med på festivalen, forteller Anne Kjersti.

Forby miner! Pinseaften 1995, IKFF Bergen demonstrerer på torget mot militærets minelegging. Plakaten sier: «110 millioner landminer i verden. Det koster 7000 kroner å fjerne hver av dem!» De hvite tallerkener illuderer som miner. Foto: Fred og Frihet 1/1996.

- Så var det 8. mars-markering da vi tok avstand fra våpensalg til Tyrkia hvor vi trillet en barnevogn med kanon og plakater om at norske våpen dreper kvinner og barn i Tyrkia. Vi trillet tomme barnevogner på Torgallmenningen for å rette oppmerksomheten mot Bosnia og Tsjetsjenia, og vi bidro med pakke til kampanjen Mor – barn Sarajevo i regi av Nettverk for fred.

Demonstrasjon mot krigen i Bosnia og i Tsjetsjenia med mange tomme barnevogner. IKFF Bergen på Torgallmenningen 9. mai 1995. Foto: Eva Fidjestøl, Fred og Frihet 1/1996.

Hvert år før jul gjennomførte Bergen-avdelingen aksjoner mot krigsleketøy hvor de som utkledd nisser delte ut løpesedler og leketøysvåpen. Siri savner en videreføring av aksjoner mot krigsleketøy. – Det er jo så enkelt og en viktig måte å vise motstand mot militarismen på, sier hun.

Eva ble først opptatt av det som skjedde i Tsjernobyl gjennom sitt engasjement i Kirken. Hun besøkte Belarus mange ganger og ble med i det internasjonale styret til organisasjonen *Barn av Tsjernobyl* i Minsk, som i 1999 mottok Rafto-prisen etter forslag fra Eva.

– Vi arrangerte utstillinger og sendte hjelpepakker til befolkningen som hadde blitt rammet av ulykken. Vi sendte av gårde blant annet tran. Det tror jeg bare var tull, ler Eva, - det ble sikkert kastet. Det som skjedde i Tsjernobyl engasjerte Eva i lang tid etter, og hun var kontaktperson mellom nettverket i Norge og *Barn av Tsjernobyl* i Tyskland og Belarus (*Fred og Frihet* 2/1998).

Avdelingen var opptatt av utarmet uran (DU) og laget en rapport om dette. Åse og Susanne fikk den oversatt til engelsk, og den fikk mye publisitet nasjonalt og internasjonalt. De arrangerte en konferanse om temaet i Oslo. Etter det ble det også noe internasjonalt samarbeid.

Banu Natarajan kom med i Bergen-avdelingen noe seinere. Dermed ble matsikkerhet også et tema for å sikre en fredeligere verden.

-Blir aktivitetene i Bergensavdelingen videreført i dag og eventuelt på hvilken måte?

Ingen av de tre bor i Bergen lenger. De sier at Bergen-avdelingen er en høyst levende organisasjon fortsatt i dag. Siri og Anne Kjersti føyer til at de gleder seg stort over at Bergen-avdelingen har synlige og fantasifulle aktiviteter, med blant annet Susanne Urban og Åse Møller-Hansen som drivende krefter.

Mye kan tyde på at det har vært aktivitet i Bergen før 1995. I beretningen fra 1915 – 1933 fortelles det at Kaja Irgens fra Bergen deltok på Kvinneligaens tredje internasjonale kongress i Washington i 1924. På landsmøtet i 1958 ble Eli Skarstein fra Bergen valgt inn i landsstyret (*Fred og Frihet* 2/1958). Blant annet var avdelingen i Bergen representert på landsmøtet i 1960 (*Fred og Frihet* 3/1960). Etter det nevnes ikke avdelingen lenger, men Bergen har hatt kontaktpersoner fram til 1995, da Bergen blir avdeling igjen.

Artikkelen baserer seg på to samtaler, først med Eva Fidjestøl, og seinere med Siri Jensen og Anne Kjersti Bjørn.

Avdeling Innlandet 2024/2025

Et systematisk arbeid for å få ungdommen med på alle arrangementer og stor tematisk variasjonsbredde preger avdeling Innlandets omfattende utadrettede virksomhet. Ungdomsorganisasjoner blir alltid invitert med. I samarbeid med andre kvinne- og fredsorganisasjoner mobiliserer avdelingen årlig mot vold mot kvinner, mot atomvåpen, for en rettferdig og human flyktningpolitikk og for bærekraftig miljø- og klimapolitikk.

IKFF avdeling Hedmark/Oppland/Innlandet 2004-2024

• *Eli Hammer Eide*

Gjennom protokoller og referater har vi god dokumentasjon på IKFF avdeling Innlandets 20 års historie. Derimot er det sparsomt med dokumentasjon om bakgrunn og hva som inspirerte til å komme i gang med aktiviteter og starte avdeling.

Opptakten til IKFF Hedmark/Oppland

Tar vi et blikk i IKFFs medlemsblad *Fred og Frihet*, nr.1/1998, kan vi lese at **Anna Sveberg Eggen** fra Hamar er oppført som IKFFs kontakt. Vi vet Anna kjente organisasjonen godt og var IKFF-medlem gjennom hele sitt voksne liv. Fra Hamar Arbeiderblads arkiv leser vi at Anna hadde flere innlegg i avisen om sitt fredsengasjement, blant annet i et intervju i august 1982 med artikkeloverskriften «Kampen mot atomvåpen forsetter etter fredsmarsjen!»

Som nylig hjemkommet deltakere fra fredsmarsjen Stockholm – Minsk i juli 1982, forteller Anna, sammen med 19 år gamle Sjur Harby fra Hamar om inntrykkene fra den 2 uker lange marsjen, der 300 skandinaver og 50 russere møttes og vandret sammen. «Nå vil vi jobbe sammen både i øst og vest» er de begge helt klare for.

Sjur Harby, arkeolog og kulturskribent bor fortsatt i distriktet, og på spørsmålet om *hva som fikk en*

Sjur Harby og Anne Sveberg Eggen etter fredsmarsjen til Moskva i 1982. Foto: Hamar arbeiderblad 5. august 1982.

ungdom til å dra på fredsmarsj sammen med godt voksne kvinner og noen menn, var svaret reiselyst og ønske om å komme bakom jernteppet og få en opplevelse av den kalde krigen der. Uten å være tilsluttet noen av organisasjonene som hadde tatt initiativet til marsjen eller å kjenne noen, meldte han seg på. Han hadde mye interessant å fortelle fra marsjen, men som vi naturligvis ikke kan ta med i denne teksten.

En annen som ble kjent med og helt klart inspirert av IKFF-veteranen Anna Sveberg Eggen, var ildsjelen **Grethe Nielsen** fra Stange, som hadde vært engasjert i fredsarbeid i mange år og som etter hvert meldte seg inn i IKFF. Da IKFF hadde sitt landsmøte på Kvinneuniversitetet i Løten våren 2000, var Grethe deltaker der, og ble fra da av Hamars kontaktperson til IKFF. Dette er bakgrunnen som ble opptakten til IKFF-aktiviteten her på Hedmarken!

I løpet av de neste årene ble det rekruttert mange nye IKFF-medlemmer i distriktet og i 2004 hadde regionen 28 medlemmer, og grunnlaget var lagt for å starte IKFF avdeling i regionen.

18.oktober 2004 ble IKFF lokallag for Hedmark/Oppland stiftet hjemme hos Grethe med pressen tilstede – journalist og fotograf fra Hamar Arbeiderblad stilte svært velvillig opp den gangen!

BROBYGGERE: Disse var til stede under etableringen av den lokale avdeling for Internasjonal kvinneliga for fred og frihet. Fra venstre Torill Eide, Nord-Odal, Eli Hammer Eide, Ottestad, Kari Mikkelsen Saugerud, Hamar, Anne Berit Stårvik, Ottestad, Torill Heilevang, Ottestad og leder Grethe Nielsen, Ottestad. FOTO: OLAV HANSEN

Lokal kvinneliga for fred dannet

STANGE: Internasjonal kvinneliga for fred og frihet har fått en lokalavdeling for Hedmark og Oppland.

Kvinneligaen har 28 medlemmer i Innlandet, men først mandag kveld ble et lokallag med styre konstituert på Ottestad hjemme hos Grethe Nielsen som ble valgt til leder.

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet ble dannet i Haag i 1915 som en reaksjon på den vanvittige skyttergravskrig under den første verdenskrig.

Grethe Nielsen har drevet aktivt fredsarbeid i mange år. Senest i sommer var hun, sammen med Torill Eide fra Nord-Odal, med på menneskerettighetsmarsjen i Palestina og Israel.

– Vi vet at Hamar kommune driver et aktivt arbeid for å skape fred og forskning mellom den palestinske byen Khan Yonis og Karmiel i Israel. Vi er mottakelige for å bidra i dette arbeidet, sier Grethe Nielsen.

Laget har mange planer om aktiviteter der målet hele tiden er det samme; å virke som brobyggere for fred.

For uten Nielsen består styret av nestleder Else Kolåsæter, Hamar, kasserer Eli Hammer Eide, Ottestad, styremedlemmer Karin Mikkelsen Saugerud, Hamar, Torill Eide, Nord-Odal og varamedlem Kirsten Margrethe Tingstad, Fåberg.

I referatsprotokollen fra første styremøte går det klart fram at skulle vi nå ut med vårt fredsengasjement, var det viktig å være synlige ved å ha stand i byer og der folk ferdes, fremme FNs merkedager og dele ut brosjyrer om IKFFs arbeid for fred, arbeide mot atomvåpen og vold mot kvinner. Leserinnlegg i lokalavisene i regionen, samt samarbeide med aktuelle lokale organisasjoner.

En plan for arbeidet framover var lagt, styremøtene skulle gå på omgang hjemme hos styremedlemmene og med møter annenhver måned.

Allerede på FN-dagen, 24.oktober hadde den nyetablerte avdelingen stand i Hamar for å informere om IKFFs freds- og menneskerettighetsarbeid. Fredsprisutdelingen i Oslo den 10.desember ble også markert i Hamar med stand for hylle årets fredsprisvinner, kenyanske Wangari Maathai.

Fredsutstilling i Stange bibliotek ble avdelingens første åpne arrangement. Utstillingen var utlånt fra IKFF Bergen og spesielt lagt til rette for ungdomsskoleelever med tema om Gandhi, en presentasjon av fredsorganisasjoner i Norge, samt *Tusenårsmålene* og det sivile samfunn og FN, og at IKFF som NGO (Non Governmental Organisation) hadde status som observatør i FNs organer.

Økonomisk – startet avdelingen på bar bakke da vi etablerte oss. Vi var kjent med at en tredel av kontingentinntektene fra medlemmene i avdelingen tilfalt oss fram i tid. Derfor gjorde bevilgningen på 2000 kr fra Landsstyret arbeidet vårt i starten enklere. I tillegg fikk vi gode inntekter ved å arrangere loppemarkeder. Dette ga oss større handlingsrom, samtidig som det også ble en sosial arena for samarbeid og engasjement blant flere av IKFF-medlemmene.

IKFF-medlem, skuespiller og litteraturviter Ane Hoel, fra Helgøya, inviterte til sommerfest midt i juni til sitt sjarmerende hjem, som ligger idyllisk til helt nede ved Mjøs-kanten mot øya Hovindsholmen, slik det er beskrevet i referatet.

Edel Havin Beukes, den gang IKFFs landsleder, var spesielt invitert og delte med oss noe av IKFFs arbeid. Edel oppfordret oss til å lese hefter om kvinneligaens historie fra 1915 og utviklingen av organisasjonen.

Der og da gikk det opp for mange av oss hvor mye kraft og pågangsmot det fantes i denne norske seksjonen av WILPF, med kloke, høyt utdannede og kunnskapsrike kvinner med lang erfaring fra nasjonalt og internasjonalt fredsarbeid.

I årene framover fikk avdelingen god støtte fra flere av disse engasjerte kvinnene som velvillig og uten honorar stilte opp på våre medlemsmøter og åpne møter med foredrag om IKFFs historie og utvikling, og om viktige saker organisasjonen hadde på dagsorden. Ikke minst om historiske FNs sikkerhetsresolusjon 1325 Kvinner, fred og sikkerhet med handlingsplan om kvinners rettigheter i internasjonale freds- og sikkerhetsspørsmål

Av og til fikk vi kommentarer om *liganavnet*, at det klang dårlig på en fredsorganisasjon! Styret i Hedmark/Oppland tok dette opp som landsmøtesak, og fremmet forslag om endring av den norske seksjonens navn fra *kvinneliga* til *kvinneforbund*. Begrunnelsen var blant annet at den svenske seksjonens navn er Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet! Det ble en livlig diskusjon og forslaget fikk få stemmer.

Ti år med aktiviteter i Hedmark/Oppland

Etter 10 års drift kunne vi se tilbake på god medlemsøkning, over 40 betalende medlemmer. Vi hadde flere arrangement og markeringer i samarbeid med andre organisasjoner, samt møtevirksomhet og studiearbeid for egne medlemmer. I tillegg hadde vi

lagt til rette for IKFFs landsmøte på Hamar. Alt dette mente vi fortjente en 10 årsmarkering!

13. september 2014 ble det rigget stand som del av frivillighetsmarkeringen på det nye Stortorget på Hamar, og på scenen stilte tre av oss i tidsriktige gevanter og framførte et tablå med replikker, slik vi tenkte oss at de modige IKFF-pionerne inspirerte hverandre for nesten 100 år siden!

Om kvelden inviterte vi medlemmer til hyggelig samvær i den nyrestaurerte Røhnesalen, i en av Hamars eldste bygårder. Mari Holmboe Ruge, aktiv veteran i freds- og kvinnebevegelsen, var invitert. På sin gode måte fortalte hun om IKFF og fredsarbeidet gjennom årene.

Avdelingen har hatt fokus på norsk flyktning- og asylpolitikk, flyktningers menneskerettigheter ses på som del av arbeidet for fred og frihet, og sammen med Likestillingscenteret i Hamar, K-forum Hamar (et åpent fellesskap for voksne kvinner) og andre kvinneorganisasjoner, har vi markert FNs kvinnetid, 8.mars med opptog, appeller, og sosialt samvær med flyktningkvinner.

Nå blir **YEMANEDAGEN** markert på Hamar og rundt omkring i landet. Sammen med ulike ungdomsgrupper bidrar IKFF med appeller, møte med asylsøkere som forteller om hvordan det oppleves å leve i limbo år etter år. Det fører til konstruktive samtaler om hva som kan gjøres lokalt og nasjonalt.

Hundre år med IKFF

I 2015 var det 100 års- jubileum for WILPF International. Det ble markert med en internasjonal kongress i Haag, arrangementer i Oslo og i IKFFs avdelinger rundt omkring i landet. Seks medlemmer fra Hedmark/Oppland deltok på den internasjonale jubileumskonferansen i Haag, i alt 20 medlemmer fra Norge, og rundt tusen kvinner og noen menn fra over 80 land. Kongressen med mottoet «**Women's Power to Stop War**», ga oss innblikk i mange temaer. Sentralt var blant annet Sikkerhetsrådets resolusjon 1325, samt at **Manifest 2015** ble vedtatt, et styrende dokument for organisasjonens aktiviteter i årene framover. For vår avdeling ble dokumentet et nyttig utgangspunkt for studiearbeid og kunnskapsoppdatering.

Senere på året arrangerte avdeling Hedmark/Oppland sin jubileumsmarkering. Allerede på slutten av 2013 hadde styret startet forberedelsene til 100-års-markeringen. Til stort hell inviterte prosjektformidleren i Hamar Kulturhus oss med i et samarbeid med gratis leie av både galleriet, barnebiblioteket og foajéen slik at vi kunne åpne med 3 utstillinger i kulturhuset og en markering i Hamar Rådhus.

IKFFs vandretstilling - «100 års motstand mot krigens vanvidd» 1915–2015 ble vist i vestibylen i Hamar Rådhus og åpnet av IKFF v/Mari Holmboe Ruge, som på sin gode måte formidlet de store linjene gjennom IKFFs 100 års historie. Elisabeth Kristiansen var IKFFs hovedansvarlige for utstillingen.

Den 24. oktober kunne vi presentere markeringen under tittelen «**Fred og frihet - hva betyr det i 2015?**» **Fotograf Andrea Gjestvangs utstilling «Tilbake»** med fotografier, noen også med samtaleopptak, formidlet gripende inntrykk av asylbarn som var blitt returnert - livet de levde nå andre steder i verden og minnene fra hjemstedet i Norge.

Billedkunstner Kari Hartveit smykket betongveggene i foajeen i kulturhuset med fargesterke små og store tekstilbilder med fredsmotiv og tittelen «**Fredselskende**». **Det internasjonale Barne-kunstmuseet** bidro med Barnekunst med fredsmotiv fra hele verden i barnebiblioteket.

Involveringen av ungdom skjedde først og fremst gjennom workshop knyttet til Andrea Gjestvangs utstilling, der rundt 500 ungdomsskoleelever fra Hamar og Stange var med. Også yngre skoleelever

ble involvert gjennom malekurs, formidlings- og tegnestunder i barneavdelingen på biblioteket, arbeidene ble utstilt på biblioteket, der også besøkende kunne henge opp sine budskap på fredstreet som var satt opp.

Utstillingen om asylbarna fikk, naturlig nok, størst oppmerksomhet blant publikum og media. 369 tilskuere var til stede åpningsdagen og rundt 2600 personer oppsøkte utstillingen. NRK, Hedmark/Oppland, IKFFs nasjonale nettsider og Kulturhusets egne sider og Hamar Arbeiderblad viet utstillingene betydelig oppmerksomhet.

Utstillingene var gratis og kunne besøkes i bibliotekets åpningstider ut året. (Jubileumsprosjektet er omtalt på IKFFs hjemmeside og i *Fred og Frihet* 1/2016)

FNs merkedager gjennom året har vært viktig og inspirert oss til å løfte fram ulike temaer og samarbeid med lokallagene. I tillegg til Nei Til Atomvåpen, Bestemødre for fred, Besteforeldrenes klimaaksjon, støttet vi *Folkereising mot krig* og meldte avdelingen inn i *Jordvernalliansen i Hedmark*, der blant annet matsikkerhet og selvforsyning i beredskaps-sammenheng var på agendaen.

Høgskolen i Hedmark har ved mange anledninger stilt auditorier til disposisjon til redusert leiepris og vært medarrangør i noen av våre åpne møter.

Så også da vår avdeling, sammen med lokale bygdekvinne- og bonde og småbrukarlagene, tok initiativ til et dagseminar med paneldebatt om Matsikkerhet og matsuverenitet i et internasjonalt perspektiv. Sammenhengen mellom matsikkerhet og krig er kompleks. Mangel på mat er ofte resultat av krig. Omvendt er det også slik at konkurranse om knappe ressurser, som dyrkbart land og kilder til rent vann, øker sannsynligheten for konflikt.

I flere år, i begynnelsen av august, har avdelingen markert Hiroshima/Nagasaki-dagene. På 75 års markeringen hadde IKFF avdeling Innlandet sammen med flere organisasjoner arrangementer i Hamar og Nord-Odal.

Med utstilling, kafé, verksted for bretteing av fredsfugler, diktlesing og appeller «Aldri mer Hiroshima!» var det ingen tvil om budskapet. Om kvelden ble lanterner med lys satt ut på Sandsåa i Nord-Odal og på Mjøsa i Hamar. Som avslutning av seremonien lød fredstoner fra klokkespillet i Mjøsa.

Foto: Karen Høie. Foto: Gunnar Nygård.

Avdelingen har samarbeidet med lokale medlemmer i soroptimistklubben og sanitetskvinnene om å arrangere fortellerteater om vold mot kvinne.

21. september er internasjonal våpenhviledag, og i noen år markerte vår avdeling dagen med *fredsfortellinger*, også i samarbeid med svenske fredskvinner. Vi hadde også fredsverksted med utstilling av malerier, et samarbeid med *MINI PICASSO*, Hamar kulturskoles malergruppe for barn og unge.

Hamar bibliotek, barneavdelingen.

26. september er FN dagen for total avskaffelse av atomvåpen. På denne dagen har vi sammen med lokale medlemmer fra Nei til atomvåpen i mange år arrangert stand og samlet underskrifter, skrevet brev til politikere og appellert til ordførere om å vise sin støtte og legge press på norske myndigheter til å signere FN traktaten som forbyr utvikling og produksjon av atomvåpen..

I de senere årene har vi samarbeidet med Besteforeldrenes Klimaaksjon og Bestemødre for fred med stand, arrangementer, kafétreff og utdeling ut løpesedler. Med grønne forklær gjør vi oss synlige, fremmer saker om fred og frihet i samarbeid med frivillige organisasjoner og feministiske bevegelser.

Flere av avdelingens styremedlemmer har gjennom årene vært/er aktive også utover de lokale vervene, og har påtatt seg viktige oppgaver, gått i bresjen for viktige saker i organisasjonen, og hatt/har leder- og styreverv i WILPF, både nasjonalt og internasjonalt.

Når vi ser tilbake, er mange av sakene vi har arbeidet med gjennom disse årene like dagsaktuelle. Det er kanskje mer maktpåliggende enn noen gang å fronte fredsarbeidet når grufulle kriger i Europa og i Midtøsten, katastrofer og konflikter i verden er bakteppet. Hvordan nå målene for dialog for varig fred og sikkerhet?

Vår avdelings kjernesaker har vært og er fortsatt atomvåpentraktaten med trykk på norske myndigheter til å signere. Vi må videreføre de gode erfaringene vi hadde med studieopplegget om atomkraft–atomvåpen, laget av de utrettelige kjernekraftkvinnene **Eva Fidjestøl og Åse Juveli Berg**. Svarene vi fikk fra deltakerne fra studiearbeidet, var at *studiet ga dem kunnskap for å forstå og bedre kunne delta i debatten om spørsmålet kjernekraft og klimaløsninger*.

Vi må fortsatt gå i bresjen for flyktning- og asylpolitikk, menneskerettigheter, vold mot kvinner og krigsindustriens klimakonsekvenser

I fjor arrangerte vår avdeling et åpent møte med innlegg om Heimevernet og beredskap, basepolitikk og den kraftig økende opprustningen. Avslutningsvis på den etterfølgende debatten ble dette spørsmålet stilt til debattantene; Tror du at den pågående opprustningen i verden vil føre til varig fred? Tre av dem tilhørte ikke IKFF og stilte seg bak den vedtatte kraftige økningen i militær opprustning, men svarte likevel nei på spørsmålet! Gro Standnes og Inger Karin Røe Ødegård konkluderte i referatet fra møtet at IKFFs jobb blir derfor å vise nødvendigheten av at allmenhet og politikere begynner å diskutere virkemidler som folk tror vil føre til varig fred.

Hvordan gjør vi det? Vi mener også media kan bidra og at de, i større grad enn nå, må ta sitt samfunnsansvar på alvor og gi oss spalteplass til å fremme fredsarbeid og menneskerettigheter

Det er meningsfylt å arbeide sammen med andre organisasjoner, særlig der vi møter ungdom, vi blir inspirert til kreativitet og får pågangsmot av stunt og aksjoner fra andre avdelinger.

Utstillingen *Fredspropaganda* som Hilde Solberg i IKFF Stavanger har reist rundt med fra nord til sør har vært en døråpner til å bli kjent med IKFF, og mange har meldt seg inn.

I egne lokale rekker har vi medlemmer med stort personlig engasjement om palestinernes håpløse situasjon på Gaza stripen og Vestbredden. Vi støtter to prosjekter i Afrika og ett i Kenya for å unngå omskjæring og bortgiftning av unge jenter, samtidig som de får skolegang. Og ett i Tanzania, der en stiftelse i flere år har lagt til rette for landsbyutvikling og verdige liv for mennesker med særskilte behov.

Vi har alle et ansvar for å utvikle fredskultur og bygge samfunn, som er basert på menneskerettigheter, og som verdsetter solidaritet, samarbeid og en ikkevoldelig tilnærming i alle deler av livet.

Avdeling Tromsø 2024/2025

Gjennom hardt arbeid for Fredsuka i Tromsø har IKFF-medlemmer i Troms gitt avdeling Tromsø «samarbeid» som varemerke lenge før avdelingsstiftelsen i 2024. Et bredt samarbeid for storsatsing på spørsmål som gir frukter for fredssaken i sin helhet og for hver enkelt organisasjon som deltar.

Kampen for fred og frihet, sosial rettferdighet og naturen – IKFF Tromsø

Bi Haavind har intervjuet Hermien Stoop Prestbakmo i Målselv i Indre Troms. Hun har også laget en kort omtale av pionerene i Tromsø, Gitta Jønsson (1869-1950) som var med og stiftet IKFF avdelingen i Tromsø før krigen, Kirsten Sand (1895-1996), søstrene Karoline (1898-1981) og Mathilde Mathisen (1896-1979). Artikkelen har omtale av fredsarbeid i Tromsø på 1970-80 tallet og fram til i dag med oppstart av ny IKFF-avdeling i Tromsø oktober 2024.

• Bi Haavind

Historien om IKFF i Troms er også historier om kvinner som engasjerte seg sterkt for rettferdighet, frihet og fred, og for å ta vare på natur og miljø. Denne artikkelen har utgangspunkt i en samtale hjemme hos Hermien Stoop Prestbakmo i Målselv i november 2024, og på artikler hun tidligere har skrevet i Fred og Frihet. Hermien er medlem av IKFF siden åttitallet, og en av de viktige stemmene fra nord som gjennom mange år har satt militariseringen av Nord-Norge og kampen for å ta vare på naturen på dagsordenen.

Pionerene i IKFF-Tromsø – for nedrustning, rettferdighet, og frihet

IKFF-Tromsø før og etter krigen var preget av sterke og samfunnsengasjerte kvinner som deltok i politikk og samfunnsliv gjennom mange år; for nedrustning, bedre sosiale kår, rettferdighet og likestilling.

Hermien Stoop Prestbakmo er født i Nederland og kom til Tromsø på 60-tallet som sykepleier. Hun ble aktiv i Troms Turlag og Kvinner for fred og Naturvernforbundet og fikk kontakt med IKFF i Sverige da hun deltok på en kvinnekongress i Kiruna på 80-tallet. Det er gleden over å ta vare på naturen som har vært drivkraften for Hermiens engasjement. Sammen med mannen Hans, som var reindriftsagronom, flyttet hun til Målselv i indre Troms, en av Norges største militærkommuner. Hun hadde god kontakt med IKFF-miljøet i Tromsø ut over 80-tallet, og har bidratt med kunnskap om militærfylket Troms og om IKFF sin historie i nord gjennom en rekke artikler i *Fred & Frihet*. Foto Bi Haavind

Og de var sterkt engasjert i kulturaktiviteter for barn og ungdom! Tre av dem har fått gatenavn oppkalt etter seg i Tromsø: Gitta Jønssons veg, Kirsten Sands veg og Karoline Mathisens veg; de to siste vegene fikk navn så sent som i 2024.

Tre pionerer fra Tromsø IKFF: Gitta Jønsson (1869-1950), foto Arbeiderbevegelsens arkiv (1896-1979). Kirsten Sand (1895-1996), foto hentet fra SNL. Søstrene Karoline (1898 - 1981) og Mathilde Mathisen (1896-1979) foto privat, hentet fra «Hun var lege, kvinnesakskvinne og «litt av en nordnorsk institusjon», innlegg av Randi Balsvik fra 2023 i *Nordnorsk debatt* i 2023. Randi Balsvik er professor emerita i historie og mangeårig medlem av IKFF.

Gitta Jønsson var en av pionerene i arbeiderbevegelsen og fredsbevegelsen i Tromsø og i Nord-Norge gjennom første halvdel av forrige århundre. Hun stiftet Tromsø Arbeiderkvinneforening i 1911, var medlem av Tromsø formannskap i periodene 1913–1925 og 1929–1930, og var senere vararepresentant til Stortinget. Hun var sentral i arbeidet for selvbestemt abort og fikk etablert et mødrehygienekontor i Tromsø i 1936, etter mønster fra Katti Anker Møller. Hun var også aktiv i avholdsorganisasjonen **IOGT**, og startet en sosialistisk søndagsskole under første verdenskrig, «der lærte ungene å deklamere, å forberede teaterstykker, å sy og male for scenisk bruk, og der var sang og dans første trinn i et fellesskap som aktivt tok i bruk alle evner.» (Dag Skogheim om Gitta Jønsson i Store Norske Leksikon.)

Gitta Jønsson var med å stifte lokallag av IKFF i Tromsø som hadde over hundre medlemmer før IKFF ble forbudt under krigen. Etter krigen reiste Gitta rundt i Nord-Norge og holdt foredrag om å skape fred og forståelse mellom folk, og hun tok opp igjen Bertha von Suttners feltrop «Ned med våpnene». Hun var også motstander av at Norge skulle melde seg inn i NATO. Dette var et politisk spørsmål som splittet arbeiderbevegelsen i etterkrigstida. Den kalde krigen satte sitt preg på fredsarbeidet, også i Tromsø.

Kirsten Sand var arkitekt og musikkpedagog. Hun engasjerte seg tidlig i sosial boligpolitikk i Oslo. Etter krigen jobbet hun som distriktsarkitekt for Husbanken, og fra sitt kontor på Skjervøy ledet hun store deler av gjenreisningsarbeidet i Nord-Troms; hun hadde tilnavnet «Gjenreisninga». Hun flyttet til Tromsø, og startet musikkundervisning for barn, som seinere ble starten på Tromsø kommunale musikkskole i 1968. Hun underviste barn i musikk til hun var over 90 år. Kirsten Sand fikk Kongens fortjenestemedalje i gull i 1965, og Teskjekjerringprisen i 1983 og IKFF sin æresnål da hun var 90 år i 1985.

Søstrene Mathilde og Karoline Mathisen: Mathilde Mathisen var musikk lærer og en kjent freds- og kvinnesakskvinne i nord. Hun var initiativtaker for eldres velferd, venstremedlem og leder for IKFF i Tromsø i mange år. Hennes søster Karoline Mathisen gjorde en pionerinnsetning som kvinnelig lege: og både faglig og menneskelig var hun høyt skattet i Nord-Norge. Også hun knyttes til mødrehygienekontoret som Gitta Jønsson og Arbeiderpartiets kvinnekongress etablerte i 1936; det ble beskrevet av den svenske journalisten Alma Bråthen som «Karolines kontor».

Karoline opprettet et legat i 1967 knyttet til Tromsø Gymnas for å premiere stiler om «Hvordan skape fred i verden».

Under den kalde krigen på 60-70-tallet vokste det fram en ny venstreradikalisme på universitetene i USA og Vest-Europa. Dette preget også Tromsø, der universitetet åpnet i 1972. Vietnamkrigen og frigjøringskamper i Afrika og Latin-Amerika satte sitt preg på ungdoms- og studentopprøret ut over 70-tallet, sammen med kvinnekamp, miljø og kampen mot EF. IKFF var ikke så synlig i dette tiåret, det var andre politiske organisasjoner som dominerte og diskuterte heftig i studentersamfunn og i den politisk aktive ungdomsbevegelsen.

1980-tallet – den brede motstanden mot atomvåpen

NATO's vedtak om utplassering av 572 nye mellomdistanseraketter i Europa skapte en ny motstandsbevegelse mot atomvåpen i Norge. Det var et aktivt IKFF-miljø i Tromsø ut over 80-tallet som engasjerte seg, og det var bredt samarbeid med organisasjoner som Nei til atomvåpen, Naturvernforbundet, Kvinner for fred, Lærere for fred og andre. Parolene mot atomvåpen og NATO's dobbeltvedtak hadde stor oppslutning i demonstrasjonstogene 1. mai, 8.mars og i egne markeringer. Troms fylkesting fattet vedtak om Troms som atomvåpenfri sone. Etter hvert var det NORDEN som atomvåpenfri sone som var den store viktige saken her nord, og som IKFF-Tromsø arbeidet for. En sak som har like stor aktualitet i dag, med opptrappingen av amerikanske baser og en sterkere avskrekkingpolitikk i hele Norden.

Fredsbevegelsens krav nå må være:

Traktatfestet atomvåpenfri sone i Norden

- Fredsbevegelsen må samle seg. Vi må begynne nå med å gjøre vårt krav om traktatfestet atomvåpenfri sone i Norden til et brennbart spørsmål foran stortingsvalget høsten 1989, sier Gunvor Holtan. - Militærøvelsene her nord i de siste årene viser at Norge er lenket til den ene av supermaktene, men vi må ikke lenger finne oss i å være nikkedukker. Hvor mange partier har Ut av NATO på sitt program tro? I allefall, fredsbevegelsen må samle seg om noen få saker. Det minste må være å konsentrere seg om

traktatfestet atomvåpenfri sone i Norden, sier IKFF's kontaktperson i Tromsø, Gunvor Holtan.

«Å gå inn i EF som motvekt mot USA-innflytelsen og håpe på at militærblokkene NATO og Warszawapakten på sikt vil bli bygd ned, er en blindveg. - Vi hører til i Norden og må først og fremst arbeide for at hele Norden blir atomvåpenfritt både i krig og fred. - Et folk som lar seg lede av militære og deres tankegang, vil utarmes og reduseres og ende opp som et ikke levedyktig folk!»

Gunvor Holtan var en markant foregangskvinne for IKFF på 80- og 90-tallet. Å traktatfeste NORDEN som atomvåpenfri sone var en viktig sak, og hun arbeidet mot militariseringen av Nordkalotten: «Har vi kunnskap om fortiden, forstår vi bedre nutiden og

har større muligheter for å ta de riktige avgjørelser for Framtiden. Derfor er det viktig å spre kunnskap om vår landsdel som i sterk grad blir misbrukt til opprustning og militærøvelser, for å bekjempe en oppkonstruert fiende.»

2000-tallet – «Krig er en forbrytelse mot mennesker og naturen»

Det er Hermien som sier dette. Vern av naturen er en sentral del av hennes engasjement for fred. Det har vært viktig i Målselv, som huser store militæranlegg og Mauken-Blåtind - et av Norges største skytefelt.

Skytefeltet Mauken – Blåtind: I 1997 vedtok Stortinget å utvide og binde sammen de to skytefeltene Mauken og Blåtind i indre Troms. Hermien engasjerte seg sterkt mot utvidelsen av skytefeltene som beslagla store områder på bekostning av naturen, friluftsliv og reindrifta. Hun skrev en rekke innlegg i lokalavisene og i *Fred og Frihet* om Mauken-Blåtindfeltet. Dette ble en viktig og veldig heftig sak i lokalsamfunnene og i lokalavisene ut over 2000-tallet, og det var sterke meninger i militærkommunen Målselv der mange arbeider i forsvaret. Men utbyggingen ble gjennomført, og har resultert i mindre reinbeiter og flytting av rein. I dag er det fortsatt store forurensinger av jord og vatn på grunn av utslipp fra våpen, ammunisjon og militær virksomhet.

Militærfylket Troms og skytefeltet Mauken – Blåtind har nå fått fornyet internasjonal militær betydning pga. den store militære opprustningen og de store Nato-øvelsene som nå foregår i nord. I 2024 deltok over 20 000 soldater fra 13 land på øvelsen Nordic Response som foregikk både på havet og på land. «Særlig stor aktivitet har det vært på sjøen med over 50 påmeldte ubåter, fregatter, korvetter, hangarskip og ulike amfibiefartøy. I luften deltok over 100 kampfly, transportfly, maritime overvåkningsfly samt allierte CH43 Super Stallion, Merlin, Cobra og Osprey. På bakken har tusenvis av soldater trent på å forsvare og beskytte nordisk territorium med ulike artillerisystemer, stridsvogner, beltevogner og andre landfartøy.» (Fra Forsvaret.no.)

Tre av de tolv amerikanske militærbasene i Norge ligger i Troms: Bardufoss flystasjon i Målselv kommune, Setermoen garnison i Bardu kommune og marinebasen Ramsund orlogsstasjon i Tjeldsund kommune. I tillegg er Grøtsund industrihavn i Tromsø vertshavn for atomdrevne ubåter, ubåter som kan utstyres med missiler med kjernefysiske ladninger.

Disse militærbasene inngår i den amerikanske avskrekkingspolitikken overfor Russland, de åpner for å frakte inn fleksible atomvåpen på fly og ubåter og gjør nordområdene til et utsatt område for en mulig atomkrig mellom de to atomsupermaktene.

IKFF-medlemmer og Fredsuka i Tromsø med sine paroler 1. mai 2024. Foto Finn Johannesen Tromsø.

USS Mexico ved Grøtsund havn i Tromsø. Det er en av ubåtene som kan utstyres med Tomahawk-missiler med kjerne fysiske ladninger. Foto Forsvaret.no.

- Vi maler oss inn i et hjørne, sier Hermien. – Den markedsstyrte globalismen stjeler fra naturen og bidrar til kriger og våpenindustri. Det er viktig å synliggjøre og få fram disse sammenhengene – det handler også om å bruke penger på velferd i stedet for den voldsomme våpenopprustningsspiralen som vi ser nå. Utvinning av mineraler på havbunnen er et eksempel på hvordan presset på naturen øker, for å kunne delta i den økonomiske og militære konkurransen.

- Å bygge fred er å bygge gode lokalsamfunn, og bruke og ta vare på naturen. Som Kalottspill i Målselv, som skaper engasjement og kontakt mellom

menneskene som bor her. Gode skoler i lokalmiljøene. Økende interesse for godt håndverk, gjenbruk og verksteder gleder henne.» Vi må gi ungdom muligheter til dette, og ikke låse dem fast i et økende konkurransesamfunn» avslutter hun. Dette skal vi ta med oss videre!

I oktober 2024 ble det stiftet IKFF-lag i Tromsø.

Flere IKFF-medlemmer har de siste to årene vært aktive i Fredsuka i Tromsø, og interessen for fredsarbeid har vokst – denne gangen som følge av de meningsløse krigene og voldsomme militære opptrappingen med og uten atomvåpen om pågår. IKFF i Tromsø vil videreføre den brede arven fra pionerene om fred, frihet og rettferdighet, og koplingen mellom fredsarbeid og natur og klima - som er blitt enda viktigere i dag.

Bilde: Ingvild Austgulen er leder av det nystiftede lokallaget i IKFF i Tromsø – her foran plakattstillinga «Propaganda for fred» som ble vist under Fredsuka i Tromsø i september. Foto Bi Haavind

Avdeling Trondheim 2024/2025

Kreativitet, kollektiv medvirkning og synlighet er særpregene for avdeling Trondheim. I alle sammenhenger der avdelingen deltar internt i IKFF eller henvendt til befolkningen generelt ligger det oppfordring til aktivitet for fredens sak med humor, glede og fargerike, spektakulære virkemidler.

I to artikler presenterer avdelingslederen, Berit Rusten, inspirasjonskilder som dannet grunnlaget for at det ble en egen IKFF-avdeling i Trondheim i 2022 – studiearbeid og kjennskap til historien.

Å studere kollektivt inspirerer til handling

• Berit Rusten

En studiesirkel i «Krig er forakt for liv»

IKFF i Trondheim gjennomførte høsten 2024 en studiesirkel på Linn Stalsbergs bok «Krig er forakt for liv» på Feministhuset i Trondheim (der vi er leietaker). Vi inviterte åpent på facebook, på vår egen side og andre aktuelle sider. Vi inviterte innad i IKFF i Trondheim pr. epost og vi inviterte individuelt. Blant medlemmene var responsen hos noen: «Jeg har jo kjøpt og lest boka, så jeg trenger ikke studiesirkelen». Flere medlemmer deltok og flere som ikke er medlemmer av IKFF i Trondheim, var ivrig med.

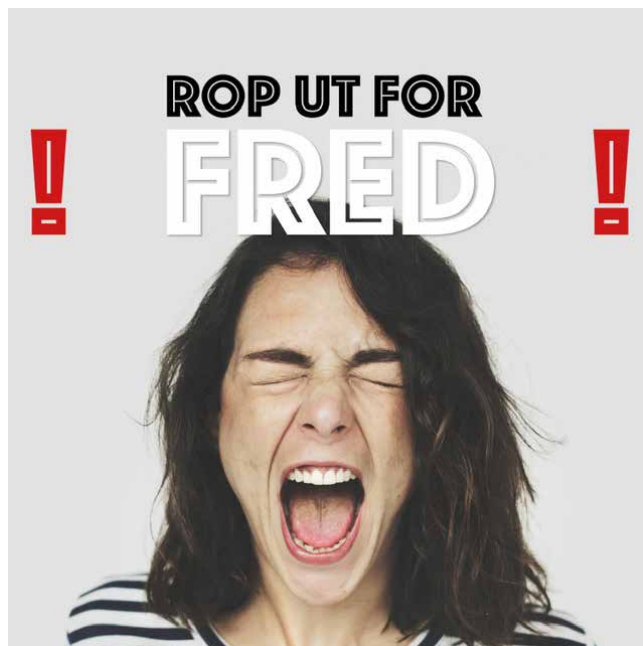
Effekten av å studere i et kollektivt rom

For hvert studiemøte hadde et medlem i IKFF i Trondheim ansvar for å innlede, med utgangspunkt i de kapitlene vi skulle studere.

En studiesirkel gir mulighet til å øve opp ytringsmuskelen i et trygt rom

Å holde innledning i en studiesirkel er en måte å øve opp foredragsmuskelen eller ytringsmuskelen på.

Mange i IKFF sitter på mye kunnskap. Leser og studerer mye, går på foredrag. Men å formidle denne kunnskapen og engasjementet ut i et offentlig rom, er noe annet. Kanskje har man tidligere holdt mange foredrag, men i moden alder er ytringsmuskelen kanskje blitt litt utrent. Å la ulike medlemmer ta ansvar for innledningene på de tre sirkelmøtene, ga innlederne mulighet til å øve i trygge rammer. Tenk for et potensiale – om mange flere IKFFere får trent opp formidlingsmuskelen slik at IKFF-

Rop ut for fred. Foto: Berit Rusten

budskapet spres i det offentlig rom. Dette vil styrke organisasjonen og FREDssaken betraktelig.

Tørsten etter et ytringsrom kommer til syne

Hvert studiesirkelmøte var på en og en halv time.

Vi prøvde på alle tre studiekveldene å gi rom for postit-lappesystemet, dvs at etter innledningene, skrev hver enkelt ned en til tre saker relatert til innledningene som man ville løfte frem og diskutere. Postit-lappesystemet er en måte å få alle inn i refleksjonen på, og er en svært god metode som IKFF i Trondheim også har tatt i bruk tidligere. Dette gir altså alle et ytringsrom, som ofte ikke eksisterer om man for eksempel går på foredrag etter foredrag på ulike arrangement. Da tar man imot og fylles. Å få muligheten til selv å ytre seg, presentere sine tanker i et kollektiv, er det ikke så mange fora som gir muligheten til. Det som er spennende når denne gis, er at temaene for engasjement og problemstillingene kan bli noe annerledes enn forventet.

Tema som kom opp som svært aktuelle på studiesirkelen

Et tema som stadig kom opp, alle tre gangene, var spørsmålet om pasifisme. Hva legger vi i det?

Hva skjer når vi som enkeltpersoner eller land

Berit Rusten, Loan TP Hoang og et medlem av Nei til Atomvåpen med signalflaggene som illustrerer bokstavene for nei til atomvåpenmerke.

angripes? Her er det et stort hvitt felt, da det er mange tiår siden alternativer til «Våpen er veien til FRED! «Våpen er vårt forsvarsverk» er diskutert, og man har tilegnet seg skoloring på dette!

Et annet tema som kom opp som svært aktuelt, var at studiesirkelen for mange var et unikt forum for å få prøvd andre tanker enn nettopp «Våpen er veien til FRED». Mange av studiesirkeldeltakerne opplever stigmatisering om de prøver å stille spørsmålsteget ved dette blant kollegaer og venner.

Et tredje tema var aktualiteten i å sette pengebruken i kjølvannet av militarismen opp mot nedbyggingen av velferdsstaten.

-Et fjerde tema som det lå mye engasjement i, er spørsmålet om hvordan vi kan arbeide for FRED. Hvordan vi kan fremme gode tiltak som FREDsbevegelsen står for. I en runde på dette viste det seg at 70% kun så for seg at man måtte jobbe mot de politiske partiene for å få støtte der. Man måtte ha kontakter i maktapparatet. Samtidig kom det

frem at de selv ikke så for seg at DE skulle fremme sakene. Et lite mindretall på studiesirkelen fremholdt betydningen av ikke-parlamentarisk arbeid, for eksempel Extinction Rebellion eller stunt av ulikt slag.

Å studere inspirerer til individuell handling

Som leder i IKFF i Trondheim deltok også jeg på sirkelen og ble inspirert til å skrive et innlegg i Klassekampen om paradokset i at velferdsstaten forvitrer, men pengene flommer over til militæret. Noe jeg fikk god respons på.

Alle sirkeldeltakerne ville gjøre noe i etterkant. Der og da bestemte studiesirkelen at IKFF i Trondheim skulle markere Nobelprisutdelingen og berømme at prisen går til en organisasjon som fremmer atomvåpenforbud 10. desember. Sirkelen ville også at vi skulle markere kravet om at Norge må ratifisere FNs atomvåpenforbud. Det var ideer om verksted for å lage FREDstraner og signalflagg som er bokstavene som er utgangspunkt for NEI TIL ATOMVÅPENMERKE.

Dette ble utført i samarbeid med Nei til Atomvåpen, som bidro både på verkstedet og på markeringen 10. desember.

Kollektive studier inspirerer til kollektiv handling

At en studiesirkel resulterer i noe konkret, har vært symptomatisk for IKFF i Trondheim, og er kanskje det viktigste argument for hvorfor en studiesirkel er så viktig. Kollektiv kunnskapstiligning gir inspirasjon til handling og fungerer helt annerledes enn om man sluker en bok og vet individuelt.

Tidligere har IKFF i Trondheim hatt studiesirkel på Ingeborg Breines sin bok FREDskultur. Da ble vi inspirert til å synliggjøre FREDsbegrepet i det offentlige rom og skapte stuntet «Små figurer for FRED», der vi plasserte 50 av disse ute i byen.

Avdelingen i Trondheim er et resultat av en studiesirkel på Åse Møller Hansens lille hefte, «Sikkerhet for hvem» som inspirerte til å arrangere et FREDssymposium. Symposiet ble vellykket og veien var ikke lang til etablering av IKFF i Trondheim

IKFF i Trondheim slår derfor et slag for betydningen av skoloring og potensialet i den kollektive skoloringen til økt aktivisme og handling for FRED.

Inspirasjon fra fragmenter av IKFFs historie

• *Berit Rusten*

I Trondheim har Feministhuset i samarbeid med Olavshallen etablert en Wall of Feminism, med Halldis Nergård og meg som initiativtakere. Her har kvinner med en eller annen form for tilknytning til byen blitt løftet frem på 8. mai og på kvinnehistorisk natt. De 12 siste som får plass på veggen, kommer opp i 2025. Se: <https://www.feministhuset.no/wall-of-feminism>.

I 2024 kom Martha Larsen Jahn (1875-1954) på veggen. Hun var bibliotekreformator, fredsaktivist og mangeårig leder av Norske Kvinners Sanitetsforening

«Martha Larsen Jahn tok eksamen artium i 1895, studerte språk i Skotland og Tyskland i 1895- 96, ble ansatt ved Deichmanske bibliotek i Kristiania og tok eksamen ved New York State Library School i 1902. Samme år ble hun ansatt ved Trondhjems folkebibliotek og var der til 1911.

I tiden hun virket i Trondheim var hun en driftig bibliotekreformator. Utgangspunktet var en nasjonal bibliotekreform som ble vedtatt i Stortinget i 1902. Hennes første oppgave ble å omskape et gammeldags allmuebibliotek til et tidsmessig folkebibliotek. Hun arrangerte statens første kurs for bibliotekarer og rettet skarp kritikk av hovedstadens universitetsbibliotek, som hun mente ble organisert svært umoderne. Hun reiste også rundt og veiledet bibliotekarer og la ned et stort arbeid med å etablere Norsk Bibliotekforening.

I Trondheim møtte hun Gunnar Jahn. Etter et par år i utlandet flyttet de til Kristiania, der hun var sekretær ved Statens Håndverks- og Kunstindustriskole k 1913-15. Etter 1915 hadde hun ingen lønnet stilling, men brukte all sin tid på organisasjonsarbeid.

Til Wall of feminism. Portrett av Marta Larsen Jahn, tegnet av Trond Rømo

Hun var påmeldt den store fredskonferansen i Haag i 1915, men måtte melde forfall. Hun satt i styret for Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF) fra 1915 til 1934, som leder fra 1925. Hun satt også i IKFFs internasjonale styre og deltok på flere kongresser i utlandet.

Hun var en utrettelig organisator, foredragsholder og skribent i fredsspørsmål. Under hennes ledelse samlet IKFFs ca. 100 medlemmer inn 80 000 underskrifter til støtte for en internasjonal nedrustningskongress i 1932. Aksjonen kostet ca. 2000 kroner, omtrent hele IKFFs kasse.

Martha Larsen Jahn ønsket å fremme internasjonal forståelse gjennom undervisning og folkeopplysning og foreslo i 1919 et 'Permanent Internasjonalt

Opdragelses- og Folkeoplysningsraad for aa fremme fredstanken hos ungdommen', en slags forløper til UNESCO.

Fra 1925 var hun med i arbeidsutvalget for Norske Kvinners Sanitetsforening (NKS). Hun ble valgt til leder for hovedstyret: 1935, 60 år gammel. I hennes ledertid ble medlemstallet og antallet lokale foreninger omtrent fordoblet, og et stort antall institusjoner ble nybygd eller gjenoppbygd etter krigen.

Gjennom hele krigen 1940-45 klarte NKS å bevare sin uavhengighet. De sørget for syke- og førstehjelpsmateriell, bespising på skoler, etablering av matstasjoner og utdeling av flere hundre tonn matvarepakker og klær til særlig nødstilte. Martha Larsen Jahn truet okkupasjonsmyndighetene med å nedlegge hele organisasjonen dersom de blandet seg inn i NKS' arbeid. 'Gjør deres plikt, sett alle krefter inn i arbeidet for land og folk. Men la allting skje i stillhet,' sa hun i sin tale til medlemmene ved NKS' 50-årsjubileum i 1946. Ved avskjeden i 1948 ble hun utnevnt til ærespresident for NKS. Selv oppsummerte hun sin innsats slik: 'Hovedvekten for mig har vært at vække kvinnes ansvarfølelse overfor sitt eget

arbeide, av hva art det enn er, og overfor det samfund hvorav de utgjør en del.'»

Dette er hva som står om henne på Wall of Feminism. Legg merke til medlemstallet på 1930-tallet. De var ikke mange, men klart å få til mye. Også den gangen syntes nok Fredsarbeidet tungt å bære, noe som kommer til uttrykk i følgende:

I et referat fra 1939 om Arbeiderlaget Karl Marx sin virksomhet kommer det frem at det ble tatt opp tema som «Kvinnenes innsats i Fredsarbeidet»; der lektor Kaja Graff Holmen holdt foredrag. «Vi er inne i en tid da verden står i flammer, bombeffly slipper sin ødeleggende last ned over byer og når vi tenker på alle menneskeliv som ødes, de mange skjebner som ødelegges, og all gru som følger krigen, så virker det nesten nytteløst å spørre: Hvilken innsats kan jeg gjøre? Er det i det hele tatt noen som kan gjøre noe for freden i vår tid?» Hun påpekte også at det pr. dato ikke var mange med i kvinneligaen. «Etterat diktaturstatene er dukket opp, er det blitt høyforræderi å arbeide for freden i enkelte land. Her i landet stiller kvinnene seg temmelig passive til arbeide vårt. Hvorfor er de så lunkne?», spurte hun.

Spør etter IKFF

• *Audgunn Oltedal*

Når vi dukkar ned i arkiva rundt om i landet finn vi spor etter IKFF. Kor mange stader i landet var det IKFF-lag? Vi veit ikkje. I arkiva finn vi namn på kvinner med eit sterkt fredsengasjement. Kvinner som har brukt tid og krefter på konkrete aksjonar, ofte retta mot Stortinget. Artiklar som fortel om samarbeid mellom IKFF og andre fredsorganisasjonar. Her kjem to artiklar bygt på det arkiva i KUBEN i Arendal fortel.

Då det var IKFF avdeling i Grimstad

Den 28. januar 1948 fekk Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet avdeling i Grimstad. I nær 50 år var det liv i laget. I 1991 hadde IKFF sitt landsmøte på Kulturhuset i Grimstad. Utover på 1990-talet tok arbeidet i avdelinga slutt. Møtebøker, brev og talar vart levert inn til KUBEN i Arendal, og basert på dette arkivstoffet har historikar Gaute Molaug skrive artikkel om IKFF i Grimstad. Då utstillinga *Fredspropaganda* vart opna på biblioteket i Grimstad

3. februar 2024 kom Gaute Molaug og fortalde om IKFF-kvinnene i Grimstad. Her glimt frå Molaugs sin artikkel:

I artikkelen trekkjer Gaute Molaug liner attende til kongressen i Haag i 1915 med oppstarten av det som vart IKFF. Han nemner Louise Keilhau frå Kristiansand. Ho var mellom deltakarane frå Noreg: Under konferansen foreslo hun følgende protest: «Vi kvinder samlet til international kongress, protesterer mot krigens vanvid og rædsel, mot dens meningsløse ofre av menneskeliv og ødeleggelser av saa meget som menneskeheten har brukt aarhundreder til at opbygge.» Protesten ble vedtatt uten debatt.

Molaug skriv om bakgrunnen for at det vart IKFF avdeling i Grimstad:

Våren 1946 ble Grimstad og Omegn husmorforening tilbudt en foredragsserie av **Arendals diskusjonsforening**. Husmorforeningen valgte seg et foredrag med Ingrid Sannes Johnsen om FN's oppbygning og arbeid.

Drivande kraft i IKFF i Grimstad var Ingebjørg Honoré.

FN var i 1946 en nyopprettet organisasjon som ble dannet i kjølvannet av andre verdenskrig. Formålet var å hindre krig og heller fremme dialog mellom nasjonalstatene. Johnsens foredrag var derfor svært aktuelt. Det skulle også bli starten på en ny forening.

Foredraget ble holdt i Folkets Hus 28. mai 1946. Til stede var medlemmer av både husmorforeningen og andre foreninger i Grimstad. Foredraget engasjerte. Etter møtet var det flere som diskuterte fredssaken. Seks kvinner gikk et skritt lenger. Anne Ålvik, Ågot Berg, Gyda Beisland, Gunda Hansen, Ingebjørg Honoré og Agnes Honoré Jonassen meldte seg inn i Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet.

Etter foredraget om FN i Folkets Hus i Grimstad, fortsatte de seks kvinnene som meldte seg inn i IKFF, å arbeide med fredssaken. I samarbeid med 13 foreninger i byen, ble det 23. november 1947 holdt et fredsmøte. Etter møtet ble 17 av deltagerne enige om å danne en lokal avdeling av IKFF. 28. januar 1948 ble foreningen formelt stiftet.

Stiftelsesmøte ble holdt hos Ingebjørg Honoré. Honoré ble også valgt til foreningens første formann. I løpet av de neste årene ble det holdt flere møter der fredssaken hyppig ble diskutert. I 1949 var det særlig et tema som engasjerte, nemlig dannelsen av NATO.

Striden mot norsk medlemskap

Molaug skriv om korleis den kalde krigen og striden om norsk NATO-medlemskap verka inn på arbeidet i laget:

IKFF var en av flere foreninger som var mot opprettelsen av forsvarsallianser. 4. april 1949 valgte likevel 12 vestlige land å danne forsvarsalliansen NATO. Et av dem var Norge. I Grimstad fortsatte kvinnene å sette fredsarbeid på dagsorden. De kommende tiårene var det spesielt våpen som skulle sette sitt preg på foreningens arbeid.

De amerikanske atombombene som ble sluppet over Hiroshima og Nagasaki i 1945, hadde med all tydelighet vist hvor ødeleggende moderne våpen var blitt. I 1949 hadde også Sovjetunionen utviklet atombomber, og på 1950-tallet økte stormaktenes våpenarsenaler.

I IKFF sitt program var generell nedrustning et viktig punkt. Fra 1950-tallet var det særlig atombomber som var i fokus. Men til tross for stor motstand mot atomvåpen, fortsatte stormaktene å ruste opp. I tillegg var det flere og flere land som utviklet egne atomvåpen.

Først etter at **Cubakrisen i 1962** hadde ført verden på randen av atomkrig, ble det gjort internasjonale avtaler om å begrense spredningen av atomvåpen. Likevel skulle det gå ytterligere tiår før stormaktene undertegnet en avtale om reell nedrustning. 8. desember 1987 ble den såkalte INF-avtalen (Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty, avtalen om mellomdistanse kjernefysiske våpen) signert av USA og Sovjetunionen. Avtalen ble i all hovedsak oppfylt i 1991. Samme år inviterte IKFF Grimstad til landsmøte i april 1991. Blant de inviterte gjestene var Jens Evensen. Evensen var dommer ved Den internasjonale domstolen i Haag. På landsstyremøtet sin åpningsdag holdt han et engasjerende foredrag om FN og Haag-domstolen som konfliktløser.

Molaug konstaterer i slutten av artikkelen at utover på 1990 tallet vart det mindre aktivitet i laget, og at «Etter hvert som foreningens eldre medlemmer falt fra, gikk foreningen i dvale».

<https://avtrykk.no/internasjonalt-kvinneliga-for-fred-og-frihet/>

Fredsarbeid på 1930 talet

Evy Jordell (Fredslaget Sør) og Kristin Hem (Fredslaget Sør/IKFF) drog til Kuben i Arendal og fann protokollar frå fredsarbeid i Arendal på 1930-talet. Det vart eit interessant og artig innslag under opninga av utstillinga Fredspropaganda i Arendal bibliotek 12.10.2024.

Evy Jordell om Fredslaget: Arendal og omegn fredslag blev stiftet den 6. mars 1932. Styret dette året har vært: 'Lektor Lars Reinton, formann, fru Holm Apesland, nestformann, ingeniør Langsæter, sekr., maskinsetter Hilding-Larsen kass., fru Tellefine Pedersen. Varamenn: Lærer Apesland, gartner Solberg'. Laget har 43 medlemmer. Allerede første året kan vi merke oss kjente navn blant foredragsholderne: Skolestyrer Wergeland om Fredssaken og redaktør Martin Tranmæl om Krigen mot krigen og rustningene. Videre leser jeg: 'Laget har forsøkt å spre opplysning og interesse for saken i distriktet ved små artikler i den lokale presse, og ved å selge smaaskrifter'. Avisutklipp fra 1933 i den da eksisterende lokalavisen Tiden, vitner om tydelig engasjement og innsikt i datidens politiske bevegelse i Tyskland. Her vises til S.A. og S.S. opptog, om nazistenes annektering av tysk historie, om Riksdagsbrannen, kommunistforfølgelse, sensur, bokbål, jødeforfølgelse og egen propagandaminister. Et annet foredrag omhandler kvinnenes rolle i krig. Her nevnes Florence Nightingale, Mata Hari, Bertha von Suttner, som vi kjenner fra boka «Ned med våpnene», og ikke minst alle de uskyldige kvinner og barn som blir ofre for krigshandlinger. Om denne talen som ble holdt av Knut Werswick, leser vi fra avisen at han fikk langvarig bifall, videre: 'at nye kvinner, nye menn, ny ungdom blev ganske sikkert grepet og besjelet av fredstanken og fredsiden, for hvilken Knut Werswick er en av landets ivrigste og beste forkjempere'. I en annen avisnotis fra samme møte kan vi lese: 'Foredragene var meget godt besøkt. Både salen og galleriet i Avholdsforeningens nye hus var så fullpakket at mange måtte gå uten å komme inn.'

'Ingen våpen til Bolivia'

Kristin Hem om kontakt med IKFF: IKFF var ikke bare nevnt i protokollen. Det viser seg at det var et visst samarbeid mellom IKFF og Arendals fredslag på 30-tallet også. Og de var opptatt av utenrikspolitiske saker i flere land – ikke bare i Tyskland. Det var

krig mellom Bolivia og Paraguay på den tida, og Folkeforbundet hadde innført våpenembargo til de landene. Men Raufoss ammunisjonsfabrikk hadde klart å omgå dette, og de hadde solgt våpen til Bolivia. I protokollen står det: 12. mars 1935. Styremøte. Refererte skrivelse fra Lous Mohr (IKFF) om å støtte IKFFs henstilling til Regjeringen om at den norske eksport av våpen og ammunisjon til Bolivia ikke måtte gjenopptas. 'Vårt land som har fått det ærefulle verv å utdele fredsprisen burde være fritatt for å delta i eksport av mordvåpen.' Arendals Fredslag støtter dette. 'Ang. skrivelse fra frk Lous Mohr om vårt lag ville delta i et eventuelt masse møte i Oslo for å påvirke Storting og Regjering i denne sak – ville vi gjerne det hvis det ble anledning'.

IKFF hadde en fredsutstilling i 1935. Det var en vandretutstilling med utgangspunkt i Stavanger. Utstillingen het «Mot krig, for fred». I Store norske leksikon står det at utstillingen fikk blanda mottakelse. Blant annet ble den ved en anledning stormet av ungnazister i Stavanger, så politiet måtte komme og rydde lokalet. Det står ikke noe om det i protokollen, men det står nevnt at noen hadde hatt visse betenkeligheter i forhold til denne utstillingen, og det kan jo være det som var årsaken. Jeg siterer fra protokollen: 'Fredsutstillingen Mot krig, for fred kom hit til Arendal torsdag 28. november. Utstillingen var en samling malerier av kjente kunstnere som viste oss krigens gru. Plakater, fotografier, bøker – alt viste oss det samme: krigens redsler. Penger spiller ingen rolle. Det kostet 120 000 kr å drepe en soldat i verdenskrigen. Og så alle de lemlestedede! – nesten verre enn døden. En plansje viser oss hvordan historieundervisningen bør omlegges. Bort med en stor del av krigshistorien og glorien over alle krigsheltene. Endog hva barns leketøy angår, så bør vi få bort tinnsoldatene, krigsskip og kanoner og alt som minner om krig. Det vil ikke bli savnet.'

Dessverre ble ikke utstillingen så godt besøkt som de hadde håpet på. Det brøt ut skarlagensfeber i Arendal står det i protokollen, og det ble forsamlingsforbud og stengte skoler. De hadde tenkt å invitere skolene til utstillingen. Det ble ikke noe av for Arendals vedkommende, men noen skoler i omegnen fikk sett den. Det står også at utstillingen ikke ga inntekter som forventet, siden det kom så få for å se den. På denne tida, i 1935-36, var laget i sin glansperiode når det

gjaldt medlemstall. De hadde hele 73 medlemmer, og det er over dobbelt så mange som vi har i dag. Men dessverre fikk laget økonomiske problemer og hadde ikke anledning til å holde møter som før. I 1937 hadde de ikke et eneste møte, og mangelfull økonomi var årsaken til at laget ble nedlagt året etter, altså i 1938

Født i Mandal

I 2024 vart utstillinga Fredspropaganda vist på bibliotek i Grimstad, Kristiansand, Åseral og Arendal. I mars 2025 skal utstillinga til biblioteket i Mandal. Når utstillinga opnar i Mandal mars 2025, og Hilde Solberg fortel om dei 40 plakatane som heng på veggane i biblioteket, så kjem ho og til å fortelje om Marie Lous Mohr. Ho var leiar i IKFF frå 1934 – 1947. Faren var prest i Mandal og her vart Marie Lous Mohr født i 1892. Store norske leksikon fortel at bestemor hennar, Dikka Møller og var fredsfor kjempar, og at ei av tantene, Lulli Lous, var med i leiinga i IKFF frå stiftinga av IKFF i 1919.

Marie Lous Mohr på Midtøsten-seminar i 1967.

Filmer om IKFF og kvinner i IKFF er nå tilgjengelig

Anne Kjersti Bjørn har redigert en rekke filmer om IKFF og kvinner i IKFF, som hun har laget i perioden 2005 – 2008. Alle filmene er lastet opp på vimeo. Ti filmer der blitt, og flere kan det bli. Alle filmene ligger på lenkene som følger:

1) Liss Schanke snakker med Edith Ballanatyne om WILPF og hennes personlige historie som krigsflyktning til Canada, og senere generalsekretær for WILPF i Geneve. Liss Schanke og Edith Ballanatyne, 56 minutter, <https://vimeo.com/1051538658>

2) 2005: Kongsberg Utstilling "Ned med våpnene" hvor Mari Holmboe Ruge er guide inn i IKFFs historie på utstillingen, 30,5 minutter, <https://vimeo.com/1048582365>

3) 10 kvinner som har fått Nobel Fredspris. Forestilling i regi av IKFF på Chateau Neuff Oslo. Regi: Anne Kjersti Bjørn, 34 minutter <https://vimeo.com/1031219098>

4) 2008: Mari, Lene og resten av 1325 samarbeidet (Patricia Kaatee fra Amnesty, Sissel fra Fokus og Kirkens nødhjelp) har møte om 1325. De er også på møte i UD, og Mari og Lene intervjuer daværende miljø og utviklingsminister Erik Solheim, 28,5 minutter, <https://vimeo.com/1053534350>

5) Torild Skard om kvinnelig verneplikt + Torild Skard om FN, 9,5 minutter, <https://vimeo.com/1053695048>

6) 2008: Mari Holmboe Ruge om IKFF Mari sykler gjennom byen. Går inn i IKFF-kontoret i Storgata. Treffer Sissel Andersen. Skriver ut et brev som hun leverer på Stortinget før hun gir et intervju om IKFF, 9 minutter, <https://vimeo.com/1053695039>

7) Liss Schanke snakker med Mari Holmboe Ruge, 25,5 minutter, <https://vimeo.com/1053826415>

8) Liss Schanke snakker med Eva Fidjestøl, 17 minutter, <https://vimeo.com/1053695183>

9) Nobel fredsprisvinnerne Jody Williams og Shirin Ebadi (fra deres besøk i Oslo i anledning regjeringens mine-konferanse), 19 minutter, <https://vimeo.com/1053708291>

10) Dokumentarfilmen *Fredskarusellen*. Om kvinner som arbeider for fred over landegrensene. Regi: Anne Kjersti Bjørn. 28 minutter, <https://vimeo.com/868733768>

Passord: PEACE

Landsledere i norsk seksjon av IKFF

1925 – 1934	Martha Larsen Jahn som organisasjonens første formann
1934 – 1947	Marie Lous Mohr overtar formannsvervet etter Martha Larsen Jahn
1947 – 1949	Aasny Alnæs
1949 – 1951	Ingeborg Lyche
1951 – 1953	Ingerid Borchgrevink
1953 – 1955	Helga Evang
1955 – 1957	Irma Hansson
1957 – 1961	Marie Lous Mohr
1961 – 1964	Ingrid Eide
1964 – 1969	Kirsten Fjelberg
1969 – 1971	Mari Holmboe Ruge
1971 – 1972	Marie Lous Mohr
1972 – 1977	Dagny Skauge
1977 – 1979	Anne Marie Fetveit
1979 – 1985	Elise Hübert
1985 – 1990	Mari Holmboe Ruge
1990 – 1996	Edel Havin Beukes
1996 – 1998	Kari Løchen
1998 – 2000	Kari Engelsgaard, Kari Løchen, Mari Holmboe Ruge
2000 – 2002	Kari Løchen, Mari Holmboe Ruge
2002 – 2006	Edel Havin Beukes
2006 – 2007	Lene Nilsen, Mari Holmboe Ruge
2006 – 2012	Dagmar K. Sørboe
2012 – 2016	Margrethe Kvam
2016 – 2017	Liss Schanke
2017 – 2018	Kari Nes, Liss Schanke, Bitte Vadtvedt
2018 – 2021	Eli Hammer Eide, Kari Nes, Liss Schanke
2021 – 2022	Britt Schumann
2022 – 2023	Ledergruppe: Ingegerd Austbø, Elisabeth Koren, Åse Møller-Hansen, Kari Nes
2023 – 2024	Ledergruppe: Elisabeth Koren, Åse Møller-Hansen, Kari Nes, Hilde Solberg
2024 -	Kari Nes og Gro Standnes

Del II – TEMA OG UTVIKLINGSTREKK I IKFF

Denne delen tek fram utviklingstrekk i nokre av dei saker IKFF har vore opptatt av i tida etter andre verdskrig. Å jobbe gjennom FN og å støtte FN har vore og er ei hovudsak for IKFF.

Det var ein seier for WILPF då FN for 25 år sidan vedtok FN *Resolusjon 1325 om Kvinner, fred og sikkerhet*. Men kva betyr ordet sikkerhet? IKFF har i dei siste ti åra jobba intenst for ein sikkerhetspolitikk der samanhengen krig/klima er ein føresetnad.

IKFF er sterk motstandar av kvinneleg verneplikt, men tapte den kampen. Ellen Elster, Mari Holmboe Ruge skriv om denne striden. Berit Aasen skriv om korleis IKFF jobbar med 1325 i dag. Åse Møller Hansen skriv om militarisering og miljø, og kallar militarismen elefanten i klimarommet. I artikkelen om

NATO skriv Ingeborg Breines om dei 47 amerikanske militære områda i Norden, og seier Noreg må grunnlovsfeste at det korkje skal vere utanlandske basar eller atomvåpen på norsk jord.

Dette er nokre av dei spørsmål som vert tatt opp i artiklane i denne del av temaheftet, der du og finn eit eksklusivt intervju med presidenten i WILPF Sylvie Jacqueline Ndongmo, frå Kamerun. For 110 år sidan starta WILPF som ein vestleg organisasjon med tyngdepunkt i Europa. I dag har WILPF 40 seksjonar, berre 10 av dei er i Europa. Mest veks WILPF i Afrika. Kva er grunnen til at det har kome så mange nye afrikanske WILPF-seksjoner etter år 2000? Det var sentralt spørsmål då Margrethe Kvam intervjuar Sylvie Jacqueline Ndongmo.

Hva skal vi med NATO?

• Ingeborg Breines

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet har gjennom sin 110-årige historie protestert mot krig, opprustning og militarisering. I 1949 var IKFF sentral i kampen mot å melde Norge inn i The North Atlantic Treaty Organisation. I dag er organisasjonen aktiv i demonstrasjonar mot NATO, ofte i samarbeid med Stop NATO, No to War – No to NATO, International Peace Bureau/IPB, World beyond War eller Global Women for Peace, United against NATO.

Det er nærmest umulig akkurat nå å skrive om NATO uten å forholde seg til den svært ansente og polariserte geopolitiske situasjonen i verden, de store politiske endringene i vårt nærrområde og den usikkerhet og uforutsigbarhet som har oppstått ved at Donald Trump 20.01.25 ble innsatt som president i verdens aller mektigste land.

USA og oss

USA er av skiftende regjeringer ansett som ”vår fremste alliansepartner” uansett hvem som sitter med ledelsen. Norge synes ikke å ville innse at USAs stormaktsinteresser og uttalte mål om hegemoni i liten grad er forenlig med lille Norges

geopolitiske interesser. Den norske underdanigheten er sannsynligvis basert på et håp om at hvis man er på lag med USA, vil de berge oss om vi skulle bli angrepet. Men når USAs hensikter blir så avkledd som nå, vil det kanskje medføre at flere vil tillate seg å stille spørsmål både ved vår relasjon til USA og til NATO, USAs fremste militære verktøy. Troen på USA som verdenspoliti gir USA en enorm makt - politisk, militært, økonomisk og ”mediatisk”. Det er ikke bare en belastning for verdens folk, men også for amerikanske skattebetalere. Tiden er moden for å tenke over hva slags rolle USA skal ha internasjonalt.

Donald Trumps uavklarte forhold til NATO fører til stor uro, ikke minst blant europeiske alliansemedlemmer. Dels sier Trump at han vil trekke USA ut av alliansen, dels forlanger han at medlemslandene øker sine militærbudsjett fra dagens NATO-krav om minst 2 prosent, til 3 – 5% av brutto nasjonalprodukt, slik at USA ikke må ta en stor del av utgiftene. EU øker sin opprustning, Norge er på lag også der, men er det en forberedelse til å klare seg uten USA/NATO eller skal det militariseres over alt, for sikkerhets skyld? Troen på militær makt er skremmende sterk i det globale nord. Jens Stoltenberg fikk i sin tid som generalsekretær i NATO full

uttelling for sitt og NATOs mantra om at våpen er veien til fred.

USA har gjennom sin eksistens nærmest konstant vært på krigsfot. Nå ”vil de ha” Grønland, Panama, Canada ... Er Svalbard neste – eller vår olje, gass, mineraler, fisk ...? USA har faktisk gjennom de nye baseavtalene overtatt deler av Norge nærmest til full applaus! Dette kommer i tillegg til at Norge i mange år har vært regnet som ”NATOs øyne og ører i nord”, med sofistikerte amerikanske overvåknings- og spionasjeinstallasjoner i luften, til lands, til sjøs og sannsynligvis også i cyberspace, noe som skiftende regjeringer har tillatt i årevis.

Norge formaliserte i 2022 en avtale med USA om fire såkalte omforente områder og i 2024 sa regjeringen ja til ytterligere åtte baser, nærmest uten protester fra Stortinget. I de nordiske landene er det til sammen inngått bilaterale avtaler om 47 amerikanske militære områder. Gjennom denne prosessen er de nordiske landene blitt en del av et globalt nettverk av vel 900 amerikanske baser i over 80 land. Til sammenligning antas Russland å ha åtte baser på utenlandsk jord og Kina én. Nordisk forsvar er blitt amerikanisert på kort tid – nesten uten debatt. Det at basene i en konfliktsituasjon er underlagt USAs kontroll og jurisdiksjon bidrar til svekkelse både av nasjonal og internasjonal lov og beskyttelse. Internasjonal lov, utformet av FN, forsøkes erstattet av såkalt regelbasert verdensorden, som tjener stormaktene og multinasjonale selskaper.

Fra de nye amerikanske militærbasene vil USA kunne angripe Russland med atomvåpen uten at de nordiske landene trenger å være klar over det. En potensiell krig mellom USA og Russland kan utspille seg på norsk og nordisk jord. Fra norsk side tilsidesettes Grunnlovens paragraf I om norsk suverenitet og norsk tradisjonell politikk om at det verken skal være utenlandske baser eller lagret atomvåpen på norsk jord i fredstid. Den nærmest totale serviliteten overfor USA er vanskelig å forstå.

Forsvars- og sikkerhetsspørsmål er demokratiets sorte hull og basebeslutningene har bare i beskjeden grad vært gjort kjent for offentligheten. Kanskje heller ikke for Stortingsflertallet? I den grad folk i Norge er informert, er det forvirring over hva som er samarbeid med NATO og hva som er med USA. Denne sammenblandingen er sannsynligvis tilsiktet. I lang tid har offentligheten blitt ledet til å tro at NATO er helt essensiell for norsk sikkerhet. Samtidig er det bekymring for demokratisk sammenbrudd i USA. Det

Ingeborg Breines holder appell under en demonstrasjon mot NATO og for fred og nedrunstning, juli 2018.

er grunn til å tro at folk ville være mer skeptiske til disse nye basene, hvis de hadde visst at de er inngått på bilateralt grunnlag mellom USA og Norge, initiert av USA, uten annen forbindelse til NATO enn USAs NATO-dominans.

Den pågående, tunge militariseringen av Arktisk vil ikke bidra til høynet sikkerhet, slik skiftende regjeringer prediker, snarere tvert imot. Eskaleringen blir fra russisk side ansett som en alvorlig trussel. Hvis den russiske presidenten hadde som sikkerhetspolitisk mål å holde NATO unna den russiske grensen, så har han oppnådd akkurat det motsatte.

Frykten for Russland – en driver for vestlig militarisering

Norge forlot sin pasifistiske ”brukne geværs politikk” da Hitler angrep Norge 09.04.40. Da Russland gikk inn i Ukraina 24.02.22 førte det til at både Sverige og Finland forlot sin tilnærmede nøytralitet i hastefart og søkte medlemskap i NATO. Både vestlige politikere og media har ensidig fremstilt Russland som Fienden, som farlig ikke bare for Ukraina, men også for andre nærliggende land og for ”våre verdier”.

NATOs politiske diskurs baserer seg på de verste scenarioer og stivnede fiendebilder. Hatprat, mistro, beskyldninger og manglende vilje til kompromiss, vanskeliggjør diplomatisk arbeid og nedtrapping av konflikter. I Ukraina-krigen kan det se ut som om dette er en selvoppfyllende profeti. Våpenkappløpet drives frem av et mediebudskap om at verden er farlig og at det trengs militære midler for at folk skal være trygge. Det skaper frykt og får folk til å godta svimlende summer til militære formål. Uten fiendebilder ville NATO ikke kunne eksistere.

Ansvar for krigen i Ukraina er av et stort flertall i Vesten lagt på Russland alene, uten å se verken på USAs involvering i regimeskiftet i Ukraina i 2014 eller hva NATOs ekspansjon inn mot Russlands grenser og utbygging av rakettskjold og militærbaser i omkringliggende land har gjort for å destabilisere og svekke Russlands sikkerhet. Se gjerne Rand Corporations rapport *Extending Russia* fra 2019.

Krigen i Ukraina og fiendebildet av Russland er selve driveren av Vestens opprustning. Det har skapt bonanza-forhold for militærindustrien og de som tjener på den, så vel som for sikkerhetseksperter av ulikt slag. Det skaper derfor uro når den nye amerikanske presidenten bedyrer at han vil skape fred i Ukraina. I sin innvielsestale understreket Donald Trump at "My proudest legacy will be that of a peacemaker and unifier". Samtidig foreslår han en enorm økning av USAs allerede gigantiske tilskudd til Pentagon og vil gjøre det amerikanske forsvaret sterkere enn noensinne. Det er ikke enkelt å forholde seg til denne situasjonen verken for politikere eller for fredsbevegelsen. Se gjerne Frida Strannes bok *Illusionen om den amerikanske freden* (Ordfront Förlag, 2023)

Opprettelsen av NATO

Det relevante spørsmålet nå er om vi trenger the North Atlantic Treaty Organization, opprettet i 1949 med tolv land i den hensikt å bygge en vestlig, militær forsvarsallianse mot det som ble oppfattet som en truende, ekspansiv kommunisme i Sovjetsamveldet. NATOs første generalsekretær, Lord Hastings Lionel Ismay, definerte hensikten med NATO slik: «Holde russerne ute, amerikanerne inne og tyskerne nede». Sett fra den synsvinkelen, må NATO sies å være en stor suksess. På tross av løfter til Sovjets president Mikhail Gorbatsjov om å ikke utvide NATO "one inch" østover etter at han hadde akseptert en fredelig gjenforening mellom Øst- og

Vest-Tyskland, er nå de fleste land i Øst-Europa med i NATO. Mulig medlemskap for Georgia og Ukraina er sikkerhetspolitisk høyst sensitivt.

Vesten har innført drakoniske sanksjoner mot Russland og bygd et nytt, nærmest hermetisk tett jernteppe mot Russland, som har måttet snu seg henholdsvis mot øst og til det globale sør for kontakt og samarbeid. Ingen tilsvarende sanksjoner er innført mot Israel som bedriver folkemord på Gaza og kriger rundt om i Vest-Asia/Midøsten. Som en multilateral motvekt mot USAs enegang går nå stadig flere store land sammen i den primært økonomiske sammenslutningen BRICS (Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, De forente arabiske emirater, Egypt, Etiopia, Indonesia og Iran utgjør BRICS. Red.anm.)

Norsk NATO medlemskap

Ved siden av frykten for kommunismen, har nok europeisk takknemlighet for Marshallhjelpen etter andre verdenskrig, bidratt til å sette USA i et gunstig lys og akseptere opprettelse av en nordatlantisk forsvarspakt med USA i førersetet. NATO ble i sin tid presentert for det norske folk som en transatlantisk forsvarsallianse. Få forestilte seg at den skulle bli en aggressiv krigsmakt som opererer på flere kontinenter. Mer eller mindre hemmelige planer om å styrke Norges orientering vestover ble lagt i London allerede under siste verdenskrig. Partisekretær Haakon Lie og forsvarsminister Jens Christian Hauge klarte å få Arbeiderpartiet med på at Norge skulle inn i NATO. Arbeiderpartiet satt med regjeringmakten og på landsmøtet i 1949 ble medlemskap vedtatt med lynets hastighet, nærmest som et kupp, uten at saken engang var på dagsordenen.

Flere var dog skeptiske til at Norge skulle forlate sin nøytrale og alliansefrie posisjon. Odelstingspresident og tidligere medlem av Folkeforbundet, Carl J. Hambro fra Høyre, var kritisk til medlemskap i NATO. Han mente beslutninger om landets utenrikspolitikk derved ville bli flyttet utenfor landets grenser. Da det ble bestemt at Norge skulle med, oppfordret han Norge til å møte med «mistenksom aktpågivenhet». En slik mistenksom aktpågivenhet er slett ikke fremtredende i dag, og Stortinget har ingen egen utenrikskomité lenger, men en felles utenriks- og forsvarskomiteé hvor «sikkerhetsspørsmålene» er toneangivende. Propagandaen for NATO er bastant i Norge, og var sterk også før krigen i Ukraina. Høyresiden i norsk politikk er tradisjonelt forsvars- og NATO-tro og venstresidens svekkede NATO-

Fra den store demonstrasjonen i Bryssel i 2018 mot NATO. Ingeborg Breines holder den første N-en.

kritikk kan nok ha å gjøre med at media i så stor grad har lånt sitt øre til en tidligere statsminister fra Arbeiderpartiet som over år har fungert som alliansens generalsekretær.

Warszawa-pakten

Sovjetsamveldet opprettet i 1955 Warszawa-pakten med land i Øst-Europa som et tilsvar til NATO. Verden gikk inn i et våpenkappløp med tyngende militærutgifter. Mistilliten mellom øst og vest vokste og den kalde krigen var et faktum.

Da Sovjetsamveldet ble oppløst, i stor grad, om enn indirekte, som følge av president Mikhail Gorbatsjovs *glasnost*- og *perestrojka*-politikk, og Warszawa-pakten ble lagt ned i 1991, var begrunnelsen for NATOs eksistens borte. Mange håpet og trodde at nå endelig hadde verden tatt til fornuft, våpenkappløpenes tid var over og ressursene skulle ikke lenger brukes på krigsferd, men på velferd. SIPRIs årlige oversikter viste at verdens militærkostnader gikk ned.

Men NATO kjempet for sin eksistens, godt hjulpet av at George Bush den yngres Krig mot terror startet etter angrepene på Twin Towers i New York i 2001. NATO utviklet en out-of-area strategi med kriger i fjerne strøk, noe som også førte Norge inn i krig i land vi ikke har noe utestående med.

Mer og mer opprustning

SIPRIs årbok for 2023 viser at verden bruker godt

over 2.4 billioner dollar årlig til militære formål, og det uten at *dual-use*-prosjekter, som er dels sivile, dels militære, nødvendigvis er kommet med i statistikken. NATO, med 32 medlemsland og en rekke partnere, er verdens desidert største militærallianse. NATO-landene er ansvarlig for over 60 prosent av våpeneksporten, også til fattige land og undertrykkende regimer. Galskapen i en slik overdimensjonert militær prioritering er tydelig når man ser at kun 8 dager av verdens årlige militærbudsjett ville være nok til å gi alle barn i verden 12 års gratis kvalitetsutdanning.

Ambisjonene i strategien «NATO 2030» er å bli militært sterkere, utvide nedslagsfeltet og involvere også sivilsamfunnet mer. En snikmilitarisering – eller det som nå kalles totalforsvar! Kvinner, unge og kirka forsøkes rekruttert blant annet ved å ta opp spørsmål som er viktige i tiden, men som en militærallianse ikke har forutsetning for å løse.

NATO er i sin basis patriarkalsk. Organisasjonen er en hierarkisk maktbastion som bygger på en gammeldags og utdatert maskulinitetstenkning om viktigheten av fysisk styrke, makt, kontroll og konkurranse. Det forsterkes av en krigslogikk om *vi* og *dem* og vilje til å true med å bruke nær totalutslettende våpen med mulig irreversibel effekt. *Toxic masculinity*,

brukt i internasjonale relasjoner med adgang til masseødeleggelsesvåpen, er svært skremmende. Vi er fjernt fra en ønsket feministisk utenrikspolitikk.

NATOs atomvåpenstrategi

NATO er basert på en atomvåpenstrategi. Det skulle være nok til å fullstendig avvise dens eksistensberettigelse. Ifølge NATOs atomvåpenpolitikk, påberoper man seg retten til å bruke atomvåpen først, altså uten å være angrepet med atomvåpen. At de fem største atomvåpenstatene, USA, Russland, Kina, Storbritannia og Frankrike er faste medlemmer av FNs sikkerhetsråd og med vetorett, er en anomali.

Høsten 2024 deltok Norge for første gang i en øvelse på atomvåpenangrep mot Russland. De enorme angrepsflyene F-35, Joint strike fighters, kom til sin rett! Men folk flest i Norge er motstandere av atomvåpen. Det ser ikke ut til å stoppe politikkerne fra å støtte NATO, den forvokste militæralliansen, basert på kjernefysisk strategi og med globale ambisjoner langt ut over opprinnelig virkeområde. Det vekker harme hos anti-atomvåpenaktivister at NATO-medlemskapet sies å hindre at Norge kan signere og ratifisere FNs Traktat om forbud mot atomvåpen. Norge lar seg derved hindre i å aktivt arbeide for å stigmatisere, forby og avskaffe atomvåpen. Men kravet til Norge om å støtte FNs arbeid på dette felt er økende. Det er på tide både å insistere på å grunnlovsfeste at det ikke skal være verken utenlandske baser eller atomvåpen på norsk jord og få arrangert en folkeavstemming om vårt NATO-medlemskap!

Militære klima- og miljøødeleggelser

NATOs militaristiske tenkning og fremferd tapper verdens ressurser og truer planetens miljø og klima. Den forurensende oljeindustrien er en forutsetning for å holde de overdimensjonerte militære hjulene i gang. Data om miljømessige konsekvenser av militær virksomhet holdes stort sett utenfor klimaregnskapene som FNs klimaavtaler pålegger landene. Manglende kunnskap om militær økologisk forringelse vanskeliggjør helhetlige og effektiv bekjempelse både av global oppvarming og natur- og miljøødeleggelse. Militær sikkerhet prioriteres både over menneskelig sikkerhet og matsikkerhet. Norge er ett av få land som lager et militært klimaregnskap, og må berømmes for det. Men regnskapet omhandler ikke andre lands militære klima- og naturavtrykk i Norge, ei heller

Fra en demonstrasjon mot NATO og for fred og nedrustning, som Birgitte Grimstad og Ingeborg Breines arrangerte foran Stortinget i juli 2018.

våre avtrykk ”out of area”. Med de nye basene, stadig hyppigere og større allierte militærøvelser i Norge og norsk deltakelse i amerikanske og NATO-”operasjoner” i fjerne strøk, gir ikke disse rapportene et korrekt bilde av utslipp og miljøødeleggelse verken i Norge eller av Norge.

Svekker FN

At NATO delvis opererer uten Sikkerhetsrådets godkjenning, reduserer FNs betydning på sikkerhetsfeltet og svekker respekten for internasjonal lov, slik vi har sett eksempelvis i tidligere Jugoslavia og Irak. Vestens ”ekspansive” tolkning av Sikkerhetsrådsresolusjon 973 om Libya i mars 2011 førte til et enormt tillitsbrudd med Kina og Russland.

NATO bidrar også til å gjøre grensen mellom humanitært arbeid og militær intervensjon uklare, med påfølgende usikkerhet og fare for humanitært personell, inklusive FN-ansatte. Norge har over senere år deltatt mye mer aktivt i NATO-”operasjoner” enn i arbeidet til FNs fredsbevarende styrker.

Den antatt viktige artikkel 5 og den enda viktigere artikkel 13

NATO traktatens artikkel 5 lover at hvis ett Nato-land blir angrepet, skal de øvrige komme til unnsetning.

Artikkel 5 har kun vært forsøkt brukt en gang, da USA etter 11.september angrepene i 2001 ønsket hjelp til sin krigføring i Afghanistan.

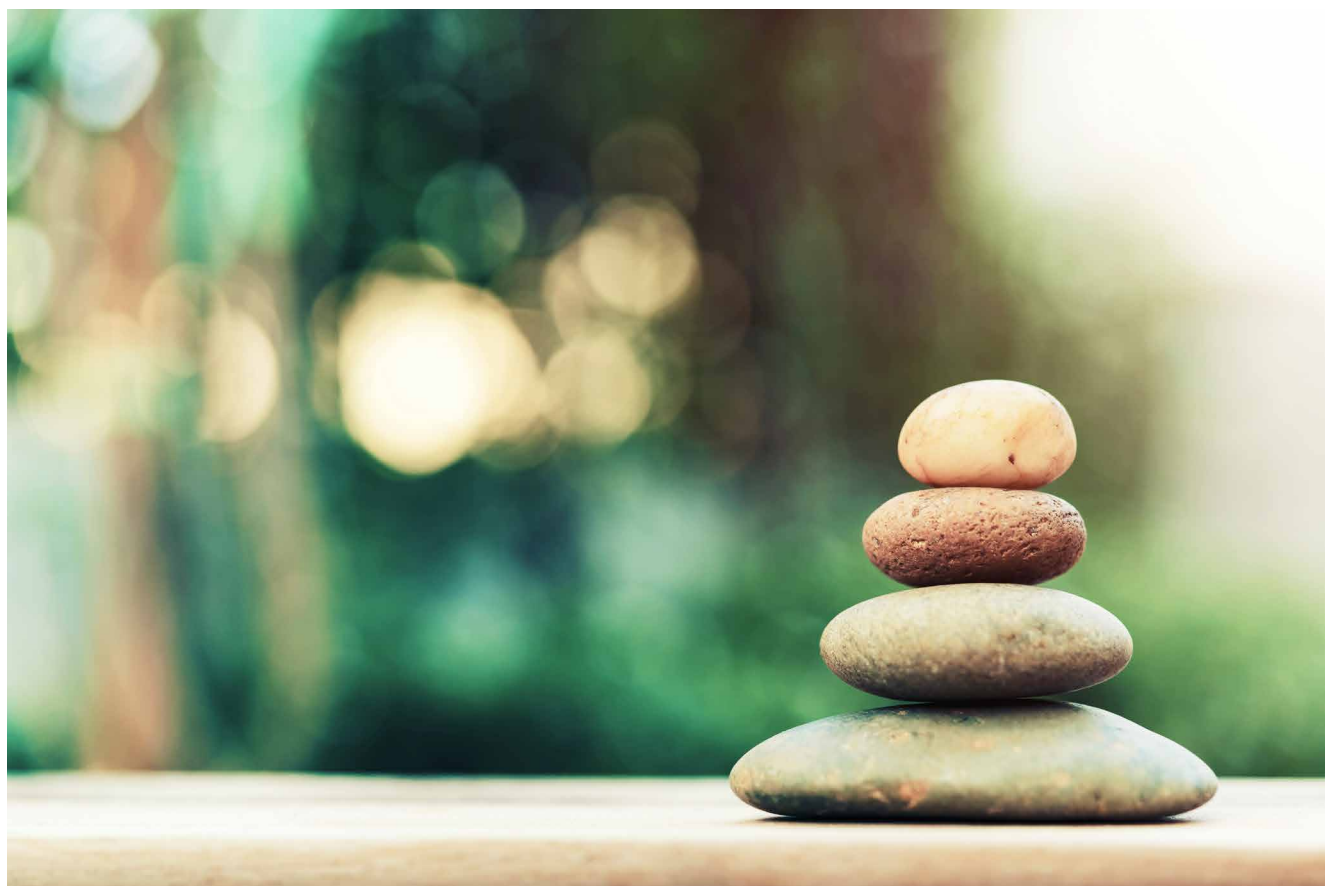
Det er ikke sagt hva artikkel 5-hjelpen skal bestå av, eller hvor fort den kan komme. Det er altså usikkert om man vil få adekvat hjelp, og kanskje har ingen turt å spørre det aller viktigste spørsmålet: Vil ”hjelpen” føre til at landet vil bli bombet sønder og sammen? Eksempelvis vil en krig mellom Vesten og Russland med de våpnene som eksisterer i dag, medføre Ragnarok. Å forberede seg på en slik krig er totalt uansvarlig. Et sterkere Norden og Nord-Europa uten NATO og med Russland som god nabo og partner, ville være en god investering i vår felles fremtid. For som Palmekommisjonen i sin tid understreket: Felles sikkerhet, eller ingen sikkerhet!

Tiden er inne til å erkjenne at NATO, verdens største krigsmaskineri, har utspilt sin historiske rolle og må legges ned. NATOs artikkel 13 viser hvordan man kan melde seg ut: *«Etter at pakten har vært i kraft i tjue år, kan en part tre ut ett år etter at den har gitt varsel om det til Amerikas forente staters regjering, som skal underrette de andre parters regjering om deponeringen av ethvert varsel om oppsigelse».*

Fremtiden er avhengig av samarbeid

Norsk politikk var tidligere, i hvert fall tidvis, preget av at den beste sikkerhetsgarantien var å være et vennligsinnet land med gode velferdsordninger, solidaritet med de fattige, sjenerøs utviklingshjelp og sterk støtte til FN. Nå fremstilles militær makt som det eneste svar på dagens trusler og utfordringer. Det er på tide å komme seg ut av denne farlig polariserte situasjonen med ensidige fiendebilder av hverandre. Den tjener kun militærindustrien og krigsprofitørene, og kan ende i en full tredje verdenskrig. Nå må vi i stedet reversere militariseringen støtte diplomati og samarbeid. I denne sammenhengen er Arktisk råd, Osse/Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa og FN særdeles viktig. La oss alle inspireres av FN-pakten om å skape fred med fredelige midler, hente frem Palmekommisjonens rapport om ”felles sikkerhet” og Gorbatsjovs visjon om en fredssone “fra Vancouver to Vladivostok”! Det skylder vi fremtidige generasjoner.

Den artikkel er delvis basert på boka *Fredskultur – Utopi eller sikkerhetspolitisk alternativ?* (Orkana 2023).

Militarisering og miljø

• Åse Møller Hansen

Men moderne krig er ødelegger menneskeliv, dyr og økosystem. Krig setter hele vår livsverden i fare. Også i fredstid er opprustning ødeleggende, med rovdrift på miljøet gjennom gruvedrift og utvinning, ofte i urfolksområder. Opprustning bidrar også til våpenkappløp som igjen fører til konkurranse og konflikt om viktige metaller og mineraler.

IKFF og WILPF har lenge vært opptatt av militære ødeleggelser av livsmiljøet vårt. Militarismen er først og fremst et patriarkalsk fenomen, befestet og sementert gjennom historiske helter og militærindustrielle kompleks med mye makt. Selv om det for lengst er foreslått mer konstruktive sikkerhetsbegrep som Olof Palmes *felles sikkerhet* og FNs *sikkerhet for mennesker* og *sikkerhet for miljø/planeten*, så dominerer fortsatt den militære

sikkerhetstenkningen politikk og media. Det er en innarbeidet «sannhet» at konflikter om land håndteres best med opprustning og våpen. Jo mer våpen, jo mer sikkerhet, uttrykt av Jens Stoltenberg gjennom credoet: «Våpen er veien til fred».

Militær forurensing i krig og fredstid

De siste årene har det kommet bøker, artikler og forskningsrapporter som peker på militarismens ødeleggende virkning på klima og miljø. Det finns mye dokumentasjon på alt fra dumping av militære overskuddslagre i Østersjøen etter første og andre verdenskrig, til ødeleggelse av det marine miljøet ved baser i Okinawa, Russlands prøvesprengninger i Kasakhstan og Kinas dumping av radioaktivt avfall i Tibet. Listen er kjempelang. De militære miljøødeleggelser og sløsing med ressurser skaper usikkerhet for mennesker og livsmiljøet. En større

gjennomgang av problemet finnes i boken *Trygghet for hvem*, tilgjengelig på IKFFs hjemmeside (<https://www.ikff.no/wp-content/uploads/2019/10/ORG-ikff-digital-191004-1.pdf>).

Bruken av utarmet uran i Irak i 1991 og fra 2003 – har etterlatt en forferdelig arv av usynlig radioaktivitet som fortsatt skaper sykdom og tar liv. Eva Fidjestøl skrev mye om dette rundt 2003, noe som førte til at IKFFs Bergensavdeling engasjerte seg sterkt i ICBUW, den internasjonale koalisjonen for å forby uranvåpen. Vi sto ofte på stands og samlet underskrifter. Vi arrangerte møter, og flere av oss var observatører under FNs nedrustningssesjoner i New York. Sammen med ICBUW lobbet vi for mer forskning og et forbud mot uranvåpen, og norske myndigheter ga etter hvert støtte til koalisjonens arbeid. Conflict and Environmental Observatory (CEOBS), en avlegger av ICBUW informerer nå om krigens generelle miljøødeleggelser i Ukraina og på Gaza. CEOBS har også en kampanje mot militære klimautslipp.

Militære klimautslipp

Scientists for Global Responsibility har regnet ut at militære CO₂ utslipp utgjorde 5,5 prosent av verdens totale CO₂-utslipp i 2019. På toppen av dette kommer utslipp fra krig og fra gjenoppbygging etter krig. Høsten 2023 kom en rapport kalt *Climate crossfire. How NATO's 2% military spending targets contribute to climate breakdown*, blant annet fra tyske Leger mot atomkrig, som viser at CO₂utslippene vokser i takt med NATOs økte militærbudsjett.

Militære utslipp fra amerikanske baser i Norge

Det kommer store klimautslipp fra kampfly under krigsøvelser. Det er også fare for radioaktive utslipp fra marin virksomhet. Direktoratet for atomsikkerhet og strålevern har advart mot en betydelig økning i antall anløp av allierte militære reaktordrevne fartøy til norske farvann: *Økningen medfører en økt risiko for at Norge kan bli berørt av en større eller mindre hendelse i et reaktordrevet fartøy. Grunnstøting, kollisjon, lekkasje, brann eller alvorlig reaktorhavari vil kreve håndtering fra norske myndigheter.* IKFF i Bergen har hatt en flerårig kampanje for å nå ut med denne advarselen til byens innbyggere og politikere.

Militarismen er elefanten i klimarommet - stunts

I juni 2023 dro flere fra IKFF til Wien for å delta på en stor fredskonferanse mot krigen i Ukraina. Vi hadde med en stor oppblåsbar elefant, som fikk plass på scenen. Dette inspirerte andre, og nye elefanter dukket opp under klimamarsjen i New York samme høst og på klimatoppmøtet i Doha. Også på COP29 i Baku var elefanten brukt sammen med WILPF-materiell. Den har vært med IKFF ut blant folk i Bergen, Oslo, på Nesodden og Hamar, og vekker positiv oppmerksomhet og interesse for saken.

Utfordringer

Militære miljøødeleggelser er fortsatt utelatt fra politisk diskusjon i media, på Stortinget og i FNs klimaforhandlinger. IKFF har i flere år sendt innspill om militære klimautslipp og miljøødeleggelser til regjeringen og politiske partier og også til aktuelle høringer. Men det går feil vei og krigsforberedelsene eskalerer og undergraver FNs internasjonale arbeid for å stoppe klimakrisen og tapet av biomangfold.

Østersjøkonferansen 21. september 2024, i St Petersburg hvor IKFF deltok digitalt, var et modig forsøk på å stoppe eskaleringen av krigen i Ukraina og også sette søkelys på den militære forurensingen i Østersjøen og behovet for samarbeid over fiendelinjene for å rydde opp.

Videre arbeid

IKFF har fått respons fra klima- og miljødepartementet om at de er klar over situasjonen. men det er viktig å også få stortingspolitikere og andre departement til å ta situasjonen innover seg.

WILPF har en *Environmental Working Group* med kvinner fra alle kontinent som deler informasjon og samarbeider om å synliggjøre militære ødeleggelser av økosystem og planeten, også i FN-organ.

Fremover blir det viktig å få til et samarbeid med miljøbevegelsen for nedrustning og fred, ikke bare for å skåne mennesker og samfunn, men også som et klima og miljøtiltak, for å ta vare på jorden for fremtidige generasjoner.

I dei to artiklane om kvinner og verneplikt skriv Mari Holmboe Ruge om kvinner og militær verneplikt frå 1940-årene og til 2007. Artikkelen er hentet fra *Fred og Frihet* 4/2007. Ellen Elster skriv om tida frå 2007 til 2015.

Kvinner og militær verneplikt

• *Mari Holmboe Ruge*

Kvinner og militær verneplikt har engasjert IKFF og Fred og Frihet i hvert fall i 60 år, og er igjen høyaktuell høsten 2007. Problemstillinger og prinsipper har hele tiden vært de samme: Likestilling eller økt militarisering.

Likestillingsaspektet har vært drevet av andre kvinneorganisasjoner. For IKFF har hele tiden hensynet til fredsarbeidet vært dominerende. I en artikkel i *Fred og Frihet* fra 1946 skrev daværende landsleder Marie Lous Mohr «tusenvise av kvinner rundt om i verden mener at det er menns og kvinners plikt, ikke bare for deres egen skyld, men i enda høyere grad for barnas, i alle land å motarbeide militariseringen som uvegerlig vil føre til krig.»

«Kvinner må vekkes til å gjøre front mot krigen»

Under siste krig hadde norske kvinner i Storbritannia og Canada i alderen 18 til 40 år verneplikt. I 1946 ville Forsvaret fortsette opplæringen av de kvinnelige soldatene, de såkalte «K-soldatene», og det ble også foreslått å innføre alminnelig verneplikt for kvinner i fredstid. Forslaget vakte debatt og stor motstand. *Fred og Frihet* gjenga (6/1946) alle protestene fra kvinneorganisasjonene: Norske Kvinners Nasjonalråd, Fredskvinnelaget, Oslo Venstrekvinnelag, Norges husmorlagsforbund, Norsk kvinnesaksforening (NKF) og Norges Husmorforbund. Lovforslaget ble ikke fremmet.

Spørsmålet debatteres i mange og lange innlegg i *Fred og Frihet* gjennom hele 1946. Norske Kvinners Nasjonalråd hadde saken oppe på sitt landsmøte det året, og IKFF-medlem Ingerid Borchgrevink kom i hard debatt da hun stilte spørsmålet: «Skal vi nå la en skjebnesvanger avgjørelse. Skal vi nå la oss lokke og kanskje senere tvinges inn i militærvesenet?» Hun ga selv svaret. «Vi må nekte å være med på å forberede oss på en ny krig. Vi må samle oss om å sikre freden.»

Hun ble skarpt imøtegått av andre deltakere som mente at kvinnene måtte trenes på forhånd til å møte en ny krigssituasjon. Senere utdypet Ingerid Borchgrevink sitt syn i *Fred og Frihet*: «... mens lottene tenker nasjonalt så tenker vi fredsarbeidere

også internasjonalt. ... Om kvinnene over hele verden danner lottebevegelser vil det sikker heller ikke kunne hindre en ny krig. Om kvinnene kan vekkes til å gjøre front mot krigen, til å nekte å gå inn i krigsmaskinen, da er det et håp.»

Debatten fortsatte i spaltene også i 1947 med Birgit Schiøtz, Sigrid Larsen og Jeanette Olsen som sentrale deltakere. IKFF foreslo i Norske Kvinneorganisasjoners Samarbeidsnemnd at Forsvarskommisjonen skulle la «spørsmålet om kvinnelig verneplikt falle».

Dette året utga Kvinneligaen også en egen folder, «Kvinnen og verneplikten» der forslaget om tvungen verneplikt for kvinner beskrives som et angrep på kvinnen som «livgivende» og «livsbevarende». «Vi kvinner må si nei til å gå inn i krigssystemet.»

IKFF krever folkeavstemning

I 1952 protesterte IKFFs landsmøte mot et forventet lovforslag om «Kvinner i forsvarets tjeneste». De krevde at «folkemeningen må få en avgjørende innflytelse i en så viktig sak». Forslaget til «Lov om kvinners tjenestegjøring i det militære forsvaret» kom vinteren 1953, og gjengitt i sin helhet i nummer 1-2 av *Fred og Frihet*. Landsmøtet i mai sendte en lang henvendelse til Stortinget med en «inntrengende henstilling om ikke å ... ta inn kvinner som frivillige i Forsvaret. ... (vi) vil be Stortinget nøye overveie hvilken betydning det har at for utviklingen av et fredelig demokrati at kvinnene holdes helt utenfor den militære sektor i fredstid.»

Forsvarsdepartementet hevdet i 1953 at behovet var 16.700 kvinner i fredstid og 35.000 i tilfelle krig. Forsvaret var blitt en viktig arbeidsplass, også for mange kvinner.

Misbruk av kvinneårets likestillingskrav

I 1975 advarte IKFFs landsmøte mot et nytt lovforslag som ville gi kvinner «nesten likestilling» med menn i Forsvaret. De skulle få adgang til å tjenestegjøre i militære stillinger både i freds- og krigstid, begrenset til «funksjoner av ikke stridende karakter. «IKFF anså forslaget som «et tilbakeslag

for det arbeidet som gjøres av alle konstruktivt fredsbyggende krefter, om også kvinner skal trekkes inn i militariseringsprosessen.» De mente også at dette forslaget var et beklagelig misbruk av Kvinneårets likestillingskrav og en trussel mot kvinneårets tredje motto: «Fred».

I 1976 vedtok Stortinget at kvinner skulle få tilgang til å tjenestegjøre i militære stillinger. Ordningen skulle være begrenset til funksjoner og avdelinger av ikke-stridende karakter. Politikerne Torild Skard (SV), Berit Ås (SV) og Ingrid Eide (AP) argumenterte mot forslaget i Stortinget under debatten i 1976, men deres synspunkter nådde ikke fram. I *Fred og Frihets* spalter er det spesielt Johanne Skog Gripsrud og Ellen Elster som har hatt flest innlegg i denne saken.

I 1980 oppfordret IKFF alle kvinneorganisasjoner til å «sette spørsmålet om kvinnelig militærtjeneste på sitt møteprogram og få det belyst fra alle sider slik at medlemmene kan få et forsvarlig grunnlag til å ta standpunkt.»

I 1982 deltok Ingrid Eide på et høringsmøte i det daværende Likestillingsrådet om «Forsvar og likestilling». Der advarte hun mot virkningene av militariseringen av samfunnet hvis kvinner skal delta på lik linje med menn i Forsvaret. I høringsrunden etter Verneplikutvalgets innstilling (1981) gjentar IKFF sin prinsipielle motstand mot kvinner i Forsvaret og kvinnelig verneplikt.

Befalsutdanningen ble åpnet for kvinner i 1977, og 255 kvinner søkte dette året om slik utdanning. Kvinners adgang til å avtjene førstegangstjeneste på lik linje med menn ble gitt i 1983. Full yrkesmessig likestilling mellom kvinner og menn i Forsvaret, også stridende stillinger, ble vedtatt av Stortinget i 1984 og iverksatt i 1985.

I 1995 lanserte Forsvarsdepartementet «Handlingsplan for økt kvinneandel» utgitt av Forsvarets overkommando. Det overordnede målet er nå at begge kjønn skal være likt representert på alle nivåer i Forsvaret. Ifølge Stortingsmelding 36 (2006-07) er et realistisk mål for kvinneandelen i Forsvaret at det er minimum 20 prosent kvinner blant befal og vervede innen 2020.

Etter at frivillig sesjon for jenter ble innført i 2006 meldte drøyt 7000 sin interesse, ca 2.300 hadde møtt per juni 2007, og nesten alle ble kjent tjenestedyktige. De kan bli innkalt til frivillig førstegangstjeneste. Den nye stortingsmeldingen foreslår en lang rekke stimulerings tiltak for å få kvinner inn i Forsvaret, og åpner for vurdering av verneplikt for jenter.

Misbruk av FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet

Nå har saken fått en ekstra dimensjon: Forsvarets operasjoner i utlandet. Her er den offisielle begrunnelsen:

«Gjennom FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 (2000) om kvinner, fred og sikkerhet har Norge blant annet forpliktet seg til å øke kvinneandelen i sine internasjonale styrkebidrag. En økt kvinneandel vil gjøre styrkene bedre i stand til å komme i kontakt med hele sivilbefolkningen, deriblant bidra til å etablere et samarbeid med kvinner og kvinneorganisasjoner i operasjonsområdene. Ettersom krig og konflikter rammer kvinner på andre måter enn menn, er det behov for å sette fokus på kvinners spesielle behov for beskyttelse. Regjeringen utarbeidet i 2006 en egen handlingsplan for å imøtekomme forpliktelsene i Resolusjon 1325. Å øke kvinneandelen i Forsvaret er et prioritert tiltak.» (St.m. 36 (2006-07).

IKFF og Norsk Kvinnesaksforening har sammen engasjert seg for å imøtegå forslagene i den nye stortingsmeldingen. *Fred og Frihet* (3/2007) gjengir et protestbrev til Forsvarsministeren og et innlegg av Mari Holmboe Ruge på et debattseminar i regi av likestillingsombudet vinteren 2007. Leder i NKF og IKFF-medlem Torild Skard har vært særlig aktiv i avisspaltene. I april 2007 hadde IKFF og NKF et stort debattmøte, der Ingrid Eide hadde hovedinnlegget fra IKFF og Torild Skard fra NKF. Rapporten fra seminaret kommer i desember 2007, sammen med en oppsummering av den offentlige debatten som endelig kom i gang denne sommeren og høsten. Stortinget ventes å behandle forslagene i Stortingsmelding 36 våren 2008. Blir det virkelig den rød-grønne regjeringen som innfører verneplikt for kvinner i «fredsnasjonen» Norge?

Karikatur med tittel «Kvinneligaens fantasier: K-soldater på vei til bordellen» (Tysklandsbrigaden)

Norge har verneplikt for kvinner

• *Ellen Elster*

Mari Holmboe Ruge spør i sin artikkel: «Blir det virkelig den rødgrønne regjeringen som innfører verneplikt for kvinner i 'fredsnasjonen' Norge?» Og svaret vet vi i dag. Det BLE den rødgrønne regjeringen og med ei kvinne som forsvarsminister, Anne-Grethe Strøm-Erichsen.

Kjønnsnøytral verneplikt ble et faktum fra 2015, vedtatt våren 2013 av Stortinget. Spørsmålet om verneplikt for kvinner sto på de fleste partienes landsmøteprogram denne våren, og alle partiene stemte for bortsett fra Krf. Det var særlig de yngre kvinnene som sto i spissen for å få det igjennom, og SVs unge jenter sto i front. Det er overraskende fordi SV har hatt en historie som et freds- og antimilitaristisk parti. Et viktig argument var at kvinner skulle ha de samme rettighetene og pliktene som menn.

Hva har skjedd som har bidratt til at verneplikt for kvinner er så viktig å få introdusert? Hva har skjedd siden 1946, da nesten alle kvinneorganisasjonene gikk imot at kvinner skulle inn i det militære? Hva har skjedd med tidligere feministisk ståsted som snarere handlet om verdier, en kraft mot patriarkatet, og ikke automatisk likhet på mannssamfunnets premisser?

De norske militære styrkene er så godt som profesjonelle. Veldig få personer kalles inn som vernepliktige, omkring 18 prosent av årskullet, og dermed blir det få kvinner som skrives ut som vernepliktige. Forsvarsminister Anne-Grethe Strøm-Erichsen sa i en pressemelding (14/6 2013, nr 53/2013 Forsvarsdepartementet) da kjønnsnøytral verneplikt var vedtatt: "Vi innfører ikke verneplikt for begge kjønn fordi vi trenger flere soldater, men fordi vi trenger de beste."

Den gangen var det bare 8 – 10 prosent kvinner som gikk inn i det militære på frivillig basis. Målet var 25 prosent. I 2023 var det omkring en tredjedel kvinner som hadde fullført verneplikten (Prop. 1 S, 2024-2025). Med krigen i Ukraina vil det norske forsvaret ruste opp. I forsvarsplanen (Prop. 87 S, 2023-2024) økes antallet vernepliktige med omkring

4 600 ungdommer fram til 2036, til sammen nærmere 13 000 vernepliktige.

Regjeringen er opptatt av at antallet som avtjener verneplikten skal være basert på forsvarets behov. Det er ønskelig at vernepliktige fortsetter med en karriere i det militære. Men mange forlater det militære etter endt verneplikt. Omkring tre fjerdedeler av de vernepliktige slutter.

Det er mange grunner til dette. En av dem er at flere jenter og noen gutter blir utsatt for mobbing og seksuell trakassering. Nesten halvparten av kvinner under 30 år har opplevd seksuell trakassering. Det er lite endringer fra tidligere undersøkelser (FFI 2023). Først i 2023 ble det satt ned et prosjekt som skulle forebygge mobbing og seksuell trakassering. I budsjettforslaget for 2025 foreslås flere tiltak for å rekruttere og beholde personell i det militære, herunder gjøre verneplikten attraktiv.

IKFF om frigjøring og fredsarbeid

Ved inngangen til 2013 kom det siste slaget om verneplikt for kvinner. Torild Skard og Edel Havin Beukes var særlig aktive i media på vegne av IKFF og NKF (Norsk Kvinnesaksforening). Et debattinnlegg fra *Dagsavisen* (4. april 2013), også publisert i *Fred og Frihet* 1-2/2013, er en oppsummering av IKFFs syn fra de siste årene. De skriver blant annet at de ikke går imot en tjeneste på frivillig basis, men mener det blir feil med "press eller pålegg fra samfunnets side for å få kvinner inn i det militære (...) Kravene som nå fremmes, baserer seg på feil fakta, feil feminisme og feil fredspolitik."

De sier videre at "Likestilling dreier seg først og fremst om at kvinner og menn skal ha de samme menneskerettighetene og grunnleggende frihetene. Kvinner skal verdsettes og tildeles makt og ressurser på linje med menn. Men det betyr ikke at kvinner og menn absolutt må være like eller gjøre det samme i enhver situasjon. (...) Det er uklart hva som menes med at kvinner skal bidra til et 'bedre' forsvar ved å tilføre ny innsikt, perspektiver og kompetanse. ... Ikke minst er det i dagens verden viktig å styrke innsatsen

for forebygging og ikkevoldelig løsning av konflikter, fredsforhandlinger og fredsbygging.”

I det samme nummeret av *Fred og Frihet* legger Trine Eklund vekt på at både kvinner og menn bør ha reelle valg innenfor et sivilt eller et militært forsvar. Hun går inn for samfunnstjeneste for alle. Hun mener at «forsvar» er mer enn militært forsvar. Fred og sikkerhet dreier som om blant annet å løse konflikter uten vold, om opplæring i demokratiske prosesser, meglings, tillitsskapende kommunikasjon og sivile tiltak som kan skape fred og forsoning i konfliktområder, peker hun på.

Eklund mener det er naivt å tro at kvinner skal kunne endre det militære systemet som er et tusenårig maskulint system, når en snakker om at kvinner kan være et positivt bidrag til det militære. «Det er kvinnene som blir maskulinisert, ikke omvendt», skriver hun.

Johanne Skog Gripsrud, Sandnes IKFF, en viktig lokal debattant, skriver i *Stavanger Aftenblad* 25. april 2013, trykket i samme nummer av *Fred og Frihet*, at innføring av verneplikt for kvinner står i motsetning

til 100 år med stemmerett for kvinner og snart 100 år siden kvinnene møttes i Haag: ”Nå er det grunn til å spørre: Hva skal vi med stemmerett når vi lar oss manipulere inn i det tradisjonelle voldssystemet?”

Etter dette har det vært taust om verneplikten for kvinner i *Fred og Frihets* spalter. Derimot har det vært skrevet noe om det jeg kaller for militarisering av FNs Sikkerhetsråd resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Det militære er svært synlig og pågående i det norske arbeidet med å følge opp sikkerhetsresolusjonen.

I *Fred og Frihet* (1/2015) pekes det på at resolusjonen er blitt et instrument for å få flere kvinner inn i det militære. Også NATO har oppdaget resolusjonen. I 2007 var NATOs og deres partners mål å integrere (mainstreame) resolusjon 1325 i politikk, program og dokumenter (www.nato.int). Fortsatt er det slik at kjønnsperspektivet skal integreres i de ulike dokumentene og i praksis. Det er vanskelig å se hvordan det skal gjøres, bortsett fra at medlemslandene oppfordres til å likestille menn og kvinner i det militære. Jeg har ikke merket mye til kjønnsperspektivet i uttalelsene til Jens Stoltenberg.

1325 Kvinner, fred og sikkerhet

• *Berit Aasen*

For 25 år siden vedtok Sikkerhetsrådet i FN *Resolusjon 1325 om Kvinner, fred og sikkerhet* (SC1325). Dette var en viktig begivenhet. WILPF sammen med FN-organet UNIFEM (som senere ble til UNWOMEN) var de som arbeidet fram resolusjonen. For WILPF som både var en freds- og en kvinneorganisasjon var dette en sak som organisasjonen hadde arbeidet med i lang tid. Formålet med resolusjonen var at for at fredsarbeid og arbeidet for å gjøre en slutt på krig og konflikt skulle lykkes, måtte kvinner med i arbeidet for å forhindre krig, bidra til fredsprosesser og ivareta kvinners behov og muligheter under krig og i fredsamtaler.

SC1325 identifiserte fire viktige pilarer i arbeidet:

Forebygging av krig og konflikt, med vekt på fredsbyggende arbeid og megling i konflikter.

Deltagelse, kvinners deltagelse i fredsforhandlinger, fredsbygging og konfliktmegling.

Beskyttelse av kvinner som er utsatt for seksuell og kjønnsbasert vold, og beskyttelse av kvinner som fredsmeklere.

Gjenoppbygging, i gjenoppbyggingsarbeidet skal det legges vekt på kvinners deltagelse og styrking av kvinners behov og rettigheter.

Norsk handlingsplan

Forsida til vedlagte Handlingsplan kan brukes som illustrasjon.

Etter 2000 ble det laget nasjonale handlingsplaner i mange land. I dag er det over 100 land som har laget slike planer. Norge kom med den første planen i 2006, og var tidlig ute. I 2023 ble den femte nasjonale handlingsplanen lagt fram, som skal gjelde perioden 2023-2030, [Regjeringens handlingsplan: Kvinner, fred og sikkerhet \(2023-2030\) - regjeringen.no](#).

Handlingsplanen framhever tre hovedinnsatsområder:

1. *fredsprosesser og gjennomføring av fredsavtaler,*
2. *sikkerhetspolitikk og operasjoner, samt humanitær innsats,*
3. *beskyttelse av sivile og menneskerettigheter.*

Det er særlig under punkt 2, sikkerhetspolitikk og operasjoner, at IKFF og WILPF globalt tar en annen holdning. Handlingsplanen legger vekt på økt andel

kvinner i forsvaret og i de militære styrker. Mens IKFF tar avstand fra økt militarisering og kvinnelig verneplikt (se artikler annet sted i Fred og frihet).

Handlingsplanen er utarbeidet av Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Kvinneligaens bidrag til handlingsplanen

IKFF har bidratt med innspill i prosessen, gjennom det norske nettverket 1325 av sivilsamfunnsorganisasjoner, hvor vi understreket dette:

Forebygging. Selv om forebygging er nevnt i forordet, blir det ikke nevnt videre i dokumentet. Dette står også noe i motsetning til retningslinjene for Norges innsats i Sikkerhetsrådet, som la vekt på diplomati og forebygging som en av søylene i arbeidet.

Rehabilitering, gjenoppretting av skader og overgrep mot kvinner. Gjennomgående opererer dokumentet med «identifisering, forebygging og håndtering av seksualisert vold», mens det er lite vekt på straffeforfølgelse og rehabilitering av ofrene. Rehabilitering er del av det internasjonale normative regime, at kvinner (og menn) som er utsatt for seksuell og kjønnsbasert vold skal ha rett til rehabilitering, - at helse og rettigheter blir ivaretatt, se bl.a. FN's retningslinjer.

Kvinnelige menneskerettighetsforvarere. I dag opplever kvinner digitale trusler som har som mål å marginalisere og hindre kvinnelige menneskerettighetsforkjempere, og hvor truslene er knyttet til og kan lede til fysiske overgrep. Vi ønsker også et økt fokus på å sikre beskyttelse av kvinnelige menneskerettighetsforkjempere som er evakuert til Norge, og sørge for gode nok arbeidsforhold til å fortsette dette viktige arbeidet herfra.

Gjennomføring av handlingsplanen. Handlingsplanen sier «Departement som har hovedansvar for ulike innsatser i handlingsplanen skal utarbeide egne dokumenter for oppfølging av handlingsplanen og integrering av kjønnsperspektivet i sitt arbeid knyttet til fred og sikkerhet innen 2023» Vi oppfordrer til at disse blir offentlige og at årlige rapporteringer også blir gjort offentlige.

Kilder til mer informasjon og kunnskap om arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet

Resolusjonen er ambisiøs og har evnet å sette både forebygging, kvinners deltagelse, beskyttelse av kvinner og gjenoppbygging på agendaen. Samtidig er dette landskapet krevende med mange andre aktører og institusjoner. En kritisk bok som tar opp dette, er *Women, Peace and Security agenda: Governing the Feminist Peace. The Vitality and Failure of the Women, Peace, and Security Agenda*. By Paul Kirby and Laura J. Shepherd. Columbia University Press, 2024. [Governing the Feminist Peace | Columbia University Press](#)

I 2023 la FN fram rapporten Our Common Agenda, Policy Brief 9, A New Agenda for Peace [our-common-agenda-policy-brief-new-agenda-for-peace-en.pdf](#). Som en kommentar til denne rapporten publiserte WILPF rapporten *Taking forward the UN's New Agenda for Peace: WILPF's Analysis and Recommendations on WPS and Gender WPS Report: What does the UN New Agenda for Peace say about WPS?* Rapporten legger vekt på tre forhold:

Kvinnens effektive deltagelse og sivilsamfunnets betydning. FNs nye fredsagenda legger vekt på bred deltagelse av kvinner, og av betydningen av kvinner som fredsmeklere og menneskerettighetsforvarere.

Asyl - og flyktningpolitikk viktig i IKFF

• Audgunn Oltedal

I Oslo Viken, i Bergen, i Rogaland, i Innlandet, i Trondheim, i Tromsø,- på dei fleste stader der IKFF i dag har organisert arbeid i Noreg, er IKFF medlemmer med i Yemane-nettverkets aksjon for ein meir human asyl- og flyktningpolitikk.

Fokus på forebygging av krig og fredsbygging. Dette er viktig i en situasjon hvor mange av de hundre landene som har laget sine nasjonale handlingsplaner investerer i militær oppbygging, og hvor innsats for forebygging av krig og konflikt ikke følges opp.

Den strukturelle dimensjonen av seksuell og kjønnsbasert vold i konflikt. Dette er et tema som har stått veldig sterkt i perioden 2020-25, og hvor søkelyset på kvinner som ofre som trenger beskyttelse har gått på bekostning av fokuset på kvinner som deltagere og aktive fredsbyggere. For å få en bukt med den seksuelle volden, må man innse sammenhengen mellom hva som skjer i krig og konflikt, og hvor utbredt slik vold er i samfunnet både før, under og etter en konflikt.

IKFF Sverige utarbeidet en artikkel i 2023; *FNs AGENDA FÖR KVINNOR, FRED OG SÄKERHET – så kan Sverige driva en mer inkluderande och progressiv politik*, som knytter temaet til WILPF sitt arbeid med å forbygge krig, stanse våpenhandel, sikre rett til asyl for flyktninger og fremme fredsarbeid [fns-agenda-for-kvinnor-fred-o-sakerhet-final.pdf](#)

Hvis du vil vite mer om WILPF sitt program om kvinner, fred og sikkerhet, kan du finne det på web-siden for Peacewomen [PeaceWomen](#)

Yemane Teferi har gitt nettverket namn. Som ungdom på 1970-tallet støtta han ei eritreisk frigjeringsrørsle. Då han vart avslørt, måtte han rømme. Natt til 8.januar 2016 døydde Yemane Teferi *på asylmottak på Bømlo etter 24 år i asylmottak i Sverige og Noreg.*

I Yemane-nettverket går mange organisasjonar – frå ulike miljø og på tvers av politiske og livssynsmessige skiljeliner – saman for å kreve endringar i dagens strenge regelverk i asylpolitikken. I januar 2025 vart Yemane-dagen markert i Tromsø, Trondheim, Bergen, Stord, Stavanger, Hamar, Oslo.

Yemane Teferi -asylsøkar frå Eritra som døydde etter 24 år i asylmottak. Han har gitt Yemanenettverket namn. IKFF-medlemmer i mange deler av landet er aktive i Yemanenettverket sitt arbeid for ein meir human asylpolitikk. Foto: Tine Poppe

Eit liv i limbo

Eit hovudkrav til politikarane ved Stortingsvalet 2025 er at lengeverande asylsøkarar med endeleg avslag må få VARIG OPPHALD på humanitært grunnlag seinest 10 år etter registrering.

Dei dette gjeld, er ei lita gruppe. Mange har vore her mykje lenger enn 10 år, fleire i 15-18-19 år, – nokre i 23-24-25 år. Truleg er det i Noreg færre enn 1000 lengeverande asylsøkarar med endeleg avslag som har vore her lenger enn 10 år. Dei vågar av ulike grunnar ikkje å reise attende til landet dei flykta frå.

Dei lever eit liv i limbo. Å bli nekta retten til å brøfseg sjølv, og å miste retten til alminneleg helsehjelp, det er hard straff for ikkje å dra frivillig tilbake til landet dei flyktet frå.

Straff på livstid

Meir enn før vektlegg regjeringa å tvangsreturnere asylsøkarar med endeleg avslag. I dag er systemet slik at den som bryt utlendingslova ved ikkje å reise frå landet, i røynda har fått ein dom på livstid, og straffa kan iverksetjast *så lenge den det gjeld lever*. I 2024 vart 22 etiopiarar sendt attende til Etiopia trass i åtvaring frå FN's høykommisær for flyktinger og Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS). Dei fleste av dei hadde vore meir enn 10 år i Noreg, nokre meir enn 20 år. Den eldste, som vart henta frå asylmottak på Hå, var ei 65 år gamal kvinne som hadde vore 25 år i Noreg. Mellom dei som sit på Trandum no (20.01.25) er Nagga Heilemichael (22 år i Noreg). Han vart henta på garden sin på Røros natt til torsdag 31. oktober 2024. Ordfører *på Røros, Isak Busch (Ap)*, har besøkt Nagga Heilemichael *på Trandum*. *I Røros har alle dei politiske leiarane i kommunen skrive støttebrev og bedt om at han får bli i Noreg*. Om gjeldende regelverk seier dei *'Denne saken er et eksempel på at det finnes mangler ved dagens ordninger som gir utslag som ikke synes rimelige'* (Arbeidets Rett 05.11.24).

«Dette visste vi ikkje»

Når dei som er med i Yemanenettverket, informerer om korleis situasjonen er for lengeverande asylsøkarar med endeleg avslag, så er vanleg tilbakemelding «dette visste vi ikkje». Det er svært vanskeleg å få fakta på bordet i det offentlege rom om korleis det er å leve eit liv i limbo i dette landet.

Det finst parti og politikarar som støttar mange av Yemanenettverkets krav. I Stortinget står Raudt, SV,

MDG, V og Krf ofte saman i forslag til regjeringa. Desse partia må utfordrast i komande valkamp. Alle desse partia kan ha som ein føresetnad for å støtte ei regjering at «lengeverande asylsøkarar med endeleg avslag må få VARIG OPPHALD på humanitært grunnlag seineast 10 år etter registrering.» Politikarane kan rydde opp i dette, om dei vil.

IKFF har historie her

IKFF har jobba med asyl- og flyktningpolitikk i internasjonale organ og på grasrotnivå like tilbake til åra då organisasjonen vart til i 1915. Situasjonen for statslause og for flyktingar var sentralt tema i IKFF-kvinnene sitt arbeid i Folkeforbundet.

På 1930 talet, - då IKFF-kvinner i Oslo saman med andre greidde å berga 37 jødiske barn frå Hitler sine utryddingsleirar, - måtte dei slåss med innvandringsmyndighetene for å få dette til. Hausten 1939 var IKFF-kvinner med og henta jødiske barn frå nazistenes område i Europa. Mellom dei var Sigrid Helliesen Lund, som henta 37 jødiske barn til Noreg, ein av dei var Berthold Grünfeld frå Tsjekkoslovakia. Fleire budde på ein jødisk barneheim i Oslo. I november 1942 fekk Sigrid Heljesen Lund ein anonym telefon som ho forstod var eit varsel om at dei jødiske barna var i fare. Saman med gode hjelparar, m.a. Nic Waal, fekk dei henta barna, skjult dei under

Sigrid Helliesen Lund var mellom mange i IKFF i Europa som deltok i aksjonar på 1930-talet for å berge barn frå Hitlers konsentrasjonsleirar.

teppe bak i bilen og medverka til at dei kom seg over til Sverige og vart redda frå Holocaust. Nina Grünfeld har laga dokumentarfilmen *Ninas Barn* som handlar om denne redningsaksjonen. Ho seier at Sigrid redda livet til far hennar to gonger. (Berthold Grünfeld (1932-2007) var spesialist i psykiatri, og kjent røyst i det offentlege rom). (Sjå også Nansenhjelpens modige Kvinner av Hilde Vesaas.)

Støtta til FN sentral for IKFF

Vedtaket om verdserklæringa om menneskerettane var eit oppgjær med menneskesynet i nazismen. 10. desember 1948 vedtok FN menneskerettserklæringa der første artikkel om menneskeverd er formulert slik «*Alle menneske er fødde til fridom og med same menneskeverd og menneskerettar. Dei har fått fornuft og samvit og skal leve med kvarandre som brør.*» Mennesket har denne verdien i kraft av å vere eit menneske, og «*det å godkjenne det naturlege menneskeverdet med like og umissande rettar for alle menneske på jorda er grunnlaget for fridom, rettferd og fred i verda*» (sitert frå innleiinga til erklæringa om FNs menneskerettar).

Mellom dei som deltok i arbeidet med FNs menneskerettar i USA i 1948 var Eleanore Roosevelt, og Åse Gruda Skard, begge IKFF-medlemmer.

I 1948 var Eleanore Roosevelt sentral i arbeidet med FNs menneskerettar. Med i dette arbeidet var og Åse Gruda Skard. Begge var IKFF-medlemmer.

«Å få styrket FNs organer» og «å forhindre krig» er sentrale punkt i IKFF sine vedtekter. Men i dag blir støtten til FN svekka i mange land – det gjeld ikkje minst på feltet asyl- og flyktningpolitikk, - og det skjer og i Noreg.

Bente Puntervold Bø og Asla Maria Bø Fuglestad skriv i boka «Velferdsstatens skyggeside rettighetstap for minoriteter» (s.19) (1) at *Den norske innvandrings- og asylpolitikken utviklet seg fra en ganske liberal politikk i 2005, da Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet var regjeringspartnere, til en stadig mer restriktiv politikk de neste 15 årene.* Soria Moria erklæringa 1 (2005) understrekar at forvaltninga skal *sørge for samsvar mellom FNs barnekonvensjon og utlendingsforfatningen* (s.20). Tre år seinare (2008) legg regjeringa fram 13 innstrammingsiltak for asylfeltet, og vekt blir lagt på at det er norske styresmakter som fastset norsk flyktning- og asylpolitikk. Puntervold og Fuglestad skriv at denne nye vektlegginga av *nasjonal suverenitet i innvandringspolitikken, sammen med en tydelig svekket oppslutning om anbefalingene fra FNs Høykommisær for flyktninger, er blant de tydeligste policy-markeringene i uttalelsen som kom fra regjeringen i 2008, med Stoltenberg som statsminister,* og at bakgrunnen for dette er at regjeringa ynskjer å føre ein flyktningpolitikk som er strengare enn det Høgkommisæren tilrår.

Motstemmer

Offentleg ordskifte og gjeldande politikk for feltet asyl- og flyktningpolitikk er prega av nye innstrammingar. Noverande regjering kuttar i flyktningkvoten, strammar inn overfor flyktningar frå Ukraina, aukar krava til norsk språk og samfunnskunnskap for å få varig opphald, og krev høgare årsinntekt for å få familien til Noreg. Justisminister Emilie Mehl seier at ‘for Senterpartiet og regjeringa er det viktig å føre ein streng, ansvarlig og kontrollert innvandringspolitikk’ (2). Ordet human er ikkje med når politikken skal beskrivast. Men motstemmer finst. Då talet på kvoteflyktningar vart kraftig redusert i 2025 budsjettet, var kommentaren frå Jan Egeland, Flyktninghjelpen, ‘En regjering som hevder å stå for internasjonal solidaritet har kuttet flyktningkvoten med over 90 prosent i sin regjeringsperiode’. Retten til å søke asyl er ikkje ein rett som står høgt i kurs. Våren 2024 vedtok EU-parlamentet EUs nye asyl og migrasjonspakt (2). Viktige mål er å styrke vakhaldet ved grensene og fordele kostnadene ved å ta i mot migrantar og flyktningar betre mellom mellom EU-landa. Over år har det kome sterk kritikk av EUs politikk. Den katolske hjelpeorganisasjonen Caritas fryktar den negative verknaden EU’s nye asylpakt vil ha på tusenvis av menneskeliv avdi dei nye reglane vil

avgrense retten til å søke det vern som asylretten gjev(3).

Konklusjonen i rapport frå Leger Uten Grenser er at EUs politikk 'fremmer systematisk brutalitet og fratrar flyktninger og migranter trygghet og beskyttelse. Politikken har normalisert vold mot mennesker på vei mot Europa' (4).

Korleis jobbe i IKFF for ein meir human asylpolitikk?

Ved å arbeide på fleire og på ulike måtar:

- Delta i Yemanenettverkets politiske aksjon opp mot Stortingsvalet 2025. Arbeide saman med andre organisasjonar for å få til nokre bestemte og avgrensa endringar i dagens strenge asylpolitikk (sjå krava ramme).
- Vektlegge menneskerettane. Insistere på at menneskerettane gjeld også for menneske på flukt.
- Syne fram samanheng mellom krig og flyktningar, - at våpen ikkje er vegen til fred. Halde fast i IKFFs mål om å 'erstatte vold med ikkevold og dialog i alle konflikter'.

Yemane-nettverkets krav til politikere ved Stortingsvalget 2025:

- Vi krever at lengeværende asylsøkere med endelig avslag må få VARIG OPPHOLD på humanitært grunnlag senest 10 år etter registrering
  - Vi krever grunnleggende MENNESKE - RETTIGHETER for asylsøkere – rett til helsehjelp på linje med resten av befolkningen – rett til arbeid, utdanning, bolig
  - Dagens regler for tilbakekalling av oppholds - tillatelse må endres. Vi krever at det innføres en FORELDELSESRIST på 10 år
  - Barnets beste må komme først.
- Vi krever at BARNETS BESTE ikke overkjøres av det som blir omtalt som innvandrings- regulerende hensyn
- Norge må følge FN's anbefalinger og tolkning av Flyktningkonvensjonen

- 1) Velferdsstatens skyggeside- rettighetstap for minoriteter. Bente Puntervold Bø og Asla Maria Bø Fuglestad. Mira ressurscenter for kvinner med minoritetsbakgrunn 2021
- 2) *Vårt Land* 24.januar 2025
- 3) EUpakta:<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/europaportalenimages/423/deneuropeiskepaktominnvandringogasyll1.pdf>
- 4) Caritas <https://www.caritas.org/2024/04/whats-wrong-with-the-eus-pact-on-migration/>
- 5) Rapport frå Leger uten grenser. <https://www.msf.org/death-despair-and-destitution-human-costs-eu-migration-policies>

WILPFs ekspansjon i en mer militarisert og polarisert verden

K. Margrethe Kvam i intervju med WILPFs president Sylvie Jacqueline Ndongmo

Jeg ønsket å ta en prat med Sylvie Ndongmo om WILPFs vekst gjennom etableringen av mange nye grupper og seksjoner de siste årene. Det er et faktum at de fleste nye seksjoner har kommet til i Afrika. Samtidig opplever vi en verden med økt polarisering, terror, flere væpnede konflikter og en sterkt økende militarisering. Dette gjelder også på de afrikanske kontinentet hvor også NATO er engasjert.

Jeg klarte å ”kapre” Sylvie til et intervju like før nyttår. Hun har et tettpakket program nesten hver dag hele året. Det følgende er resultatet av et intervju der vi begge tenker at temaene som tas opp kan bli gjenstand for en mye lengre samtale en gang.

- Takk, Sylvie, for at du tok deg tid til å snakke med meg om viktige saker for WILPF Norges magasin Fred og Frihet.

- Du er internasjonal WILPF-president, fra Kamerun, hvor du faktisk grunnla WILPF-seksjonen i 2014 for 10 år siden. Du var seksjonsleder frem til 2022, da du ble valgt til president. Gratulerer med 10-årsjubileet, forresten!

- Takk! Sylvie smiler.

- Da jeg satt i det internasjonale styret, husker jeg at vi alle var begeistret for de mange økende WILPF-gruppene og seksjonene i Afrika. Mange afrikanske kvinner lever svært nært og i konflikter. Mangel på kvinners rettigheter og den økende spredningen av våpen påvirker kvinners sikkerhet direkte.

- Kan du fortelle oss om årsaken til at så mange nye afrikanske WILPF-seksjoner har blitt dannet etter år 2000?

- Det er flere grunner til at mange nye afrikanske seksjoner dukket opp etter år 2000. For det første ble WILPF-visjonen gjort kjent på kontinentet fra den demokratiske republikken (DRC) i 2007, Nigeria i 2010, deretter Kamerun i 2014 og Ghana i 2015. Kontinentet opplevde sikkerhetsutfordringer på ulike nivåer. Derfor ble fredsvisjonen fra WILPF ønsket

velkommen og fremstod som en god mulighet for kvinner til å bidra til fredsarbeid. For det andre, med støtte fra WILPF Sverige, adopterte disse pilotseksjonene en viktig strategi for erfaringsdeling og for å tiltrekke og inspirere nye seksjoner. Et uformelt støttesystem ble etablert med «søstre» fra eksisterende seksjoner som støttet opprettelsen av nye grupper i andre land. Kamerun ble for eksempel støttet av Annie Matundu fra WILPF DRC, mens Ghana ble inspirert og støttet av Joy Onyesoh fra WILPF Nigeria. Kenya-delen ble inspirert og støttet av Ayo fra WILPF Ghana.

- Videre har jeg personlig hatt en sterk interesse for utvikling av nye seksjoner og grupper. Jeg har inspirert og støttet opprettelsen av nye WILPF-grupper i Burkina Faso, Senegal, Elfenbenskysten, Tsjad, Guinea og Togo. Jeg har veiledet nye seksjoner og grupper til andre seksjoner som trengte støtte. Veiledningen besto i å støtte forslagsskriving og anbefalingsbrev, rådgivning om organisasjonsledelse, hjelp til uformell oversettelse under møter og hjelp til konfliktløsning. Som Afrikas regionale representant har jeg viet meg til dette arbeidet utover det som forventes av medlemmer av det internasjonale styret (IB) for å støtte regionens 19 seksjoner og grupper, samt fremme WILPFs visjon på kontinentet.

- Hvordan ser du på «arbeidsmiljøet» for fredsorganisasjoner i Afrika nå?

- Det varierer, men jeg ser et generelt tilbakeslag for mange organisasjoner ettersom vi ser en økning i militære styresett i Vest- og Sentral-Afrika. Afrika er plaget av konflikter, politisk ustabilitet, økende etniske konflikter og ressurstvister, osv., noe som «tvinger» fredsorganisasjoner til å fokusere mest på konfliktløsning og fredsbygging (selv om det vanligvis er bedre å jobbe med konfliktforebygging). Arbeidet til organisasjoner som WILPF går hånd i hånd med flere utfordringer, blant annet sikkerhetshensyn. Det er stor risiko for å bli drept eller kidnappet. Sivile møteplasser blir borte. Det er politisk motstand ved at mange politiske ledere/aktører har interesse i å opprettholde krigssystemene, og det er begrenset

finansiering som påvirker innsatsen. Jeg ser også mindre politisk engasjement, og mer uenighet innen regionale organisasjoner inkludert den afrikanske union (AU). Alt dette gjør innsatsen til fredsorganisasjoner nokså fåfengt, og de klarer ikke å nå sine mål eller å få sine stemmer lyttet til.

- Med henvisning til mandatet til AU, hvordan ser du utviklingen av sikkerheten på ditt kontinent?

- Det er hele tiden nye konflikter som øker i omfang, og hvorfor er det slik? Jeg har ikke svarene på det, jeg ser bare at det ikke er noen tegn på stabilitet. Det skjer stadige kupp og opprør, og man ser heller ikke at arbeidet mot terrorisme fungerer.

- Klimaendringer, militarisering og politikk er stikkord i dagens Afrika. Effektene av klimaendringer trenger oppmerksomhet, handling og finansiering nå.

- Vi ser statlige interesser på bekostning av befolkningen, nasjonal sikkerhet før menneskelig sikkerhet, og økonomiske interesser som veier tyngre enn det meste. Det er tross alt en slags ny kolonialisering.

- Blir fredsarbeid på noen måte anerkjent?

- Fredsarbeid anerkjennes av samfunnet fordi alle lokalsamfunn vet verdien av fred og de er fredens viktigste talerør. Men stemmene deres blir forsøkt stilnet av menn som drar nytte av våpenbruk for egen vinning. I denne forbindelse ser jeg at fredsbevegelsen bygger momentum og får støtte fra folk, og jobber seg oppover. Jeg tror det nærmest er en organisk bevegelse som da klarer å stille klare spørsmål og deretter legge press på myndighetene.

- På hvilken måte tror du at WILPFs arbeid kan forbedre kvinners kår i Afrika? På hvilken måte kan afrikanske kvinner med sin erfaring «på bakken» få oss til å forstå situasjonen til afrikanske "Kvinner, fred og sikkerhet"?

- WILPF har spilt en avgjørende rolle i å fremme fred og stabilitet i Afrika; veksten til WILPF på kontinentet de siste 10 årene gjenspeiler det store bevisstgjøringsarbeidet som pionerene har gjort. På den måten kan flere kvinner ta med unike perspektiver inn i konfliktløsning og tilnærming i fredsbygging, som spesielt tar for seg behovene til kvinner i konfliktrammede områder.

- Påvirkningsarbeid virker direkte på kvinners muligheter. WILPF-medlemmer, våre partnere og støttespillere, som alle arbeider for kvinners rettigheter, gir både støtte og ressurser, setter i gang

inkluderende fredsprosesser, og bidrar til å sikre at kvinners stemmer blir hørt og at deres bidrag blir anerkjent. I tillegg mener vi at styrking av kvinners rolle i fredsbygging kan føre til mer bærekraftig og rettferdig fred. For eksempel har WILPF-seksjoner og -grupper i Afrika gjennom støtte fra WILPF-Sverige møttes i årlige regionale konferanser. Disse har bidratt til viktig erfaringsdeling, samarbeid og fortsatt kapasitetsbygging på områdene bevisstgjøring, påvirkning og myndiggjøring.

- Afrikanske kvinner har spilt en viktig rolle i å få frem budskapet på «bakken» og hjelpe andre til å forstå konteksten av "Kvinner, fred og sikkerhet" i Afrika. De deltar i flere initiativer på grasrota og i regionale og internasjonale arrangementer hvor de har tatt til orde for at kvinners stemmer må med i politikktutforming. WILPFs lokal-global-lokal tilnærming har vært medvirkende til å forsterke disse stemmene. De gir en bedre forståelse av den lokale konteksten hos det nasjonale og internasjonale publikum.

- Med bruk av både tradisjonelle medier og sosiale medier, deler afrikanske kvinner også sine historier fra fredsbyggingsarbeid, så vel som historiene til andre kvinner som ikke kan si fra. Andre måter å bringe kvinnes budskap videre er: deltakende forskning (som Gender Conflict Analysis in Kamerun), nettverk og alliansebygging med andre kvinnegrupper og fredsbyggere.

- Situasjonen i ditt eget land, Kamerun, krever også tilstedeværelsen av stemmer for fred. Kan du fortelle oss litt om WILPFs situasjon der?

- WILPF Kamerun ble opprettet som en gruppe i januar 2014 og ble en seksjon under WILPF-kongressen i 2015. Årsaken til opprettelsen var de økende regionale sikkerhetsutfordringene, tilstrømmingen av flyktninger til de nordlige og østlige delene av landet, og det presserende behovet for å fokusere på fredsbygging, demilitarisering og kvinners rettigheter. I denne utfordrende sikkerhetssituasjonen kunne seksjonen tilby en plattform der kvinner kunne påvirke sikkerhetsutfordringene landet deres sto overfor, og som de vanligvis er ekskludert fra.

- Utdanning, bevisstgjøring, forskning, påvirkningsarbeid, nettverksbygging og alliansebygging er noen av strategiene som har muliggjort framgangen. Antallet medlemmer og partnere øker. Nye kontorer er åpnet i ulike regioner med mål om å styrke organisasjonens tilstedeværelse og forsterke kvinners stemme på

lokalt nivå. Dermed har WILPF Kamerun, sammen med sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom ulike samarbeidsrammer og plattformer, gitt et betydelig bidrag til fredsbygging i Kamerun.

- Fortell oss om noen resultater dere har sett av arbeidet deres.

- WILPF Kamerun har aktivt støttet regjeringen i utviklingen og gjennomføringen av den nasjonale handlingsplanen for Sikkerhetsresolusjonen 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Vi har arbeidet med forbedring av det nasjonale og internasjonale juridiske rammeverket i kampen mot våpenspredning. Videre har vi gjennomført kjønnskonnfliktanalyser, forebygging av vold under valg ved å gi rom for kvinner, samt ledet en juridisk og rettslig bistandsklinikk som gir støtte og konkret hjelp til voldsofre.

- Dette kommer i tillegg til sensibilisering og treningsprogrammer for både menn og kvinner, koordinering av en plattform av Kameruns kvinner for nasjonal dialog, engasjement for unge «Influencers for Peace» for å fremme fred og redusere hatefulle ytringer gjennom nettkampanjer, samt arbeid for økonomisk og sosial styrking av kvinner.

- Det er virkelig imponerende. Hvilke hindringer opplever dere i WILPF Kameruns fredsarbeid?

- Vi oppfattes ikke alltid positivt av politikere og andre aktører som svært ofte forveksler det at vi påpeker urett og menneskerettighetsbrudd med politisk opposisjon. Vi er generelt ofre for målrettede angrep som for eksempel innbrudd i våre kontorer og hjem, hvor arbeidsverktøy som bærbare datamaskiner og USB-nøkler stjeles. Sikkerhetssituasjonen gjør menneskerettighetsspørsmål til et tabuemne som stadig kan utsette oss for trusler og trakassering.

- Vi opplever også kapring av prosjekter og ekskludering. Hvis vi har utviklet prosjekter på forespørsel fra noen institusjoner, kan disse prosjektene plutselig bli tildelt andre organisasjoner. Et annet eksempel er krav om betaling for tjenester som normalt er gratis.

- I tillegg kommer tradisjonelle og kulturelle kjønnsnormer som ikke fremmer kvinners rettigheter og deltakelse. Helsen situasjonen, spesielt forekomsten av Covid-19, hindrer eller forsinker implementeringen av resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Dessverre har vi også ofte inntrykk av at visse store internasjonale organisasjoner er engasjert i en slags konkurranse med de lokale organisasjonene de skal støtte.

Sylvie Jacqueline Ndongmo

- For å overvinne dette, fokuserer vi på arbeidet og nekter å gå på akkord med våre verdier. Vi bruker dialog med regjeringen, internasjonale organisasjoner og samfunnsorganisasjoner for å fremme en bedre forståelse av våre aktiviteter.

- Andre punkter du kanskje vil kommentere, Sylvie, spesielt med tanke på rollen til WILPF og fredsarbeid?

- Det er veldig viktig å støtte og fortsette å engasjere yngre feministiske fredsaktivister og bygge broer mellom yngre og eldre generasjoner av WILPF-medlemmer og kvinnelige aktivister generelt.

- Nå, to år etter at jeg overtok som president får jeg stadig bekreftet at vi jobber i svært krevende kontekster og miljøer, og risikoen for utbrenthet er utbredt. Jeg har snakket med medlemmer på forskjellige nivåer, og mange tar mye av både arbeidet personlig. Det er viktig at WILPF vurderer å prioritere mental helse for medlemmene sine.

- I en frivillig organisasjon som WILPF må vi sikre at styringen er solid, og en av måtene å gjøre dette på er å etablere en omsorgs- og velværestruktur.

- Tusen takk, Sylvie!

Ny generalsekretær i WILPF

• *Berit Aasen*

I november 2024 ansatte WILPF ny generalsekretær, Amrita Kapur. Hun begynner i stillingen 17. februar 2025. Amrita Kapur er født og oppvokst i India. Hun har juridisk utdanning i Australia og USA, med en doktorgrad fra i internasjonal rett fra Universitet i South Wales. Doktorgraden hennes var en vurdering av potensialet i International Criminal Court for straffeforfølgelse av seksuelle og kjønnsbaserte overgrep i Colombia og Guinea. Målet var å styrke nasjonal lovgiving, og statenes forpliktelse til å følge internasjonalt lovverk for å straffeforfølge seksuell og kjønnsbasert vold.

I sitt arbeid har hun særlig arbeidet med folkerett og kvinners deltagelse og rettigheter. Amrita Kapur har arbeidet i flere globale organisasjoner med menneskerettigheter, folkerett og kvinners rettigheter. Hun kommer til WILPF fra **United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNWRA)**, hvor hun var leder for kvinne- og likestillingsseksjonen, og hadde gjennomført et omfattende arbeid for en ny handlingsplan i UNWRA for kvinners rettigheter og likestilling 2023-28. [gender_strategy_eng_may_2024_final_1.pdf](#)

WILPF seksjoner i Europa

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) har 40 nasjonale seksjoner. Av disse er 10 i Europa. Flere av seksjonen ble dannet tidlig, samtidig med WILPF International, blant annet Norge og Sverige. Mens Svenske IKFF var aktive gjennom andre verdenskrig, måtte IKFF i Norge gå under jorden, og brenne arkiver. Flere av de norske lederne og medlemmene var aktive i motstandskampen og ble fengslet under krigen, mens andre måtte flykte til Sverige.

Andre verdenskrig var en vanskelig periode for WILPF. I mange land måtte seksjonene gå under jorda, og det ble et brudd i kontinuiteten i landene. Seksjonen i Østerrike er et slikt eksempel. Det var i selveste Wien at WILPF offisielt ble stiftet i 1918. Men etter krigen var det vanskelig å gjenetablere WILPF Østerrike. Etter flere nedleggelse ble seksjonen sist gjenetablert og godkjent på verdenskongressen i 2022. I dag ledes den av Rosa Loger, som også representerer de europeiske

Amrita Kapur ny generalsekretær i WILPF.

seksjonene i WILPFs internasjonale styre. Rosa Loger var president i Women against Violence Europe (WAVE), og hun var med i gruppen som utarbeidet Istanbulkonvensjonen om stans i vold i nære relasjoner. Hun har representert WILPF i den Europeiske kvinnelobbyen, og deltatt i sivilsamfunnsarrangementene knyttet til de internasjonale møtene om avtalen for et forbud mot atomvåpen (The Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons (TPNW)).

WILPF som organisasjon består av det internasjonale styret, det internasjonale sekretariatet, en rekke komiteer, og rådet som har representanter fra alle seksjonene. Det regionale nivået har ingen formell makt i WILPF, og ingen ansatte eller eget budsjett. Regionen representeres ved at seksjonene i hver region i forbindelse med kongressen velger

representant og viserepresentant til det internasjonale styret. Jeg ble valgt inn som vararepresentant til det internasjonale styret i april 2024, fordi representanten fra Europa trakk seg midt i perioden.

I dag er det 10 WILPF-seksjoner i Europa. Fire av disse er i de nordiske landene Danmark, Sverige, Finland og Norge, i tillegg er det seksjoner i Tyskland, Storbritannia, Spania, Italia, Sveits og Østerrike. Nylig ble seksjonen i Nederland oppløst, men medlemmene der er i gang med å etablere en WILPF-gruppe, dette er nivået før man blir anerkjent som seksjon.

WILPF-seksjonene har hatt årlige samlinger for seksjonene hvor vi diskuterer tema på tvers av landene, både kvinner, fred og sikkerhet, nedrustning, flyktning- og asylarbeid og styrking av bevegelsen. De siste årene har vi vært i Budapest, Zurich og

München. Neste møte planlegges til høsten i Wien og i 2026 er vi invitert til Finland, når seksjonen fyller 100 år.

Kontakten mellom de nordisk IKFF-seksjonene er viktig, ikke minst i dag med økt militarisering og en situasjon hvor alle landene er medlemmer i NATO, og hvor antall amerikanske baser i Norden øker. IKFF-avdelingene i Norden har tradisjonelt hatt et tett samarbeid. I dag har seksjonene et årlig nordisk møte, som går på omgang mellom landene. I år blir det årlige møtet i Danmark i begynnelsen av mai. I tillegg gjenopptar vi jevnlig zoom-møter mellom landene. Dette blir viktigere fram mot neste verdenskongress som kommer våren 2026. Forberedelsene til verdenskongressen vil bli en viktig sak både i de nordiske møtene og møtene for zoom-seksjonene i Europa det neste året.

DEL III – STATUS OG UTFORDRINGER FOR IKFF I DAG

Hvordan arbeide for fred, hvordan bruke organisasjonen IKFF i dette arbeidet? Det er sentralt tema i siste del av dette nummeret av *Fred og Frihet*.

-Veien videre, den må vi finne sammen og i samarbeid med hele spekteret av aktuelle samarbeidspartnere. Vi ønsker å stimulere til konstruktiv meningsutveksling om veien videre for vår organisasjon, det skriver Gro Standnes og Kari Nes, som i dag leder arbeidet i IKFF. De oppfordrer til å diskutere, - i studiegrupper, på medlemsmøter og ute blant folk. – Å lytte og ha meningsfylte samtaler er like viktig som å forkynne egne standpunkt.

Ved utgangen av 2021 hadde IKFF 313 medlemmer, ved utgangen av januar 2025 var medlemstallet 487. IKFF har i dag avdelinger i Oslo-Viken, Innlandet, Trondheim, Tromsø, Bergen, Stavanger og Sandnes. Liss Schanke har vært aktiv i IKFF/WILPF i 45 år, og har sittet i ledelsen i IKFF i mange år. Hun spør: Hvordan få til en organisasjon som kan fungere godt? og gir innspill til denne diskusjonen. Hun understreker den internasjonale dimensjonen, hvor viktig det er at IKFF Norge er del av en verdensomspennende organisasjon med seksjoner i 42 land.

IKFFs hovedmål er

- å fremme varig, rettferdig og bærekraftig fred
- å forhindre krig
- å få erstattet vold med ikkevold og dialog i alle konflikter
- å arbeide for kvinners rettigheter og frihet
- få styrket FNs organer
- å skape økt respekt for folkerettslige institusjoner
- å komme fram til en internasjonal økonomisk orden basert på alle folks behov, ikke på profit og privilegier. IKFF mener at disse målene bare kan oppnås i samfunn som ikke driver undertrykking og terror. IKFFs oppgave er derfor å bidra til sosial endring som fører til samfunnsformer der sosial, økonomisk og politisk likeverd for alle er sikret, uten diskriminering på basis av kjønn, etnisk bakgrunn, religion eller andre diskriminerende forhold. Arbeidet i alle seksjoner av WILPF er basert på disse mål og prinsipper, og på vedtak av WILPFs kongress og internasjonale hovedstyre.

(Fra IKFFs vedtekter)

IKFF: Status og utfordringer

• *Liss Schanke*

Innspill til diskusjon

Jeg har hatt gleden av å være aktiv i IKFF/WILPF i omtrent 45 år. Jeg har vært styremedlem i Oslo -Viken mange ganger, landsstyremedlem i lange perioder, visepresident i WILPF internasjonalt fra 2001 – 2004 og leder i IKFF nasjonalt fra 2016-2021.

Da jeg kom inn i IKFF rundt 1980, var jeg litt over 30 år. De andre medlemmene var mye eldre, og jeg var i sterk tvil om denne organisasjonen var noe for meg. Det endret seg da jeg fikk anledning til å delta på en internasjonal WILPF -konferanse i London. Jeg oppdaget da at jeg var med i et multinasjonalt,

verdensomspennende fellesskap av dyktige medlemmer med stort engasjement og et mangfold av spennende politiske saker og innfallsvinkler.

Det internasjonale WILPF-arbeidet har vært i stor utvikling. WILPF var opprinnelig preget av middelklassekvinner fra Europa og USA. Men nå har WILPF seksjoner i 42 land fra alle verdensdeler. Afrika har de største seksjonene. Nåværende president er Sylvie Jacqueline Ndongmo fra Kamerun, visepresidentene er Jamila Afghan fra Afghanistan og Melissa Torres fra USA. Men fremdeles er det slik at WILPF/IKFF kunne hatt langt flere medlemmer. Det er mange flere kvinner og menn i verden og her hjemme som vil at krigene tar slutt, enn det

Fra venstre: Liss Schanke, Ida Harsløf fra Danmark, Olga Karatch fra Belarus, Hanne Pettersen fra Danmark og WILPFs internasjonale president Sylvie Jacqueline Ndongmo fra Kamerun

er aktive deltakere i fredsbevegelsen. Derfor er organisasjonsbygging, rekrutteringsarbeid en viktig del av fredsarbeidet.

På bakgrunn av min lange og allsidige erfaring i IKFF/WILPF stiller jeg en del spørsmål som IKFF bør finne svar på, for at vår nasjonale virksomhet kan bli bedre knyttet sammen med WILPFs arbeid internasjonalt.

Premisset er at vi alene og i samarbeid skal være en tydelig stemme med god oppslutning i det norske politiske landskapet. Derigjennom skal vi sammen med andre bidra til en global, sterk og toneangivende folkelig bevegelse for fred og nedrustning.

Internasjonalt og nasjonalt arbeid

Da jeg ble valgt til koordinator i 2016 opplevde jeg at IKFF Norge ikke var tilstrekkelig engasjert i de internasjonale hovedsakene, at vi ikke utnyttet de mulighetene som ligger i å være en global fredsorganisasjon, og at vi måtte knytte vårt nasjonale arbeid tettere opp til det internasjonale. En løsning var å knytte arbeidsplanen og vår fredspolitiske virksomhet for IKFF Norge tett opp mot den

internasjonale, tilpasse de internasjonale sakene og målsettingene til vår norske virkelighet. Det har vi bare til en viss grad greid.

Nå sitter vi med en arbeidsplan, som er så full av detaljer, at den i seg selv kan virke overveldende og demotiverende – slik at den fungerer dårlig som marsjordre både for tillitsvalgte og medlemmer uten verv. Og det er jo ikke meningen?

Spørsmål: Hvordan kan IKFFs arbeidsplan utformes for å kunne være et oppmuntrende og ryddig utgangspunkt for medlemmers og tillitsvalgtes engasjement og aktivitet for fred i et internasjonalt perspektiv?

Landsstyret og lokalavdelingene

Da jeg kom inn i IKFF i 1980, var styret i Oslo-avdelingen i realiteten også landsstyre. Etter hvert er landsstyret blitt bredere, og nå er alle lokalavdelingene

representert med sin leder. Det er positivt, fordi mange flere kan delta i diskusjoner og beslutninger. Men det kan nok oppleves som arbeidskrevende for små avdelinger eller for nye landsstyremedlemmer. Avdelingslederen er ofte nedlesset i arbeid knyttet til lokale aktiviteter og landsstyrevervet er arbeidskrevende i seg selv. Problemet er kanskje at for mye arbeid legges på avdelingslederen.

Spørsmål: Hvordan kan IKFF innrette landsstyredeltakelsen ut fra avdelingenes behov?

Hvordan kan IKFF sentralt og lokalt få flere medlemmer til å bidra aktivt i verv eller som ressurspersoner?

Ledelse og koordinering

Da jeg kom inn i 1980 og de etterfølgende årene hadde IKFF én leder, en som var både organisatorisk ansvarlig og utadrettet talsperson. Vi hadde ikke ansatte, men Mari Holmboe Ruge arbeidet frivillig på kontoret og var i realiteten generalsekretær, den som kunne og visste alt, en enorm støtte for enhver leder.

Etter 2016 har det vært vanskelig å finne en person som er villig til være både internt og organisatorisk ansvarlig og ekstern talsperson. Jeg var det ikke og foretrakk tittelen koordinator. Vedtektene sier at vi skal ha én leder, men de siste årene har vi hatt delt ledelse, i form av et arbeidsutvalg eller i form av flere personer som deler ledervervet.

Spørsmål: Hvordan kan IKFF organisere lederfunksjonene i framtiden?

Desentralisering av arbeid og penger

IKFF har stort sett vært drevet av frivillige og har heller ikke i dag råd til ansatte. Lokalavdelingen i Oslo har hatt mye av ansvaret og arbeidet.

IKFF gjennomførte en organisasjonsendring etter

2016 som innebar økt desentralisering, fordeling av konkrete nødvendige felles arbeidsoppgaver mellom lokalavdelingene som for eksempel regnskap, hjemmeside, medlemsarkiv, internasjonal kontakt m.m. Dette ble kombinert med en økonomisk desentralisering, slik at en del av de årlige driftsmidlene til IKFF fra Barne- Ungdoms- og Familiedirektoratet går direkte ut til avdelingene, noe som driftsmidler, noe som kompensasjon for felles arbeidsoppgaver. I tillegg deltar avdelingene i IKFFs årlige søknader til Utenriksdepartementet gjennom Fredsrådet.

Spørsmål: Hvordan kan IKFF fordele de nødvendige felles arbeidsoppgavene mellom lokalavdelingene?

Internt arbeid og ekstern synliggjøring

IKFFs hovedoppgave er å fremme fred, nedrustning, likestilling, miljø, klima i forhold til befolkning og beslutningstakere. Det krever aktivt utadrettet informasjon, synliggjøring og påvirkning.

Samtidig har IKFF, som de fleste tradisjonelle organisasjoner, en rekke interne arbeidsoppgaver som tar tid: Møter med innkalling, dagsorden og referater, arbeidsplaner og årsmeldinger, budsjetter og regnskap, pengesøknader og rapporter, alt nødvendig men medfører ikke økt synlighet.

IKFF har effektivisert medlemsarkiv, arkivering og regnskap via nye tekniske metoder, men kan sikkert gjøre mer på det feltet. Facebook, internett og zoom forenkler også arbeidet noe, men det erstatter ikke menneskelig kontakt og samarbeid.

Spørsmål: Hvordan kan IKFF forenkle, effektivisere og redusere det interne organisatoriske arbeidet for å få mer tid til det eksterne?

Ideer og innspill kan tas opp enten i avdelinga eller sendes inn til ledelsen/landsstyret på adresse ikff@ikff.no.

Veien videre, den må vi finne sammen!

• *Kari Nes og Gro Standnes*

Det er en kjensgjerning som absolutt ingen kan fornekte:

- *Menneskeheten er ett, og vi har én felles klode.*
- *Uansett hvem du er og hva du gjør, er dine handlinger med på å skape framtidens verden.*

Disse to sentensene er for oss begge selve drivkraften for å jobbe for fredens sak.

Vi føler oss privilegerte som hadde muligheten til å si ja til lederverv på landsmøtet i 2024 – Kari for fjerde gang og Gro for første. Det gir god mening og stor glede å være aktiv i Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet. Aktivitet og samarbeid virker faktisk beroligende i en helspent verden i dyp klima- og miljøkrise. Freds- og nedrustningsarbeid er en vesentlig del av arbeidet for framtidig liv på kloden.

Det er en lederoppgave å legge til rette for debatt blant

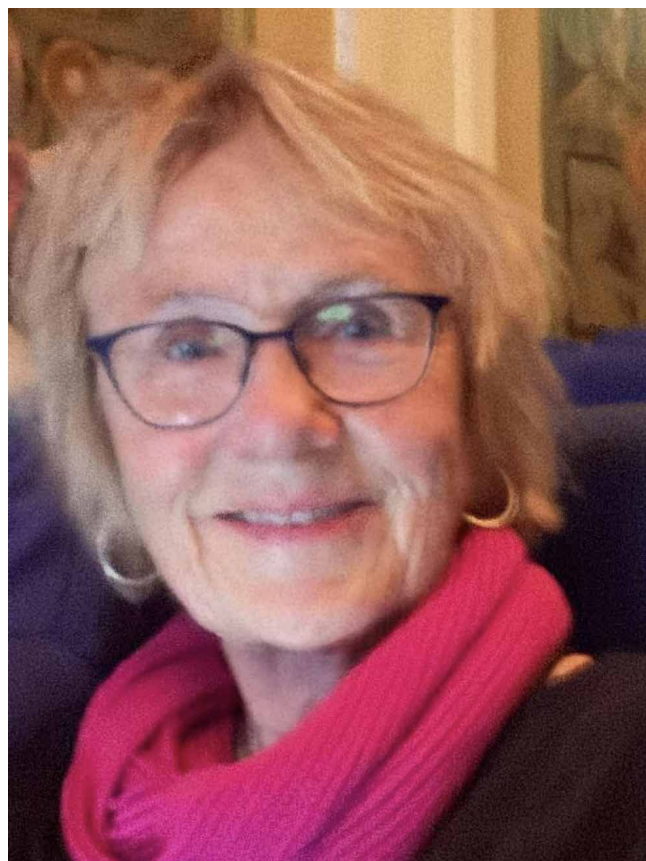
medlemmene. Ved kort å presentere grunnlaget for IKFFs politiske virksomhet, ønsker vi å stimulere til en konstruktiv meningsutveksling om veien videre for vår organisasjon.

Opplysning og informasjon om krigens skadevirkninger har gått som en rød tråd gjennom IKFFs historie – fra 1915 og fram til i dag. Likeledes arbeidet for å forhindre krig og krigstilstander. En av forutsetningene for det, er at det feministiske perspektivet og fredsbevegelsen får en sentral plass i politikken generelt og i fredsprosesser spesielt.

Historien har lært oss at det er mange samfunnstrekk som hver for seg eller sammen kan føre til krig. En av verdens farligste myter er at veien til fred går gjennom krig – noe som er forfektet både av romeren Julius Cæsar, tidligere NATO-sjef Jens Stoltenberg, politiske makthavere verden rundt og alle som tjener på våpenproduksjon og salg. WILPF/IKFF er

Gro Standnes. Privat foto.

Kari Nes. Privat foto.

heldigvis ikke aleine om å innse at freden må bygges opp, systematisk og bredt – slik det er nedfelt i FNs 17 ulike bærekraftsmål. De er vedtatt av alle FNs medlemsstater, som et grunnlag for varig fred. Bak disse målene ligger erkjennelsen av at «**vil du ha fred, må du forberede fred**». Fredshåpet er til stede verden rundt – likevel er verdensbildet preget av krig og våpenkappløp. En oppgave for IKFF er å få alt fredshåpet omsatt til handling og politisk vilje.

Alle de 80 årene som har gått etter slutten på andre verdenskrig, har vist at det ikke er holdbart bare å få slutt på pågående kriger for så, når våpnene har stilnet, videreføre samfunnsstrukturer og kultur som var medvirkende til at krigen brøt ut. Men det er dessverre dette som har skjedd fra 1945 til i dag. Militarisme og krigskultur har vunnet fram og fått stadig sterkere fotfeste, fordi makthavere i politikk og næringsliv ubevisst eller bevisst har lukket øynene for at fredsbygging må være en ustoppelig evighetsmaskin som holdes i gang av hele menneskeheten.

I fredsforberedelsene må ingen utelukkes på grunn av kjønn, alder, sosial klasse, etnisitet, nasjonalitet, livssyn eller synet på et nasjonalt forsvar. Folk-til-folk-samarbeid, dialog på tvers av samfunnssektorer og diplomati er en forutsetning for fredsbygging.

For å fremme fred, nedrustning og styrke den allmenne viljen til ikkevoldelig konfliktløsning, er det nødvendig at så mange som mulig deltar i debatten og engasjerer seg på ett eller annet vis. Opplysnings- og informasjonsvirksomheten kan utøves i alle kanaler og på ulike måter – og kan godt kombineres med studiearbeid.

I de to første bolkene i dette nummeret finnes omtaler av mange aktuelle temaer som IKFF er opptatt av i dag. **Velg ett eller flere av dem, eller finn andre temaer** på www.ikff.no, www.wilpf.org eller andre nettstedet for nærmere studium. Diskuter temaet/temaene - i studiegruppe, på medlemsmøte, eller ute blant folk. Å lytte og ha meningsfylte samtaler er like viktig som å forkynne egne standpunkt.

Spørsmål som kan stilles uansett emner, er **hvordan vi** med det aktuelle tematiske utgangspunktet

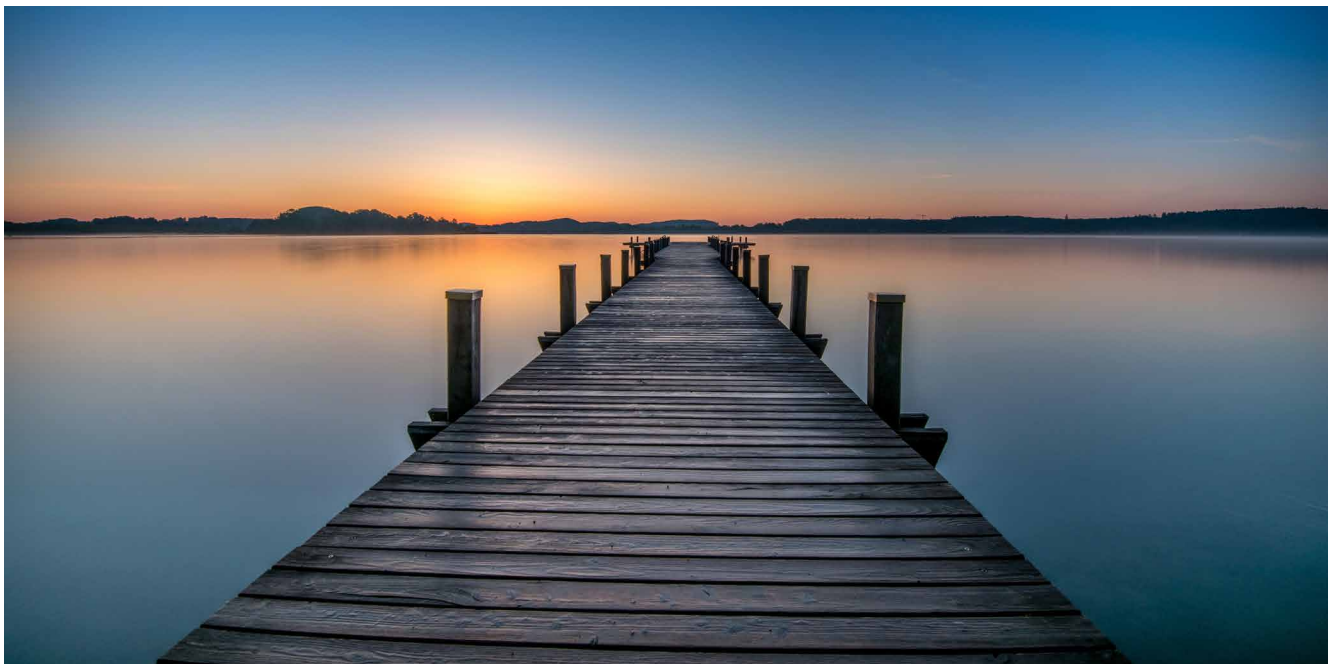
- kan engasjere flest mulig i arbeidet med å bygge fred
- kan vinkle den aktuelle saken fra IKFFs side
- kan utforme hovedbudskapet

Veien videre, den må vi finne sammen og i samarbeid med hele spekteret av aktuelle samarbeidspartnere. Fundamentet veien skal bygges på, er viljen til å legge grunnlaget for framtidig varig fred og systematisk nedrustning.

IKFFs landsstyre sendte i januar i år et enstemmig brev til Stortinget og aktuelle statsråder. Der etterlyste vi en systematisk politisk innsats for varig og holdbar fred og advarte mot den katastrofale usikkerheten krig og opprustning medfører. Brevets innhold uttrykker IKFFs hovedbudskap gjennom hele vår historie – det budskapet må vi aldri forlate!

Brevet i sin helhet kan leses på:

[IKFF | Det fins ingen sikkerhet under en atomparaply! Brev fra IKFF til regjering og storting](#)

MEDLEMSKONTINGENT

Nytt år og nye muligheter!

Vi minner om kontingenten for 2025. De som fortsatt ikke har betalt for 2024, har også mulighet for det. Bare husk å oppgi hvilket år betalingen gjelder for. Kontingenten per år er 500 kroner eller 300 kroner, medlemmene velger selv. Vi setter stor pris på pengegaver. Gaver over 500 kroner kan trekkes fra skatten. Husk å oppgi hva innbetalingen gjelder.

Pengene gir mulighet for aktiviteter og synliggjøring av IKFF.

Kontonummeret er: WILPF Norge 1254 62 53048 eller VIPPS #538306

IKFF AVDELINGER

Bergen/Hordaland: Cecilia Frogoudakis, epost: ceciliawefr@gmail.com

Innlandet: Kari Nes, epost: kar-nes@online.no

Oslo/Viken: Elisabeth Koren, epost: e-koren@online.no

Sandnes: Gro Eriksen, epost: eingro@lyse.net

Stavanger: Hilde Solberg, epost: solberghilde@outlook.com

Tromsø: Ingvild Austgulen, epost: austgulen@gmail.com

Trondheim: Berit Rusten, epost: beritrusten@gmail.com

IKFF KONTAKTER

Agder: Kristine Tøsse, epost: kristinetosse@gmail.com

Nordland: Eline Allern, epost: eline.allern@hotmail.com

Vestfold: Siri Jensen, epost: kirkegt24@yahoo.no

BLI MEDLEM AV IKFF

Ønsker du å bli medlem, send oss ditt navn, postadresse og epostadresse på epost: ikff@ikff.no eller per brev til Majorstuveien 39, 0367 Oslo.